

Bila bi neodpustljiva lahkorniselnost za vsakega volivca, ki se pripravlja, da odda svoj glas, če ne bi temeljito

preučil vsebine bodočih volitev in tudi pomislil, kaj dejansko hočejo določene socialne sile od teh volitev doseči

Demokracija na zunaj, a v bistvu nasilje

Vsem političnim strankam, ki so prijavile svojo udeležbo pri volitvah, je dovoljeno izvajati volilno propagando po tržaškem radiu; vse stranke se lahko poslužujejo le-

pakov in letakov; dovoljena so zborovanja in propagandni govori inozemskih govornikov. Na zunaj širokogrudna demokracija, s katero se ponajajo naši zapadni upravitelji in katero opevajo njihovi domači hlapci.

A kaj pregrinja ta »demokracija«? Odgovarja mar vsebina predvolilne politike vojaške uprave področja A Tržaškega ozemlja njeni na videz blesteči zunanjosti?

Poglejmo.

Povrniti bi se morali k osnovnim odredbam in zakonom, ki jih je vojaška uprava izdala v zvezi z volitvami. Povrniti bi se morali k čudovitemu umotvoru zapadne demokracije — k ukazu št. 345, ki je dal volilno pravico deset in desetisočim, ki take pravice ne bi smeli imeti, a ki je velikemu številu volilnih upravičencev volilno pravico oduzel. Morali bi se povrniti k dejstvu, da je ključno nadzorstvo nad volitvami zaupano izključno reakcionarnim strankam in da je udeležba demokratičnih strank pri njej omejena na nepomembno prisotnost pri sejah centralne volilne komisije, katere naloga bo potrditi volilne izide, ki bodo pred tem že šli skozi merodajno cenzuro. Pregledati bi morali vrsto postopkov proti slovenskemu prebivalstvu in proti slovenskemu jeziku, da bi bila do kraja vidna politična ost proti-slovenske politike vojaške uprave, zaradi katere slovenščini n' priznana enakopravnost z italijansko in v imenu katere je uvedeno v volilnih komisijah ponižujoče razmerje 51 Italijanov proti 3 Sloven-
cem.

A k vsemu temu moramo dodati in razčleniti dejstvo, da je volilni urad črtal iz seznama kandidatne liste Slovansko-italijanske ljudske fronte njenega nosilca tov. Stoko Franca. Toda pravo sliko zapadne demokracije in njene funkcije pri nas dobimo, če ta popolnoma protizakoniti in protidemokracijski ukrep primerjamo z neovirano manifestacijo italijanskega fašizma v sedanjem obdobju predvolilne kampanje. Fašistične italijanske stranke so objavile svoje kandidatne liste, v katerihmgoli ljudi, ki nikoli niso bili Tržačani, ki jih je v Trst poslal italijanski fašizem, ki so tudi po njegovem porazu ostali fašisti in se danes javno ponajajo s svojimi fašističnimi zaslugami. Anglo-ameriške vojaške uprave to niti najmanj ne moti, niti je ne moti, da se eden izmed kandidatov fašistične stranke MSI javno ponaja, da je potopil angleško vojno ladjo. Vojaške uprave ničesar ne moti, če je glavni volilni moto reakcionarnih strank vojnohujjskaški pohlep po Dalmaciji, Korziki in Nici. Na spreten način se pri tem prikriva pravo ozadje najdbe velike zaloge orožja v prostorih ene izmed reakcionarnih strank.

In vse to nasilje nad demokratičnim gibanjem in vse to vsestransko favoriziranje reakcionarnih in fašističnih tržaških strank hoče vojaška uprava skriti pod demokratični plašč, ki naj bi bil izpopolnjen s spretnim manevrom ustanovitve »odbora za volilni sporazum«.

Ali ste sedaj razumeli, v čem je demokratičnost sedanjih volitev? Ali ste razumeli, da gre samo za demokratični plašč, ki zakriva resnično nasilje nad demokracijo na Tržaškem ozemlju.

Brez tega nasilja bi politični cilji vojaške uprave in onih, ki jih ta uprava zastopa in predstavlja, ne bili zagotovljeni. Brez tega nasilja bi obstajala »nevarnost«, da bi se tržaško ljudstvo izreklo za spoštovanje mirovne pogodbe, da bi obsojilo revizionistično politiko v zvezi s Tržaškim ozemljem. Resnično svobodne volitve bi pomenile zmago ljudskih množic, česar pa zapadna demokracija ni vajena prenašati.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 12 jugolir. 6 din

TRST 20. maj 1949

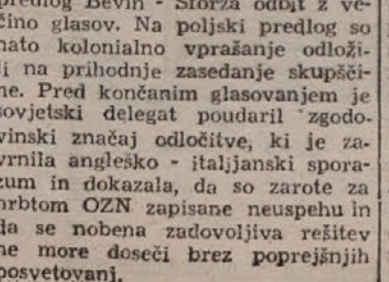
LETO ČETRTO številka 166

MOTIV IZ ZGONIKA

(Foto Magajna)

V Italiji so v Padski nižini poljedelski delavci stopili v popolno stavko. V več krajih je prišlo do neredov, ki jih je povzročila policija, ki je na stavkajoče delavce streljala.

Razni znaki kažejo, da je nacionalistični vrhovni štab in Kuomintang zajela panika pred tako nagim napredovanjem narodoosvobodilne vojske. To potrjuje dejstvo, da so se nacionalisti zatekli po pomoč k Japoncem, katerih oddelki že nastopajo v sklopu nacionalistov. Nekaj skupin japonskih vojakov naj bi branilo tudi Canghai. Nacionalistični maršal Jenhišan je dejal, da je prišel skrajni čas, da pošljejo tuje države svoje vojake na Kitasko, da se bore proti komunizmu. Kaže pa, da tuje države, ki bi za tako pomoč prišle v poštev, ne nameravajo igrati več na kitajsko karto, ker bi bila to za njih prekleto slaba igra. Ušoda reakcionarne Kitajske je zapečatena in ni več sile, ki bi mogla preprečiti nastajanje napredne demokracije. Kitajske, branika demokracije na daljnem vzhodu.

Po drugi strani pa konferenca ne bo mogla mimo rezultatov zadnjega ljudskega glasovanja v sovjetski coni Nemčije, kjer se je večina ljudi izrekla za enotno Nemčijo.

Dejstvo je, da so bile to prve svobodne in demokratične volitve v Nemčiji in rezultat to najlepše dokazuje: Velika večina Nemcev se je popolnoma svobodno izrekla za enotno demokratično Nemčijo in nobenega dvoma ni, da bi enako svobodne volitve v zapadnih področjih Nemčije dale podobne rezultate.

Ko je prišel lani 20. marca v Torino francoski zunanji minister Bidault in iznesel znano tristransko izjavo o priključitvi Trsta k Italiji, je napovedal tudi francosko - italijansko carinsko unijo. Ta unija, ki je bila plod dolgotrajnih posvetovanj in prizadevanj francoske in italijanske vlade, in ki je bila podpisana 26 marca letos, naj bi po načrtih Marshallovega plana bila člen v slični uniji vseh marshalliziranih držav. Ze takrat so posebno v Franciji zastopniki delavstva in malih producentov nasprotovali taki gospodarski politiki unij, ker so v njih videli politiko v izključno korist omejenega števila največjih kapitalistov, agentov ameriškega kapitala in v škodo francoskega nacionalnega

Ta odločitev francoskega ekonomskega sveta je velik udarec vladni politiki, ki v svojem službovanju ameriškim imperialističnim interesom popolnoma pozablja na interese francoske države in francoskega ljudstva.

Diplomatska polomija ZDA

1. minuto čez polnoči med 10. in 11. majem so se odprle zapornice berlinske blokade in prvi vlaki in avtomobili so zdrčali mimo njih v obeh smereh. Po enem letu, kar je trajala berlinska kriza, je se spet začelo v Berlinu normalno življenje, v kolikor je mogoče smatrati za normalno življenje med ruševinami. V političnem smislu pa je seveda po deblokaciji položaj Berlina še zelo provizoričen. Se vedno sta v Nemčiji dva okupacijska režima, s čimer politične konstitucije, dve valuti. Se vedno sta dva Berlina z dvojno valuto, katere bi bila lahko v najboljšem slučaju odpravljena po sestanku štirih zunanjih ministrov v Parizu. Zaradi vsega tega sedanji preključ blokade še ne pomeni, kot smo zapisali že v zadnji številki, rešitve nemškega vprašanja, niti ni ukinitve blokade sama po sebi dovoljšen porok za njegovo rešitev. Tu gre za politične principe, ki izvirajo iz globokih ideoloških osnov, gre za borbo med dvema svetovoma, za borbo med imperializmom in silami miru, o čemer nas najboljše pouči pregled razvoja nemškega in berlinskega vprašanja.

3. februarja 1945 so se na Jalti sestali ministrski predsednik ZDA Roosevelt, generalissimo Stalin in premijer Britanije Churchill. 11. februarja so poleg ostalih sporazumov podpisali tudi sporazum o okupaciji in nadzorstvu nad Nemčijo.

V tretjem poglavju II. točke tega sporazuma je rečeno: «Po načrtu o katerem smo se sporazumeli, bo vsaka od treh sil okupirala ločeno področje Nemčije. Načrt predvideva osrednjo administrativno in kontrolno komisijo, ki jo bodo sestavljali trije vrhovni poveljniki treh okupacijskih sil in katere sedež bo v Berlinu. Določeno je bilo, da bodo tri sile povabile Francijo, da prevzame, če hoče, nadzorstvo nad posebno okupacijsko cono in sodeluje kot četrti član v osrednji nadzorstveni komisiji.»

K jaltski pogodbi je bil dodan kot njen sestavni del poseben protokol o Berlinu. V tem dodatnem protokolu je določena ustanovitve štiričlanske sveta zunanjih ministrov štirih velesil «za izvrševanje potrebnih del pri sestavljanju mirovnih pogodb».

V teh osnovnih sklepih, ki so jih podpisale ZDA, SZ in V. Britanija glede nemškega vprašanja, moremo imeti jasno izhodišče, ko preko izmaličenih manevrov diplomacije in ameriške propagande ugotavljamo, na kateri strani so oni, ki so se vedno borili za mirno rešitev nemškega vprašanja v duhu podpisanih sporazumov.

Po dve letih brezuspešnih pogajanj, je na zadnjem zasedanju sveta zunanjih ministrov v Londonu tedanji državni tajnik Marshall z jasnim namenom, da razbije delo konference in omogoči podaljšanje bivanja zapadnih okupacijskih čet v Nemčiji brez določenega dne, izrazil sovjetsko zahtevo po reparacijah, in zapustil zasečnje.

Premišljenost te ameriške geste potrjuje konferenca v Londonu, ki so jo zapadne sile sklicale v naglici 23. februarja 1948. na kateri so enostransko in v znamenju odkritega kršenja postdamskega dogovora (protokol o Berlinu) razdelili Nemčijo in razbili štiričlanski nadzorstveni svet.

Na posledice te geste zapadnjakov ni bilo treba dolgo čakati. 20. marca 1948. je med zadnjim zasedanjem zavezniškega nadzorstvenega sveta v Berlinu bivši sovjetski poveljnik Nemčije maršal Sokolovski zahteval obrazložitev londonskega sestanka, ki se je ilegalno vršil brez predhodne odobritve posebnega organa medzavezniškega kontrolnega sveta. Zapadnjaki so preko Amerikancev odgovorili, da niso dolžni dati nadzorstvenemu svetu informacij o londonski konferenci.

Tedaj je sovjetski poveljnik sklicujoč se na drugi člen jaltkega sporazuma izjavil, da smatra ameriški odgovor kot jasno izjavo, da je štiri članski nadzorstveni svet za Nemčijo prenehal obstajati in da zaradi tega njegova prisotnost na sestanku ni več potrebna.

18. junija so s ponovno enostransko izjavo zapadnjaki javili, da bo 20. junijem vstopila v veljavo v

«zapadni Nemčiji» denarna reforma. S tem ukrepom so ZDA praktično razdelile Nemčijo. Istega dne je Sokolovski razkrinjal razdralno in vojnouhujskaško politiko zapadnjakov in v obrambo gospodarstva sovjetskega področja Nemčije napovedal znane omejitve prometa. Te omejitve, ki so izhajale iz potrebe izključno tehničnega značaja, naj bi preprečile vdor razvrednotenih valut zapadnih nemških pokrajin v sovjetsko področje in tako preprečile gospodarsko zmedo. S tem trenutkom je nastalo tako imenovano «berlinsko vprašanje».

Ker je z ekonomskega stališča

Resni posli italijanske vlade

Sedanja reakcionarna De Gasperijska italijanska vlada nosi popolnoma upravičeno naziv lukkove vlade. Nima pa tega naziva samo zato, ker je igračka v rokah ameriških imperialistov, temveč tudi zato, ker ves svoj aprost čas (ko se namreč ne bavi z zatiranjem demokratičnega gibanja) porabi za igranje ali pa za uprizarjanje prav čednih afer in aferic, ki jih bodo njeni arhivi kmalu prepolni.

Trenutno sta na stalnih programih vladnih sej bandit Giuliano in vatikanski in mednarodni goljuf Cippico.

Bandit Giuliano ustrahuje s svojimi sodrugi že več let velik del Sicilije, posebno okoličo Palerma. Bandit je predzren. Izživlja italijansko vlado na dvoboju. Sef italijanske policije in notranji minister Scelba dvoboju sprejme in poveri težkon vojaško operacijo samemu generalu d'Antoninu. Generalove akcije so brezuspešne. Banditi ubijejo več karabinerjev. Italijanska javnost se zgraža. Italijanska vlada ni zmožna narediti reda na Siciliji, kjer gospodari mafija. Sramota...

Toda sramote italijanske vlade niso nikoli osamljene. Vedno jih je več na kupu, vsaj dve. No, druga je afera Cippico. Saj ste že slišali o njej. Vatikanski zaupnik monsignor Cippico je tihotapil z valuto in tujimi devizami. Ogoľufal je svoje kliente za milijone, tudi za milijarde.

Skandalček svetega moža je prišel na dan. Sitna zadeva. Vatikan ne ve ničesar, vlada je rezervirana. Ogoľufani klienti izsilijo proces. Cippico noče odgovarjati na sodniško vprašanja. Pravi: ne morem govoriti, ker bi moral kompromitirati nekatere osebe na visokih položajih pri vlad in Vatikanu. Vatikanski poročevalec Osservatore Romano je nervozen. Poroča, da nima tajništvo vatikanske države ničesar opraviti z Upravo lastnine svete stolice, da Uprava lastnine svete stolice nima ničesar opraviti s svojim pravnikom mons. Guidettijem in še manj s Cippicom... In v Osservatore Romano zaključuje v poročilo: Proces se nadaljuje v popolni jasnosti, ki ni zameglila ničesar, tudi ne zagrizenosti, s katero se jo hoče na nekorekten način zamegliti.

Zivjo jasnost! In vendar, kljub jasnosti so proces prekinili, da bi le ne postalo Italijanom preveč jasno, da sta vlada in Vatikan eno — skupina goljufov.

nezdružljivo, da bi mesto, ki leži v srcu ozemlja, kjer je v rabi določena valuta (Berlin je v sovjetskem področju) imelo nekatere predele z drugačno valuto, je popolnoma razumljivo, da je najmanj kar so sovjeti mogli narediti bilo, izoliranje tega dela mesta od vsega ostalega področja. Zapadnjaki so takrat uvedli «zračni most», kričoč na vse strani, da so Rusi hoteli izgladovati Berlinčane in s silo izgnati zapadne zaveznike z njihovih področij Berlina.

To je bil umetno ustvarjen «casus belli», ki je služil ameriški diplomaciji za ustrahovanje njenih satelitov. Prav v tem trenutku so ZDA predložile svojim satelitom v podpis atlantski pakt.

Politična nit, ki veže atlantski pakt z nemškim vprašanjem je posebno jasna sedaj, ko so prometne omejitve okrog nemške prestolnice ukinjene. Nečtetokrat so že sovjetski delegati v OZN po zadnjem zasedanju novembra meseca v Parizu in diplomatiji nevtralnih dežel predlagali deblokacijo Berlina, zahtevojoč točno to, kar so dosegli se.

daj: «sklicanje sveta štirih zunanjih ministrov», ki naj znova preučijo celotno nemško vprašanje. Stalin je v svojem februarjskem intervjuu ponovil iste predloge, toda ameriški «me» je še enkrat preprečil možnost prekinitve hladne vojne.

ZDA so se odločile šele sedaj. So imele mar za to boljše pogoje? So dosegle posebne koncesije? Ničesar od vsega tega. Pogoji so bili isti kot oni, ki jih je Sovjetska zveza postavila že prej. Polom ameriške diplomacije je torej znaten. Zato, da so od svojih vazalov izsilili podpise atlantskega pakta so izgubili simpatije nemškega ljudstva in težke milijone dolarjev. Sedaj so v mnogo slabšem položaju, ker so ostali brez vrednih argumentov za prihodnjo štiristransko konferenco za doseglo mirovne pogodbe z Nemčijo.

Oči milijonov Nemcev so z nezaupanjem uprte vanje. Sovjetska zveza bo predlagala zaključitev mirovne pogodbe, združenje Nemčije in umik vseh okupacijskih čet. Kaj bodo mogli na to odgovoriti Amerikanci?

V Parizu so medtem že v teku pripravljala dela za konferenco štirih zunanjih ministrov. V glavnem so ta pripravljala dela v znamenju zblizovanja stališč zapadnih sil.

Legalizirana sužnost

Po računih senatorja O'Mahonija znašajo stroški za izčrpanje enega sode petroleja v Arabiji 40 centov, v Venezueli v Južni Ameriki 75 centov in v ZDA 100 centov. V podjetjih ARAMCO Arabiji ne obstaja noben zakon, ki bi ščitil delavce pred najhujšim izkoriščanjem. Sindikat, so prepovedani. Delavsko gibanje je preganjano. Družba ima svojo lastno policijo in policija vzdržuje tudi vso lokalno upravo.

V petrolejskih vrelcih ARAMCO, v rafinerijah in drugih podjetjih družbe dela 30.000 delavcev. Ti pripadajo več kot 20 različnim narodnostim. Arabcev je 10.000, ostali so Sudanci, Iranci, Indijci, Italijani itd...

V ameriških koncesijah v Saudijski Arabiji ne traja delovni dan nikjer manj kot 12 ur. Delavcem počitek ni dovoljen. Delavci žive v puščavah v ilovnatih kočah ali pod šotori. V njih bližini si postavljajo Amerikanci razkošne vile, kopalne bazene in teniška igrišča. Zaslugek delavcev je majhen. Ker je veliko delavcev nepismenih, jih še bolj izkoriščajo. Vsak znak nezadovoljstva zatira družbena policija z drakonskimi ukrepi, z rezanjem udov in uboji. V tej zaostali pokrajini se ameriški podjetniki obnašajo kot najkrutejši zaslužnjevalci.

PO TRŽAŠKEM OZEMLJU

Volivni zapiski

Laurenti govori v imenu Ljudske fronte

V torek je imel tov. Laurenti na radijski postaji Trst I predvolivni govor, ki ga na kratko povzemamo. V uvodu je dejal, da mora vsak volivec temeljito preučiti pomen bodočih volitev. Volitve hočejo reakcionari izkoristiti za potrditev sedanjega stanja. Zato so uč pripravljajo volitev izključili predstavnike širokih množic, priznali desetstosem esulov volivno pravico, po drugi strani pa odvzeli to pravico demokratom, rojenim na Tržaškem ozemlju.

Sedaj je jasno, da presegajo volitve upravni pomen. Volitve izkorišča italijanska reakcija za podžiganje sovizma in z širjenje svojih imperialističnih načel. Vse to pomeni, da hoče italijanski vojnouhujskaški imperializem poživiti svoje imperialistične tendence in voditi politiko revizije mirovne pogodbe, ki konec koncev pomeni pripravo na tretjo svetovno vojno. Zato dokazujejo, da ni mogoče imenovati guvernerja in da Tržaško ozemlje ne more samostojno živeti. Ti ljudje upajo na vojno in sanjajo o Korziki, Nici, Savoji in Dalmaciji.

Toda kdor ljubi mir in mu je pri srcu izboljšanje življenjskih pogojev delavstva, zahteva, da se razkrinkajo hujskači in povzročitelji novih konfliktov. Spričo teh spletk je popolnoma pravilno stališče Slovensko-italijanske ljudske fronte, ki s svojim programom poziva volivce, naj se izrečejo o osnovnih vprašanjih, o spoštovanju mirovne pogodbe ter o politični in gospodarski neodvisnosti ozemlja. Rešitev vprašanj občinskega značaja namreč ni mogoča brez rešitve teh osnovnih vprašanj. Spoštovanje mirovne pogodbe pomeni predvsem možnost dviga splošnega gospodarstva in aktivizacije produktivnih sil področja. S tem bi se rešilo vprašanje brezposelnosti in bi se tudi dvignili občinski dohodki.

Da se vse to izvede, mora postati Tržaško ozemlje politično in gospodarsko neodvisno. Zavreči je treba politiko Marshallovega plana, razviti gospodarske vezi z zaledjem, vrniti Trstu vse državno imetje, ki mu pripada na podlagi mirovne pogodbe in nadomestiti enostranske gospodarske, finančne in politične dogovore z Italijo z drugimi neposrednimi dogovori z vsemi interesiranimi državami, s katerimi se bo lahko rešilo vprašanje aktivizacije industrije, trgovine in pristanišča.

Slovensko-italijanska ljudska fronta je s svojo dosledno politično linijo nadaljevala borbo proletariata in trža-

ških demokratičnih množic na podlagi enotnosti in bratstva. Kljub naporom SILF za enoten nastop na volitvah so likvidatorji pretekke borbe hoteli ohraniti v demokratičnem taboru razkol v polno korist reakcije. SILF pa bo vedno poudarjala potrebo enotnosti in dosledne borbe na temelju Junaških tradicij tržaških delavcev. Zato poziva delavce in vse tržaške demokrate, naj podprejo pravilno linijo, ki je imela že toliko uspehov, paj gredo na volitve enotni in združeni, da se s temi volitvami napravi korak naprej za rešitev vprašanj, ki težijo delavce, toda predvsem da se napravi nov korak naprej za pridobitev enotnosti, sile in revolucionarne doslednosti, ki je temelj slehernega uspeha.

V našem zadnjem članku o volitvah smo našli deset strank in skupin, ki so dotlej prijavile svoje liste. Zadnji dan se je prijavil še «Movimento Repubblicano per l'indipendenza» in «Blocco Trstino». Tako se je independentistično gibanje razbilo na trije stranke. Na volitvah nastopa torej dvanaest strank.

Na Reko hočejo, pa ne morejo

Pretekli petek so se začela volivna zborovanja. Prvo tako zborovanje je imela republikanska stranka v Rojanu, kjer ga je poslušalo kakih 300 ljudi. Na drugem takem zborovanju pri Sv. Ani jih je bilo komaj 100. Ko so republikanci videli, da nimajo uspeha, so sklicali v nedeljo na Velikem trgu zborovanje ob uri, ko se tam po navadi sprejaha gospoda. Tako so jih vendarle nekaj več nabrali. Na zborovanju je najprej spregovorila gospodična Missirolli iz Romagne, dučejeve dežele. Solzila se je in uporabljala običajne patriotske fraze. Za njo je govoril dr. Clifarelli, pomembnejši kabinler te stranke iz Rima. Obljubil je, da bo sveta trikotlora zopet plapolala na Reki in celo v Dalmaciji in pozabil, da so si tam italijanski fašisti že polomili zobe.

6 milijonov za eno reklamo

«Socialisti» so tudi zborovali na Velikem trgu. Govoril jim je saragatovec dr. Zagari. Pa ne mislite, da je govoril o socializmu. Kaj še, obkaval je težke posledice imperialistične politike Italije pri nas. Socialisti so tudi pokazali, da niso ravno taki revčki, kot pravijo. Samo za svojo neonsko svetlobno reklamo na Goldonijem trgu so porabili 6 milijonov lir,

„Živel kralj“

Tudi dolarska zveza je v nedeljo začela svoje volivno kampanjo, toda z zelo klavnim rezultatom. Vsega skupaj so zbornali na zborovanje od 120 do 150 ljudi večinoma iz Trsta, med katerimi so bili Bazovci le bele vrane. Zato so se tolažili z vzklikanjem bivšemu kralju Petru.

Lepi spomini gospodično De Vecchi

Na radio postaji Trst I so otvorili volivno kampanjo fašisti MSI. Govorila je zloglasna tajnica ženskih fašistov za časa okupacije v Ljubljani Ida De Vecchi. Dejala je med drugim: «Mi ne zanikamo preteklosti. Zgodovina bo sodila o njej». Seveda tudi ona ni pozabila svetih meja in Dalmacije. Videlo se je, da se iz fašističnega porzja ni prav nič naučila. Menda še na ve, da je zgodovina že jasno izrekla sodbo o vsem fašističnem divjanju in vseh grozodejstvih, ki so jih počeli njeni pajdaši.

Krščanska ljubezen in korita

Tržaški reakcionari niso hoteli nikoli priznati, da so v Trstu tudi Slovenci. Sedaj pa so se spomnili, da bi bili dobri tudi njihovi glasovi. In zgodilo se je nekaj nezasiščenega. V «Trieste italianissima» so otvorili volivno kampanjo po tržaškem radiu v slovensčini! Oglasil se je z radio pojstaje II demokratjan De Rinaldini v ponedeljek ob 13. uri. Z jezuitsko osladnim glasom je imenoval Slovence «državljanke druge narodnosti», obljubil ji priključitev k Italiji, to je karabinerje, kvesturine in enake pravice, kot jih ima nemška manjšina v Tirolu. Dejal je celo, da demokrati niso klerikalci, ker slede socialnim naukom enciklike «Rerum novarum». Jamstvo, da bomo Slovenci v Italiji spoštovani, pa je že sama njihova krščanska ljubezen. Tudi o nekih napajaljših je govoril, kar je menda zanj glavno vprašanje naših vasi. Seveda, ker ga spominjajo na korita. Vsi slovenski poslušalci so se tako lahko deset minut zabavali. Zvečer bi bil moral govoriti po radiu Trst II tudi socialist, pa je bil vendarle toliko pameten, da se je temu odrekal.

Pomoč Madre patrie

Milijoni, vagoni papirja in celo propagandna letala menda demokratjanom še ne zadostujejo. Zato je šel Palutan na posvetovanje k Degasperiju v imu, rimska vlada pa obljublja vsem uradnikom VU in policajem, da že sedaj preučuje ukrepe, kako bo namestila vse te uslužbence in zaščitila njih pravice. V Trstu so se namreč bali, da ne bi policaji volili za independentiste. Da bodo bolj gotovi zmage, so te dni tudi črtali z raznimi pretvezami iz volivnih imenikov 2000 volivcev,

KRONIKA

Pretekli petek ponoči so angleški vojaki napadli delavca Cuka Viktorja iz Padrič, ki dela v Ilvi. Pretepli so ga po glavi, tako da je moral ostati več dni v postelji.

Vojška uprava sporoča, da za časa volitev lahko vse osebe z volilno izkaznico vstopijo in odidejo iz področja, ne da bi morale pokazati običajno dovoljenje za vstop.

Podjetje Salvador pri Sv. Soboti, ki se peča s konzerviranjem rib, je odpustilo 30 delavk, češ da nima naročil.

Vodstvo tovarne Ilva je poklicalo v tovarno na pomoč celo policijo, da bi ustraševalo delavce, ki nočejo odnehati od svojih pravičnih zahtev.

Komisija za preposelne ES, ki je bila izvoljena na njih glavni skupščini, je ssklenila, da prične šteti brezposelne delavce, da ugotovi njihovo resnično število.

Policija je aretirala 30 letno Eleno Emilii, ki je v sredo ponoči trgala volilne lepake.

Upokojenci INPS (Istituto Nazionale Previdenza Sociale) so na skupščini, je ssklenila, da prične šajto zelo nizke pokojnine. Ker s temi pokojninami ne morejo živeti, so prisiljeni delati tudi nad 70 letom starosti. Zahtevali so, da se pokojnine zvišajo vsaj na 10.000 lir mesečno.

General Gaither je končno izdal ukaz o nagrobnih napisih. V uvodu pravi, da se mu zdi »pripodobljivo« dovoliti napise v tujih jezikih. Slovenščina je torej zanj tuj jezik.

Brezposelni delavci so imeli pretekli teden skupščino, na kateri je govoril tajnik komisije za brezposelne dr. Zbogari-Brocchi. Na koncu diskusije so delavci sprejeli resolucijo, ki nakazuje, kako naj bi se rešilo vprašanje brezposelnih.

Zrtev propagandnega lista krščanske demokracije, ki je poudoben 10 tisoč lirskim bankovcem, je postal šofer taksija Vittorio Tentente. Peljal je ponoči od Sv. Sobote k Sv. Ivanu neko senjorino in Američana. Med potjo mu je ženska plačala vožnjo z omenjenim listkom in šofer ji je vrnil ostanek, ki je pomenil zanj ves celodnevni izkupiček.

Tatove, ki so svoj čas kradli bencin iz cevovoda petrolejske čistilnice Aquila, so obsojili od 6 mesecev do 2 leti in 3 mesece ječe.

Zaradi delnih stavk v Ilvi se je zelo znižala proizvodnja pilina in številne gospodinjice imajo težave s kuhanjem.

Prosvetno društvo »Simon Jenko« je izrazilo svojo solidarnost s SHPZ in odločno obsodilo Vidaličev odbor za zaščito in gojenje slovenske kulture. Od 348 članov društva je podpisalo izjavo 247 članov, t.j. 71%.

Na Opčinah so vidaličevci prikrili z lepaki ob tramvajski postaji napis, ki govori o številu žrtev, ki so darovale svoje življenje v narodno osvobodilni borbi.

Na seji občinskega odbora so povedali, da znaša primanjkljaj Adegata 200 milijonov lir.

V pisarni notranje komisije paroplovne družbe »Adriatica« na nabrežju Grumula je neki uslužbenec pri prenašanju uradnih spisov iz neke omare naletel na 17 brzostrelk »Beretta« in na 20.000 nabojev. Policija je o tem doigo molčala, nato pa izdala poročilo, da je aretirala več ljudi, toda da je vse izpustila. Res čudno, da ne more najti krivcev.

Podporno društvo za STO bo letos organiziralo počitniške kolonije in poslalo nanje okrog 2000 otrok iz obeh con Tržaškega ozemlja.

Gospodarska delegacija FLRJ v Trstu obvešča vse državljane FLRJ, ki stalno bivajo na področju STO-ja, da se morajo po členu 15 zakona o državljanstvu FLRJ evidentirati pri področnem predstavništvu FLRJ v državi, kjer bivajo, ali pa se pisмено prijaviti ministrstvu za notranje zadeve FLRJ. V nasprotnem primeru izgubijo državljanstvo FLRJ.

Tudi sodišče vpreženo v volivno kampanjo italijanskih šovinistov

Pred sodiščem se nadaljuje procesi proti antifašistom in partizanskim borcev, ki so maja meseca leta 1945, po zakonitih ukazih aretirali razne fašiste, Collottijeve in kolaboracioniste. Pretekli teden je okrogno sodišče sodilo Turku Antonu in Juriju Rossiju, obtoženima, da sta 2. maja 1945. »sekvestrirala« policijskega agenta Leopolda Sangiorgia. Proces so sodniki, zlasti pa javni tožilec Grubissi, izkoristili za blatenje osvobodilne borbe. Sodnik Ostoič in Grubissi nista n. pr. niti vedela, kaj je GAP in sta se na njen račun norčevala. Grubissi je dejal, da so Sangiorgia aretirali samo zato, ker je bil Italijan. Sangiorgijeva žena je namreč dejala, da je bil njen mož na inšpektoratu v ul. Cologna samo vratar. Sodišče je Rossija obsodilo na eno leto ječe, Turka pa oprostilo zaradi pomanjkanja dokazov.

Ko je šel Turk na policijo zaradi nekih formalnosti, so ga tam »spoznali« nekateri policaji, ki so služili tudi za časa Nemcev, in ga obtožili aretacije drugih policajev. Tako so ga znova zaprli in na policiji tako pretepali, da se je moral zateči k zdravniku v zaporu po pomoč.

V okviru predvolivne kampanje so policaji aretirali tudi 62. letnega Josipa Zanchija iz ul. Mazzini 2 ter ga obtožili »sequestro di persona«.

V ponedeljek pa se je začel pred okrognim sodiščem nov proces zaradi »sequestro di persona«. Na zatožni klopi so bili Umberto Buljan, Jordan Luxa, Marijo Desanti, Alojz Mahnič, Libero Michelucci, Ruggero Ricatti, Rocco Nobile in Filini. Obtoženi so da so kot člani bataljona Sv. Justa Delavske enotnosti v Tovarni strojev aretirali šest fašistov in kolaboracionistov. Tudi na tem procesu je bil tožilec Grubissi, ki je takoj zahteval, naj se obtoženci predajo porotnemu sodišču, češ da so mučili aretirance. Obtoženi Buljan je povedal, da je bil bataljon podrejen IX. korpusu, ki je izdal povelje, naj bataljon prepreči Nemcem uničenje tovarne in aretirajo vse fašiste. Komandant bataljona je bil inženir Forti, ki je moral podpisati vse ukaze, pa je kljub temu na svobodi, ker je »italijanskih čustev«.

Ta inženir je nastopil kot prič. Povedal je, da je bil začetka povezan s CLN-om, ko pa so nekatere njegove voditelje deportirali v Nemčijo, je zgubil s CLN-om vsak stik, ker ni prišel kapitan Miani na noben sestanek. Sredi aprila je bil imenovan za poveljnika bataljona, ki se je boril proti Nemcem okrog gradu Sv. Justa. Nikakor pa ni hotel priznati, da je kot poveljnik podpisal povelja za aretacijo fašistov.

Pričevanje ing. Fortija sta uporabila državni tožilec Grubissi in zastopnik zasebne stranke adv.

Giannini za predvolivno propagando. Vpraševala sta inženirja, ali se je pridružil Delavski enotnosti kot Italijan ali kot Slovan in ali je bilo to gibanje za Italijo ali za Jugoslavijo. Inženir je odgovoril, da so bili takrat Jugoslovani zavezniki in da so se skupaj borili proti nacistom. Javni tožilec je vztrajal in vprašal, ali je priča Italijan.

Tov. Luxa je izjavil, da Fortijevo pričanje ni točno, ker je tudi Forti podpisal zaporni nalog. Po zaslišanju drugih prič je sodišče na zahtevo javnega tožilca sklenilo, da se stvar preda porotnemu sodišču, češ da so obtoženci mučili aretirane fašiste.

Ves proces je imel šovinistični značaj. Dovolj zgovorno je že dejstvo, da je ing. Forti, ki je poveljnik bataljona Delavske enotnosti, prost samo zato, ker je sedaj pristal Lege. Boljšega dokaza »nepristranosti« sodišče pač ne bi moglo dati.

FAŠIZEM KANDIDIRA

Ko so bile napovedane upravne volitve, so vse tržaške reakcionarne stranke zagovarjale enoten nastop po vzgledu proslulega »Blocco Nazionale« iz let po prvi svetovni vojni, ki ga je vodil zloglasni požigalec Narodnega doma Giunta. Zaradi spora o stoletkih in morda tudi zaradi volivnih računov so se reakcionarne stranke tokrat bloku in »plebisitu« odpovedale. Blok so ustvarili le kvalunkvisti, monarhisti in italijanski krožki, podobno zanj pa je dal »volontario giuliano, Medaglia d'oro« znani fašist Guido Siataper.

Glasilo tega bloka je list »La fiaccola«, ki prav nič ne skriva svojih fašističnih teženj in ki na primer piše, da je fašizem lahko ponosen na svoja dela v Istri. Kljub temu pa se branijo naziva fašisti in se trkajo na svoje patriotske prsi, saj pravijo v svojem manifestu: »V tekmi volivnih programov vas ne bomo dolgočasili z naštevanjem običajnih političnih, gospodarskih in upravnih zahtev. Samo eno stvar vam obljubljamo: da bomo zvesti in neuklonljivi varuhi naše nacionalne dediščine...«. Na koncu manifestu govori še o italijanskih vojakih in mornarjih, ki jih vsi nestrpno pričakujejo.

Iz vsega tega italijanstva pa izžareva fašizem najhujše vrste. Ze njihov volivni znak. Italija v krogu, to najbolj potrjuje, V to Italijo so vključili vsi Primorsko z Istro in Dalmacijo, Korziko z Nico in Savojo.

Kljub temu šovinističnemu programu pa moramo ugotoviti, da se niso sramovali kandidirati na tej listi razni univerzitetni profesorji, štirje primariji bolnice, med katerimi sta najbolj znana kirurg D'Este in Cofleri, ravnatelj pošte in brzojava Gnisci,

Kandidatna lista LJUDSKE FRONTE ZA DOLINO

1. KRALJIC KAREL, kmet, Boljunec 160.
2. STRAJN IVAN, kmet, Dolina 18.
3. KOMAR LJUBOMIR, delavec, Ricmanje 4.
4. BAZEC ANTON, šofer, Boršt 130.
5. BOLCIC JOSIP, kmet, Boljunec 12.
6. SANCIN JOZEF, delavec, Dolina 95.
7. RACMAN JOZEF, kmet, Gročana 33.
8. CUK JOZEF, delavec, Dolina 209.
9. KOCIJAN roj. ZERJAL ANA, babica, Boljunec 218.
10. KURET SILVESTER, delavec, Ricmanje 19.
11. HRVAT URH, zidar, Boršt 41.
12. FIDEL IVAN, kmet, Gročana 38.
13. SAMEC ROZA, učiteljica, Dolina 17.
14. ZOBEC JOZEF, delavec, Domjo 68.
15. PRASELJ JOZEF, soboslikar, Dolina 122.
16. PETAROS STANISLAV, delavec, Boršt 79.
17. PRASELJ MARIO, zidar, Dolina 135.
18. SLAVEC IVAN, delavec, Dolina 121.
19. SANCIN MARIO, mizar, Boljunec 65.
20. PREGARC MARIO, delavec, Ricmanje 3.

Sindikalno premirje volivni manevar imperialistov

Predsednik cone Palutan je predlagal sindikalnim organizacijam in združenju industrijev, da bi sprejeli za časa volitev sindikalno premirje, ki naj bi trajalo od 12. maja do 22. junija. V tem času naj bi prenehali vsi delovni in mezni spori, sindikalne organizacije ne bi postavljale novih zahtev, industriji pa naj bi prenehali odpustati delavce razen v izjemnih primerih.

Ze takoj v začetku je bilo jasno, da gre za volivni manevar, ki naj bi bil v prid strankam, katere sede v občinski in pokrajinski upravi, obenem pa bi imeli od tega korist delodajalci, saj bi bila vsa sedanja mezdna gibanja odložena za več kot mesec dni. Predlog sam po sebi je nesmiseln, ker sindikati niso, ali vsaj ne bi smeli biti strankarska organizacija in zato nimajo z volitvami neposredne zveze. Sindikalno premirje ali zatijše bi bilo v korist reakcionarnih strank tudi zato, ker so vsa mezdna gibanja uspešno sredstvo za mobiliziranje množic in za njih borbost, kar seveda vpliva posredno tudi na volitve.

Vodstvo Enotnih sindikatov ni zavzelo v začetku do Palutanovega predloga odločnega stališča. Zdelo se je celo, da mu ni bilo prav posebno nasprotno. Toda ravno primer sindikalnega zatijša je pokazal, kolike važnosti je odločen nastop članstva Enotnih sindikatov, ki so prisilili tudi kompromisarsko vodstvo, da gre na borbene pozicije. Na skupščini brezposelnih v ul. Conti so delavci jasno izpovedali, da ne sprejmejo premirja in dejali, da beda in lakota premirja ne poznata. Spričo tega odločnega stališča članstva ES je vodstvo sporočilo Palutanu, da se mora prej posvetovati z včlanjenimi delavci. Ti so se zbrali v ponedeljek na sindikalnem plenumu in odbili sindikalno premirje.

Delavci so poudarili, da premirje sploh ni mogoče. Preveč je nerešenih vprašanj in mezdnih sporov, ki čakajo rešitve. V ILVI nočejo delodajalci prav nič popustiti in priznati delavcem pravice do višjih mezd; nasprotno, groze jim celo z znižanjem prejemkov in dr. Albanese je, predstavnik industrijev, celo zahteval, da se stavkovno gibanje v ILVI proglasi za ilegalno, voditelji stavke pa da se zaprejo! Rešitve čakajo tudi mezdni spori kemijskih delavcev, uslužbencev krajevnih javnih ustanov in drugi. Zato so delavci glasno odgovorili z odločnim: ne! proti vsakemu kompromisu.

buržoazije in srednjih slojev. V njej je na primer baron Economo veleposlanik, ki ga oni imenujejo »kmetan«, dva industrijca, 1 lastnik paroplovne družbe, šest inženirjev, sedem profesorjev, izmed katerih poučujejo štirje na univerzi in je eden celo blivši rektor, pet je doktorjev komercialistov, pet odvetnikov, več bančnih uradnikov, bančni direktor, 7 trgovcev, nekaj državnih uradnikov itd. Je tudi 1 general v rezervi in trije rezervni polkovniki.

Trije kandidati so »legionari fiumani«, 17 je »borcev«, 14 je prostovoljcev iz raznih vojn, mnogo je »pluridecorati«, to je večkrat odlikovanih. Bill pa so toliko previdni in sramežljivi, da niso povedali, koliko je med temi borci španskih borcev in vojnih zločincev, ki so se izkazali v Jugoslaviji.

Ti ljudje, pravi list, »bodo prva partizija v programu italijanskih zahtev po vseh naših krajih, ki nam jih je slovanski okupator iztrgal in ki bodo morali zopet postati italijanski«. In to naj bi celo ne bil fašizem! Te volitve nam torej odkrivajo, kakšni ljudje vodijo v Trstu razne važne ustanove in nam nalagajo bolj kot kdajkoli dolžnost, da se proti njim odločno borimo.

Druga od 12 skupin, ki nastopajo na teh volitvah, je MSI (Movimento Sociale Italiano), ki odkrito izjavlja, da je fašistična in se s tem javno hvali. Tudi v njeni listi opazujejo predstavniki istih slojev. Industrijev, profesorjev, državne uradnike itd. Tu so svoje borce odkrito označili. Je 12 borcev iz prve svetovne vojne, 4 borci iz vojne proti Abesiniji, 38 borcev iz druge svetovne vojne, med katerimi so mnogi prostovoljci in so se udeležili po več vojn. Jasno je, da so tudi polni odlikovanj. Štirje so reški legionarji, trije pa španski borci. Eden ima celo zlato medaljo in je potopil angleško oklopno ladjo »Queen Elizabeth«. Nosilec liste je 82 letna Bergamas Marija, duhovna mati Neznanege vojaka in mati padlega julijskega dobrovoljca. V listi je tudi vdova nosilca zlate medalje, padlega v Spaniji, mati »deportirancev« v Jugoslaviji, in ženska, ki je bila sama »deportirana« v Jugoslaviji. Sedem kandidatov je esulov, trije begunci iz Afrike.

Takšna je ta fašistična lista, ki hudo diši po preteklosti, medaljah, črnih srajcah uniformah in krv. Celo minister Scelba je na seji italijanskega ministrskega sveta izjavil, da bo nastopil proti apološki fašizmu, ki jo izvaja ta stranka v Italiji in ki je po zakonu zločin.

Obdelali smo samo ti dve listi, toda če bi natančneje pregledali druge »liberalne«, »socialistične« in podobne liste, bi našli v njih marsikaterega bivšega fašista, ki se je potuhnil in se trenutno skrli za drug program, ker mu to sedaj najbolj kaže in nese.

Kandidatna lista LJUDSKE FRONTE ZA REPENTABOR

1. PURIC JOSIP, kamnosek, Veliki Repen 70.
2. BIZJAK JOSIP, kmet, Col 10.
3. KUTIN IVAN, gostilničar, Fernetiči 3.
4. PURIC IVAN, kmet, Veliki Repen 15.
5. GUSTIN LUDVIK, delavec, Col 8.
6. SKABAR SILVESTER, delavec, Veliki Repen 20.
7. GUSTIN MAKŠ, kmet, Col 9.
8. LAZAR JOSIP, kmet, Veliki Repen 16.
9. FURLAN ALOJZ, gostilničar, Col 15.
10. PURIC ANTON, kamnosek, Veliki Repen 68.
11. HROVATIC RUDOLF, delavec, Col 31.
12. BRANA vd. SKABAR MARIJA, delavka, Veliki Repen.
13. SKAMPERLE JOSIP, čevljar, Col 24.
14. GUSTIN JOZE, kmet, Veliki Repen.
15. SKABAR ANTON, kamnosek, Veliki Repen 32.

V VASICAH pod Volnikom

Od vznožja Volnika pa tja do Sv. Lenarta so med drevjem in zelenjem skoraj vzporedno z grebenom posejane vasice in naselja: Mali Repen ali Repnič, Zagradec, Zgonik, Koludrovica, Salež, Samotorca in zdi se ti, kakor da bi se zatekle v varstvo teh hribov in se zarile v njihovo pobočje. Okoli vasi in pod njimi so lepo obdelani vinogradi, njive in travniki, med obilnim zelenjem rdečijo dozorevajoče češnje; obdelana je vsaka ped zemlje. Za vami se razprostirajo vse gor do grebena, pašniki in nekaj gozda. Tja gonijo past živino in si jeseni poskrbe drva in steljo. Središče teh vasi je Zgonik, kjer sta fara in občina. Pod zgoniško občino spadajo še Gabrovec ob cesti s Proseka v Zgonik, Briški, Devinščina, Proseška postaja in Brišče.

Večina prebivalcev zgoniške občine se bavi s kmetijstvom, le v Gabrovcu so skoraj vsi zaposleni v tržaškem pristanišču. Glavni pridelek je vino; črnemu pravijo «teran» in je zelo okusno. Drugi vir dohodkov je živinoreja in zjutraj je autobus poln mlekaric, ki hodijo prodajati mleko v Trst. Tudi češnje prinašajo nekaj zaslužka, ker jih v Trstu zaradi njih dobrega okusa zelo cenijo in se dobro prodajo. Ravno tako cenijo kraški grah.

Največja vas v zgoniški občini je Salež. Steje kakih šestdeset hiš z okoli 280 prebivalci. Nad vasjo so ostanki gradišča, ki so ga zgradili še za časa turških vdorov. Ko smo prišli v vas, so mladinci ravno le-

Gruden Josip
Simoneta Ivanka
kandidata
Ljudske fronte
za zgoniško občino

pili po zidovih lepake Ljudske fronte. Po zidovih je tudi videti lepake Vidalijeve frakcije SIAU z rdečo zvezdo, ki se je je Vidali v Trstu sramoval in jo je «konfiriral» na «visoko planoto». Skoraj vsi so tiskani v italijansčini, najbrž za policaje, ki imajo v vasi svojo stano, na kar te opozori samo italijanski napis na tabli ob križpotju. Ko zagledaš ta italijanski napis v izključno slovenski vasi, takoj uvidiš, kako nujna je zahteva po enakopravnosti slovenskega jezika, ki jo vsebuje osnutek volivnega programa Ljudske fronte za zgoniško občino. Ob cesti je lep spomenik, ki pravi, da je vas mnogo žrtvovala za svobodo. Na njem so vklesana imena 6 padlih in treh pogreanih vaščanov.

65-letni Rebula Jožef nam pripoveduje, kako je vsa vas sodelovala v narodno osvobodilni borbi. Pri njem so večkrat spali partizani. Nekoč so začeli razbijati po vratih Nemci in jim ni odprli, preden se niso partizani umaknili. «Pa se mi sedaj upajo vidalijevcu reči, da sem fašist samo zato, ker ne trobim v njihov rog!» se razljuje.

Kakor po vseh vseh zgoniške občine ni v Saležu električne luči. Ceste so ozke in vse razdrapane, vodovod so zgradili, pa doslej še ni bilo vode. Za napeljava vode v hiše pa ljudje nimajo denarja. Vprašamo nekega vaščana, če bo vodovod kaj koristil tudi polje, delstvu, pa skomizgne z ramenji in pravi: «Vse je odvisno le od neba; če ni dežja, nam hudo škodi suša».

Mnogo vaščanov ne more živeti od same kmetije, pa si pomagajo z različnimi priložnostnimi deli, kakor so gradnja cest, vodovoda itd. Nekaj jih je zaposlenih pri železnici, drugi hodijo delat v Nabrežino in Trst. Zivinoreja še ni dosegla predvorne višine in občinska uprava ni doslej skrbela, da bi se to stanje popravilo. Zelo nujna bi bila dolgoročna posojila za nakup plemenske živine. Vina pridelajo kakih 1000 hl, težko pa je s prodajo, ker hudo konkurirajo italijanska vina. Tudi davki niso pravično

porazdeljeni, ker niso zemljišča pravilno ocenjena. Zreli možje pravijo, da ne pomnijo, kdaj so zemljišča zadnjič klasificirali. Cesta v Zgonik je zelo razrita in preozka. Ze dolgo obljubljajo, da jo bodo širili, pa ni bilo doslej še nič kruha iz te moke. Sirjenje ceste bi dalo tudi zaslužka mnogim domačinom.

V Saležu in drugih vseh je mnogo mladih parov, ki bi se radi poročili, pa nimajo stanovanj; zato bi bilo treba graditi hiše. Zgraditi je treba tudi šolo, ker sedaj poučujejo tri učiteljice otroke v dveh zasebnih hišah.

Prosvetno delo v vasi trpi kakor povsod drugod zaradi Vidalijevih nestrpnosti, ki so se polastili prosvetnega društva.

Z glavne ceste, ki vodi v Komen, zavijemo na desno v Samotorco, ki leži pod Sv. Lenartom. V vasi je 27 hiš, razdeljenih v tri zaselke. Cesta v vas je vsa razrita in ozka. Tudi tu ni električne napeljave. Ljudje živijo od svojih kmetij in od priložnostnega dela. Vina pridelajo tu manj, ker je manj zemlje. Vas je dala petnajst borcev, od katerih jih je pet padlo.

Med Saležem in Zgonikom je Koludrovica. Ob cesti so zelena polja, belijo se cvetoče akacije. Pri vходу v vasico gradijo klet za bližnjega posestnika. Pogledamo na dvorišče, kjer so k češnji prislonejene lestve. Nikogar ni doma. Sli so gledali v Nabrežino film «Na svoji zemlji». Gremo dalje po ozki blatni cesti in srečamo fanta, ki napaja živino. Pove nam, da je v vasi devet hiš, da imajo kakih 40 glav živine, da je mnogo dela, dohodkov pa malo. Tudi ta vasica je mnogo pretrpela v osvobodilni borbi. Eno hišo so požgali italijanski fašisti še leta 1943, 3 vaščani so umrli v nemški internaciji, eden je padel pri partizanih v Bosni.

«Kako je pa v vaši vasici z razbijaji», ga vprašamo. «Samo eden je, preveč smo pretrpeli in preizkusili, da bi nas vodili za nos».

Iz Koludrovice je zelo blizu v Zgonik, prijazno in lepo vasico, od koder gre pot na Volnik, najvišji hrib na Tržaškem ozemlju. Tu je središče občine, čeprav biva v vasi le kakih trideset družin. Na trgu pred cerkvijo so vaščani postavili spomenik padlim borcem, ki pravi, da je tudi vas mnogo žrtvovala. Na te žrtve Zgoničani ne bodo pozabili, pa čeprav jih hočejo župan in Vidalijevi razbijaji odvrniti s prave poti in od zvestobe idealom osvobodilne borbe.

Tu žive skoraj vsi samo od kmetijstva. Pod vasjo so njive in vinogradi, pašnike in gozd nad vasjo pa so vzeli v najem Anglo-američani. Ko imajo strelske vaje, ne sme nihče blizu in krave morajo ostati v hlevu. Življenje je težko, ker sama zemlja ne more rediti vseh prebivalcev. Marsikateri mali kmet si mora pomagati na razne druge načine.

Tovarišica, ki kandidira na listi Ljudske fronte, nam pove, da hoče tudi tu nekaj Vidalijevih hujškov.

Taki so napisali v popolnoma slovenskih krajih

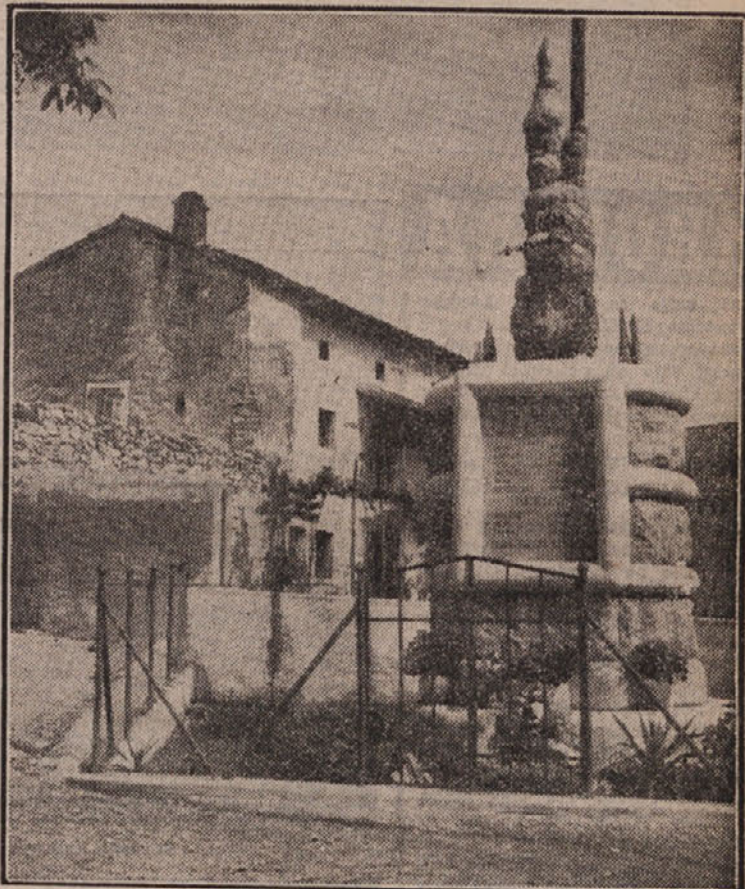
čev begati ljudi. Zanimivo je, da se prištevajo med najbolj verne «komuniste» in «internacionaliste» ljudje, ki pogosto zahajajo v cerkev, in bi lahko prav tako bili na županovi listi dolarske zveze.

Ustavimo se pred gostilno. Pri mizi na dvorišču sedita dva očanca in srebata «teran». Eden je iz Istre in živi v Saležu. Spozna se z našim fotografom, pa se razvije

pogovor o mnogih znancih iz Križa, kjer je mož živel petnajst let. Na dvorišče privozi avto Tržačanov, nato več motornih koles. Kraj je lep in Tržačani radi pridejo v vas na dobro kapljico in prigrizek.

Iz Zgonika pelje cesta v Mali Repen ali Repnič. Tudi tu se večina ljudi bavi s kmetijstvom. «Samo okoli štirideset hiš je v vasi, pa imamo okoli 80-180 glav živine», nam pove starček pred gostilno. «Večino pašnikov in košenin so nam vzeli Američani in Angleži. Sedaj ravno streljajo in ne sme nihče gor pod Volnik. Američani dajejo precej dobro zakupnino, ko ne streljajo, lahko gonimo živino na pašo in kosimo travo. Seveda, smo ob meji in malo reklame ne škodi... No, prav zato so se nekatere ljudje prevzeli. Mislijo, da so postali nekakšni rentniki, in da bo to vedno trajalo. Zato pa so postali tudi oportunisti in hvalijo Ameriko. Pa če pogledajo, le na Zagradec, ki so ga požgali okupatorji in ki je še vedno v ruševinah, lahko vidijo kako dobri so ti «zavezniki». No, takih ljudi je k sreči malo in bodo že sprevideli, da je njihov pot zgrešen!»

Pogledamo še v Gabrovec, rojstni kraj Vidalijevega oprode Blažine. O tej vasi se Vidalijevcu hvalijo, da je nekak njih fevd ali trdnjava. Pa se motijo. Nič jim ne pomaga, če pritiskajo na vaščane, ki so po večini zaposleni v tržaškem pristanišču. Tudi tu, kakor

Spomenik padlim borcem v Saležu

po vseh drugih naseljih zgoniške občine, bodo ljudje izvolili tovariške, ki so ostali zvesti tradicijam osvobodilne borbe, zvesti programu Osvobodilne fronte in ki bodo porok, da bodo najbolj odločno branili pravice našega ljudstva ter se borili, da se uresniči program Slovensko-italijanske ljudske fronte, ki vsebuje vse bistvene osnovne

zahteve prebivalcev zgoniške občine. Ta program bo izbralo ljudstvo v vseh pod Volnikom in Sv. Lenartom, ker je v njem jasno in glasno povedano, da zahtevamo spoštovanje mirovne pogodbe in nočemo, da se naši zatiralci, italijanski imperialisti, ne bodo več vrnili v naše kraje, ki so dovolj okusili njih «dobrote» in civilizacijo.

ISTRA TERMUJE: ZA TITA, ZA LJUDSKO OBLAST, ZA MIR IN SVOBODO!

Tito!

Od tam... izza gorovja, ki blesti Istranom v jasnih dneh kot v pomladi cvetni venci mandeljnov, češenj in breskev, je leta 1941 odjeknil ta vzklík.

Dolgih 25 let so potomci dveh ljudi, ki naj bi ju bila baže dojila volkulja, stegovali svojo grabežljivo volčjo tugo vse do Istre in še čez. Istrani, preganjani in zatirani, so bili sojeni na dolga leta ječe, če so se predzrnili pod obokom starodavnih vrat Kopra, v Piranu, Bujah, Umagu ali Novigradu spregovorili v svoji lepi materini besedi. Toda ves čas trpljenja niso obupali, verjeli so, da bo «kambialo», ker so nosili v svojih srcih veliko zvestobo do zemlje in poštenost.

In vroča kri, ki je plala kot nekdanj v žilah pradedov, ki so na Rižanskem polju govorili in sklepali o svojih pravicah, je odgovorila na klic Smrt fašizmu! Svoboda narodu!

Tito!

Partizani!

Upor!

Tam na Učki, nad lepo Opatijo, je sredi molččev in resnih bukovih debel nastala brigada Vladimirja Gorjana in po vsej Istri je zadonelo:

Smrt fašizmu!

To je bila prisega in zakletev, ki so jo izpolnili Istrani do zadnjega.

Sad prisega: Smrt fašizmu! je bila 1. maja 1945 — svoboda narodu in ljudska oblast.

Takrat se je sprostilo v notranjosti Istranov. Zapeli so občute, kot še nikoli prej:

«Naša si, naša si, o, Istra, Istra mila...».

Po osvoboditvi ni imelo istrsko ljudstvo drugega razen velike odločnosti, da se ne bo več pustilo preslepiti.

Znova je odjeknilo izza tistega belega venca gora:

Tito!

Da, Sam je prišel na Primorsko in spregovoril besedo človeka, ki je bil prvega dneva z nami in se z nami boril.

Bilo je takrat, ko je tekla pravda za Trst in ko so imperialisti računali, da bodo delali kupčijo z zemljo in ljudmi.

Povedal je preprosto in občuteno, kako so tisti, ki smo jim bili zavezniki v borbi, pojedli besedo moža in človeka.

Tudi Istrani so prisluhnili in potem govorili:

«To je naš človek».

Da, naš človek je Tito. Ne zahteva denarja, ne časti. Samo uči, vzpodbuja in dela. Kot vsi, da bo čimprej bolje. In se bori proti vsem krivicam, tudi tistim, ki jih bližnji sosedje prizadevajo. Ljudstvo mu pri tem pomaga in ima uspehe.

Po prazniku osvoboditve in prazniku vsega delovnega ljudstva je bratska organizacija spregovorila samo nekaj besed.

Kaj, če bi tekmovali v teh dvasetih dneh do Titovega rojstnega dneva? Da bo tovariš Tito na svoj rojstni dan tudi nas, ki smo tu pri morju, vesel.

Znova je odjeknilo povsod. Če je za Tita, tedaj ni določene ure in ne meje delu.

Saj bo to za nas, za Istro, za otroke, ki danes lahko obiskujejo šole v našem jeziku doma in v Kopru, Bujah, Novigradu in drugih mestih gimnazije. Saj bo to zato,

da bo bolje za vso skupnost, ki včeraj ni imela nič. Saj bo to za utrditev bratstva med nami, Italijani in Hrvati, ki delajo vsi, da bo to resnično bratstvo.

Tisto, ki ni zastrupljeno z dolarjem in političnim jezikom tistih ljudi — Istranov, ki so Istro in njene ga človeka — brata po krvi — izdali za trideset imperialističnih srebrnikov.

Saj bo to zato, da bo tu še več harmonije v izgradnji združništva in združne misli.

In bo končno še zato, da bo imel tovariš Lukač Jakob iz Semele, ki mu je že 71 let, še večje zadoščenje, kot ga je imel leta 1945, ko se je po petindvajsetih letih znova podpisal po «materin» kot je sam dejal. Jokal je od veselja nad tako veliko zmago.

In to ni bil samo en Lukač Jakob. Bili so deset tisoči Istranov, ki so spregovorili po — materino kot otroci. Imeli so isti občutek kot partizani, ko so iz gozdov prinesli vsemu ljudstvu najlepši dar — Svobodo in Ljudsko oblast.

Zato pa v tekmo z geslom: «Za Tita», za mir in bratstvo, za še boljše življenje.

P. A. - Ogarev.

Nevarna igra frakcionašev

Nedeljski volivni shod vidalijevcev na trgu Garibaldi je otvoril in vodil glavni urednik lista «Il Lavoratore» Leopold Gasperini. V uvodu je poudaril, da se pripravljajo volitve v protidemokratskem vzdušju in da označujejo volivno kampanjo pritisk in ustrahovanja, čeprav bi hoteli dati videz, da so volitve popolnoma svobodne. Gasperini je dejal: «S Titove nacionalistične liste so črtali Franca Stoko, češ da ima stalno bivališče v Trstu samo en mesec, ker je to bivališče izgubil, ko je bil konfiniran».

Zbrani vidalijevcu so tedaj začeli zvižgati na račun tov. Stoko in ploskati, misleč, da Gasperini

odobrava to dejanje VU. Gasperini je nato nadaljeval: «Mi protestiramo proti tej krivici, čeprav gre v tem primeru za našega sovravnika». Ljudje so bili v zadregi in le nekaj jih je ploskalo.

Po Glanquintu je spregovoril Bidovec v slovenščini in je ponovil enak protest proti krivičnemu brisanju tov. Stoko s kandidatne liste. Tedaj pa se je zbrano ljudstvo z močnim ploskanjem pridružilo protestu.

Ta dogodek nam žal kaže, kako daleč so vidalijevcu s svojo klevetniško politiko zavedli in zmedli demokratične množice. Vidalijevo vodstvo lahko ob tem primeru ugotovi, da s svojim rovarjenjem in zmerjanjem ne vzgaja množice v revolucionarnem duhu, temveč jih popolnoma dezorientira, da pozabljajo, da mora biti njih borba naperjena proti imperializmu, ki grozi nam vsem. Ta primer je najboljša opozorilo frakcionašem, kako nevarna je njih igra.

KRONIKA

25. maja se sestane Ljudska skupščina FLRJ.

Slavljasti sprejem je priredil maršal Tito ob petletnici ustanovitve Uprave državne varnosti.

Novo konopljarstvo so zgradili v Bečeju. Zanj so zgradili vse stroje v Jugoslaviji. To je druga konopljarstva zgrajena po osvoboditvi.

Jugoslovanski izseljenci v ZDA so priredili na čast jugoslovanske delegacije na zasedanju Generalne skupščine OZN banket, s katerega so poslali pozdravno brzojavko maršalu Titu, v kateri pozdravljajo jugoslovanske narode in njihovo vodstvo.

Prezidijski Ljudske skupščine Slovenije je izdal ukaz, da se v začasni oblastni ljudski odbor Gorjske oblasti voli 80 odbornikov, Ljubljanske oblasti 120 odbornikov, v odbor Mariborske oblasti pa 92 odbornikov.

Od 15. maja dalje velja nov vozni red, ki je prinesel precej sprememb. Uvedenih je tudi več novih brzih in potniških vlakov.

Jugoslovansko veleposlaništvo v Londonu je poslalo v imenu jugoslovanske vlade namestnikom zunanjih ministrov pismo, v katerem seznani ministere s protidemokratskim dejanjem avstrijske vlade, ki je dokončno odklonila priznanje politične organizacije koroskih Slovencev OF za Slovensko Koroško.

Urednikom «Slovenskega vestnika», ki izhaja v Celovcu na Koroškem, je šef britanskih sodišč zagrozil s postavitvijo pred britansko vojaško sodišče, če bo list še pisal enekorektno, o britanskih sodiščih. List odklanja opomin, ker je pisal le resnico in jo misli vedno, če je to komu prav ali ne.

Odpravnik poslov SZ v Beogradu je izročil v ministrstvu za zunanje zadeve FLRJ ratifikacijske listine o konvenciji o režimu plovbe po Donavi, podpisano v Beogradu 18. avgusta 1948.

Makedonsko delovno ljudsko odgovarja vsem obsevalcem s 102 odst. izpolnjenim tromesečnim planom. V primeru z lanskim četrtletjem pa so izpolnili plan s 142,7 odst.

Tekmovanje rudniku v Hrastniku je napovedal rudarski kolektiv senovskega premogovnika. Tekmovanje bo trajalo od 15. do 26. maja.

Na progi Beograd-Titograd je začel dnevni redni železniški promet. Vožnja stane 2400 dinarjev.

Delovni kolektiv železarnice Zenica je te dni postavil novo veliko Martinovo peč, ki so jo zgradili domači strokovnjaki z domačimi delavci.

Kolektiv «Tretji maja», ki je izdelal ladijske pogonske stroje in prekomorske ladje, gradi prvi veliki plavž za topljenje železne rude, ki bo postavljen v novi železarni v Sisku.

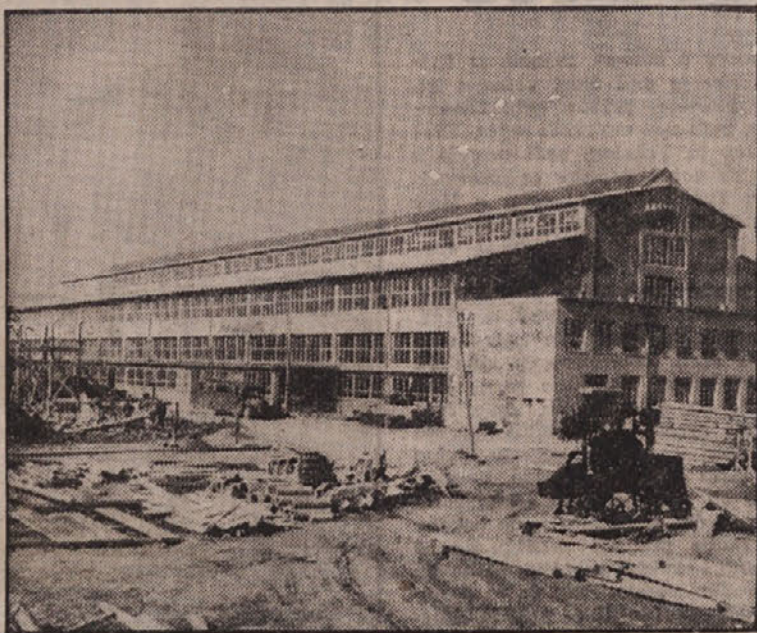
V Titovem Velesu so začeli z gradnjo prvega kombinata za izdelovanje svile. To je prvi kombinat te vrste v Jugoslaviji. Stroji za tovarno so že pripravljeni.

Južna Dalmacija ima pogoje za gojitev južnega sadja, zato so napravili obsežne načrte za gojenje teh kultur. Ker pa so zime precej ostre, bodo nasadili okrog nasadov pomaranč, limon in mandarinov goste nasade južnega sadja pred mrzlimi vetrovi.

Kulturniki Srbije bodo obiskali vsa večja središča industrije in rudnikov, kjer bodo čitali svoja dela ali predavali ter na ta način zgradili povezanost z industrijskimi in rudarskimi kolektivi.

Dijaki narodnoosvobodilne gimnazije iz Ostroja v Banatu so obiskali maršala Tita, ki jim je dejal: «Vaša šola je mešana in rad bi vam povedal, da je potrebno, da vsi skupaj, Srbi, Madžari, Slovaki in drugi, živite med seboj v čim boljših odnosih, da krepite pri nas ustvarjeno bratstvo».

Za 17 tisoč otrok pripravljajo letovanje v Sloveniji. Tega letovanja bodo deležni tudi otroci iz Trsta, Gorice, Kopra, Koroške, LR Hrvatske in Bosne.

Tovarna kotlov v bližini Zagrebu

Uprava državne varnosti ščiti svobodo, neodvisnost in srečo jugoslovanskih narodov

Na proslavi pete obletnice uprave državne varnosti je generalni polkovnik, minister za notranje zadeve in sekretar politbiroja CK KPJ Aleksander Ranković govoril o pomenu in vlogi UDV, o njenem delu v preteklosti in sedanjosti ter o njenih nalogah, ki jo čakajo v bodočnosti.

Ceprav je bil s posebno odredbo ustanovljen oddelek za zaščito naroda OZNA šele 13. maja 1944, sega njegovo delovanje že daleč nazaj, pred drugo svetovno vojno, ko se je partija v borbi z razrednimi sovražniki morala boriti tudi proti izdajalcem, vohunom in izviščem, ki so se vrivali v njene vrste, da bi slabili njeno revolucionarno borbo.

Iz teh osnov se je v narodnoosvobodilni vojni pri vrhovnem glasu narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije razvila obveščevalna služba, katere člani so prevzeli nase težko odgovorno delo — organizacijo zapornikov in sodelavcev v neosvobojenih mestih.

V Sloveniji je bila Varnostna obveščevalna služba VOS ustanovljena že leta 1941. Ves čas vojne se je borila proti peti koloni, odkrivala izdajalce, preprečevala mnoge izdaje, odkrivala protijugoslovansko zaroto ter v tesni povezavi z ljudskimi odbori in kot organ narodnoosvobodilne vojske v borbi na osvobodjenem in neosvobojenem ozemlju proti okupatorji, špijonom, peti koloni in drugim sovražnikom narodnoosvobodilnega gibanja preprečevala še večje tragedije jugoslovanskih narodov.

Leta 1944 pa so bili dani pogoji, da je to, Tito izdal odredbo, po kateri je bil ustanovljen pri poverjeništvu za narodno obrambo nacionalnega komiteja osvoboditve Jugoslavije oddelek za zaščito naroda OZNA. Skoro istočasno je bil ustanovljen tudi Korpus narodne obrambe Jugoslavije, ki je med in po vojni uspešno vršil poverjene mu naloge — zaščito in varovanje meja države. Ta korpus je imel naši prve jugoslovanske granicarje.

Ce premislimo, kako močno in po vseh krajih našega ozemlja so imeli Nemci razpredeno svojo vohunsko mrežo, vidimo, da je obveščevalna služba, pozneje OZNA, izpolnila v času narodnoosvobodilne vojne častno svojo nalogo: razkrinkala neštetje centre nemške špijonske službe, onemogočila na tisoče nemških vohunov, ob koncu vojne pa zaprla pot neštetim narodnim krvnikom in izdajalcem, da niso mogli pobegniti v inozemstvo, od koder bi rovarili proti novi državi.

Uprava državne varnosti pa je tudi po osvoboditvi stala budno na straži proti vsem notranjim sovraž-

nikom, predvsem ostankom raznih četnikov, ustašev in belokardistov, ki so računali na pomoč imperialističnih sil, ki so tudi dejansko pošiljale v Jugoslavijo agente, predvsem pa jugoslovanske begunce, da bi povzročili v notranjosti države nemir in nezadovoljstvo. Ti elementi so našli podporo predvsem pri višji duhovščini, ki se nikakor ni mogla sprijazniti z novim redom v Jugoslaviji. Toda Uprava državne varnosti je razkrinkala vse te narodne izdajalce, odkrila vse kanale, po katerih so se ti ljudski zločinci hoteli znova vrniti v domovino, da bi sabotirali in organizirali nemire ter jih vse postavila pred ljudska sodišča. In kakor so morali dati odgovor Nedić, Rupnik, Mendić, Stepinač in mnogi drugi, tako je ljudsko sodišče obsodilo Mihajlovića, Gavranca in druge, ki jih je razkrinkala UDV. Tako so morali plačati za svoje špijonsko delovanje razni Diehli, Oswaldi, Jurančiči in drugi, kajti Uprava državne varnosti ščiti državo danes pred izdajalci, vohuni in saboterji, kakor je bil med vojno pred notranjimi in zunanjimi sovražniki.

Uprava državne varnosti varuje pridobitve ljudske revolucije, varuje junaške delovne podvige de-

lavskega razreda, ter bo zvesto služila delovnemu ljudstvu proti vsem tistim, ki bi skušali ovirati jugoslovanske narode na poti v socializem.

Dejstva dokazujejo, da Jugoslavija gradi socializem. Industrijska proizvodnja se je leta 1947 dvignila za več kot 100 odst. v primeru s predvojno. Letos pa je vrednost industrijske proizvodnje planirana na 91 milijard 706 milijonov. Po planu bo znašal letošnji narodni dohodek 243 milijard 388 milijonov ali 182,7 odst. v primeru z letom 1937.

20 odst. celotne kmetijske površine je vključene v socialistični sektor. Socialistični sektor zajema tudi vso industrijo, bankarstvo, trgovino, razen 2,4 odst. trgovine na drobno. Po teh podatkih dokazuje Jugoslavija svojo socialistično pot in vsi napadi z informbirojske strani se bodo razbili, kakor so se razbili napadi imperialističnih držav, ker na padaj Informbiroja udarjajo po največjih pridobitvah ljudske revolucije in po socialistični izgradnji Jugoslavije.

Uprava državne varnosti pa ne bo štedila svojih sil v borbi za zaščito, svobodo, neodvisnost in srečo jugoslovanskih narodov.

Nove industrijske četrti mesta Zagreba

Glavno mesto LR Hrvatske je bilo že pred vojno eno najmodernejših mest Evrope. Siroke ulice z velikimi stanovanjskimi bloki, modernimi kulturnimi in raznimi uradnimi poslopi, prostornimi trgi in izredno okusno urejenimi cvetličnimi parki so se raztezale pod znamenitim Starim mestom, kjer so na trgu pred cerkvijo Sv. Marka z razbeljeno krono kronali Matija Gubca.

Danes pa dobiva Zagreb še lepše in bolj moderno lice.

Po novem regulacijskem načrtu se bo mesto razvijalo proti jugu, v ravni do Save. Industrijske četrti bodo ločene od upravnih in stanovanjskih.

Ena industrijska četrt se bo razvila na vzhodni strani mesta, predvsem v Zlatnjaku, druga pa na zahodni strani prav do Podsuseda. V samem mestu bodo ostala le industrijska poslopja tovarne «Rade Končara» in še nekatera manjša. Poleg novih tovarn pa bodo gradili nove stanovanjske bloke za delavce. Med največje take gradnje spada graditev 300 stanovanjskih blokov za delavce

in nameštence tovarne «Prvomajska», dalje stanovanjskih blokov za podjetje «Rade Končara» s 700 stanovanji.

V celoti računajo, da bodo dobili do konca letošnjega leta v Zagrebu 2700 novih stanovanj. V ta namen bodo izdali 790 milijonov dinarjev.

V novih stanovanjskih četrtih, predvsem delavskih, pa gradijo tudi vsa poslopja in ustanove, ki so novemu delovnemu človeku potrebna. Tako bo vsako večje naselje imelo svoj kulturni dom, restavracije, zavetišča za otroke in jasli, prav mnogo pažnje pa posvečajo ureditvi parkov in otroških igrišč.

Poleg industrijskih in stanovanjskih objektov pa grade velika in moderna univerzitetna poslopja in univerzitetna naselja. Med največje kulturne objekte pa moramo šteti letno gledališče, ki bo sprejelo lahko 2000 gledalcev.

Zagreb naglo raste in dobiva bolj in bolj moderno in velemestno lice. Pri obnovitvenih delih in gradnjah novih objektov pa veliko pomagajo člani Ljudske fronte, ki s svojim sodelovanjem pomagajo reševati problem pomanjkanja delovne sile,

OB KONGRESU INVALIDOV SLOVENIJE

Invalidi vključeni v izgradnjo domovine

Eden prvih zakonov, ki jih je izdala povojna Jugoslavija, je bil invalidski zakon, po katerem je vsako podjetje dolžno sprejeti 10 odst. invalidov od skupnega števila uslužbencev v svoje podjetje. Ta zakon je podlaga novega položaja invalidov, kajti z možnostjo zaposlitve zgubi invalid občutek manjvrednosti, si postane svest enakopravnosti, ker je vključen v izgradnjo socialistične domovine.

Da se bodo invalidi po svojih zmognostih vključevali v skupno delo, imajo razne tečaje, kjer se strokovno usposablja, da se potem kot strokovnjaki vključujejo v proizvodnjo, mnogi od njih pa se udeležujejo združnih tečajev in nad 360 invalidskih družin je v-

ključenih v kmetijske obdelovalne zadruge.

Ljudska oblast in armada pomagata invalidom. Poleg kolonije skrbi bita za njih zdravljenje, jim preiskrbita ortopedske pripomočke itd. 300.000 invalidov Jugoslavije, preko 30.000 iz Slovenije so žive pričee težkih bojev jugoslovanskih narodov pretekle vojne in nobene klevete ne bodo mogle zmanjšati velikega doprinosa jugoslovanskih narodov za zmago naprednih sil v svetu.

Kmečka žena in socializem na vasi

Če se hoče kmečka žena danes vključiti v socialistično življenje vasi, mora prav tako kot žena-delavka imeti tudi vse možnosti, da se lahko posveti kolektivnemu delu. Predvsem je tu najvažnejše upravljanje, ki ga je treba na vasi rešiti, prav tako kot v mestu, upravljanje otrok. Dokler bodo otroci prepuščeni sami sebi, oz. dokler bodo žene na vasi morale paziti preko dneva na svoje otroke, toliko časa ne bodo mogle sodelovati v združnem življenju svoje vasi.

V prvih zadrukah so navadno žene ostajale doma in se niso prav za prav vključevale v kolektivno delo. Delale so doma in varovale otroke, medtem ko so možje delali na združnih poljih. Jasno je, da je pri takem načinu dela primanjkovalo delovne sile in niti organizacija AFZ ni mogla odvrniti žene od njihovega drobnega domačega dela, dokler ni rešila tega upravljanja tako, kakor so ga rešili v mestih.

Zadruge so dobile dečje jasli, zavetišča, skupne pralnice, šivalnice in pekarnice. To je bila najboljša rešitev, da se žene, ki so opravljale drobna domača dela lahko posvetijo skupnemu delu v zadrukah.

Pred vojno, v prejšnjem gospodarskem sistemu so bili otroci na vasi prepuščeni sami sebi in nihče se zanje ni dosti menil, razen matere, ki pa je bila toliko zaposlena na poljih ali pri živini, da se ni mogla posvetiti svojim otrokom toliko, kolikor bi se morala. Na ta način bi se žene vključevale tudi danes lahko v združno gospodarstvo, a otroci bi ostali kakor prej, zanemarjeni. Ena glavnih nalog Ljudske oblasti je, da ščiti otroke in jim posveča najboljšo vzgojo, zato je tudi naravno, da otroci zaradi združnega življenja na vasi ne smejo trpeti. Najboljšo vzgojo dolo v jaslih, otroških vrtcih in zavetiščih, kjer so pod strokovnim nadzorstvom. Tako so tudi kmečki otroci dobili za vse stopnje starosti primerne ustanove, a njihovi starši se lahko brez skrbi posvetijo združnemu delu.

V zadruzi «Sonja Marinkovič», ki ima že dobro urejene dečje jasli, so skoro vse žene vključene v delovne brigade in tekmujejo za čim več delovnih dni. Poleg tega pa obiskujejo razne tečaje za izpopolnitev v gospodarskih delih, predvsem tečaje za gojenje perutnine, mlekarne tečaje, tečaj za vrtnarstvo itd.

Zenska anti-fašistična organizacija skrbi tudi za idejsko vzgojo članic zadrug, predvsem jih uaja v probleme združnega gospodarstva, organizacije zadrug ter prikazuje in razlaga važnost kolektivnega gospodarstva za napredek vasi. K temu mnogo pripomorejo tudi obiski v drugih zadrukah.

Z dvigom vzgojnih ustanov po vaseh, se žene vedno bolj vključujejo v kmetijsko obdelovalne zadruge, otroci pa tudi napredujejo, saj so zaupani pravim vzgojiteljem.

ŽENE V SOVJETSKI ZVEZI imajo visoka mesta v državni upravi

Pred nami leži kratek življenjski opis ene izmed sovjetskih žensk - tkalke Marije Volkove:

«Rodila se je leta 1922 v kmečki družini in je že kot 15. letna vstopila v orehovozujevsko tovarno kot učenka. Doprila je tovarniško vajeniško šolo in postala tkalka. V tovarni se je vedno bolj izpopolnjevala v proizvodni. Leta 1943 je organizirala brigado mladih tkalcev, izboljšala proizvodne metode in s to brigado večkratno zvišala storilnost dela. Dobila je Stalinovo nagrado in bila izvoljena za poslanca v Vrhovni sovjet Sovjetske zveze.»

Življenjski opis tkalke Volkove je v mnogem tipičen za večino sovjetskih žensk. V Sovjetski zvezi zavzemajo ženske visoka državniška mesta in vodijo najvažnejše panoge gospodarske in kulturne gradnje.

V palači moskovskega sovjeta vodi sprejem gostov bivša vaška učiteljica, sedaj namestnica predsednika Vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze - Marija Saričeva. V ministristvu za zdravstvo Sovjetske zveze upravlja otroška zdravilišča in porodnišnice hči uralskega kmeta Marija Kovrižina - namestnica ministristva.

Sovjetske ženske imajo brez razlike narodnosti in plemena - enake pravice. Kot enega izmed neštetihih primerov naj omenimo življenje Irbol Normuradove, hčere tadžiškega kmeta. Irbol se je rodila pred revolucijo. Kakor večina žensk, ki so odrasle v letih carizma, se ni nikjer učila in bila zaostala ter otopela.

Pod sovjetsko oblastjo je Normuradova končala šolo in stopila v krojno tovarno. Tam se je izkazala kot aktivna javna delavka in bistra stahanovka. Leta 1938 so tovarniški delavci izvolili Normuradovo za poslanca v Vrhovni sovjet Tadžiške sovjetske republike, leta 1945 pa so jo izvolili za poslanca v Vrhovni sovjet Sovjetske zveze.

V azerbejdžanski sovjetski republiki je Azerbejdžanka Zahra Kerimova minister za socialno zavarovanje.

Estonska Olga Lauristin je minister za kinematografijo Estonske sovjetske republike. Čuvaška Zoja Andrejeva predseduje Vrhovnemu sovjetu svoje avtonomne republike in istočasno namestnica predsednika Vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze.

O tem, kako veliko vlogo igrajo sovjetske ženske v državni upravi, v gospodarskem in kulturnem življenju države, nas poučijo sledeči podatki:

V Vrhovnem sovjetu Sovjetske zveze prvega zasedanja (1937) je bilo 222 žensk - poslancev, a leta 1946 je bilo izvoljenih v Vrhovni sovjet Sovjetske zveze 277 žensk. Razen tega je nad 1700 žensk različnih narodnosti poslancev v Vrhovnih sovjetih zveznih in avtonomnih republik. Skoraj pol milijona žensk je bilo izvoljenih leta 1947 v krajevne soviete. Na tisoče žensk

je predsednic rajonskih in vaških svetov, 250.000 žensk vodi orne brigade, dela s traktorji in kombajni, 350.000 žensk upravlja kolhozna živinorejska posestva in brigade, 15.000 žensk je izvoljenih za predsednice kolhozov. V Sovjetski zvezi je nad 250.000 žensk - inženirjev in tehnikov, 100.000 žensk - zdravnikov, nad 760.000 učiteljic.

Sovjetska vlada ustvarja širok program ukrepov za zaščito matere in otroka. Samo Sovjetska zveza je ustvarila ženi take razmere, da lahko zdrži delo z izpolnjevanjem materinskih dolžnosti.

V Sovjetski zvezi je za vse ženske materinstvo sreča. Zeno-mater obdaja nenehna skrb države. Samo v letu 1947 je bilo materam s številnimi otroki in vdovelim materam izplačano 6 milijard rubljev podpor. D. M. Konyševa davekpnovskega rajona Baškirske SSR je vzgojila 12 otrok. V 10 letih je dobila od države 59.000 rub-

ljev za njihovo vzgojo. 25.000 žensk s številnimi otroki je dobilo visoki naziv «Matl-heroj», nad 2.200.000 žensk je bilo nagrajenih z redom «Materinska slava» in z «Medaljo materinstva».

Duhovni svet sovjetske žene je bogat in mnogostranski. Veliko, resno delo jim ne zastira pogledov na druge strani življenja. Sovjetske ženske bavijo tudi z umetnostjo, športom in turizmom, študirajo specialne znanosti in filozofijo. Sovjetske ženske ustvarjajo delo za vladno in povečavajo gospodarsko moč svoje domovine, ki trdno koraka v komunizem.

Biološki laboratoriji po kolhozih

V Moskvi so objavili poročilo osrednje statistične uprave ministrskega sveta ZSSR o uspehih izpolnitve državnega plana za ob-

novo in dvig narodnega gospodarstva ZSSR v prvem tromesečju 1. 1949. Poročilo poudarja, da so pri izpolnjevanju plana odkrili nova sredstva v industriji, ki so vladi omogočila povečati plan za prvo tromesečje letošnjega leta. Povečani plan celotne industrijske proizvodnje je bil prekoračen za 0,2 odst.

Uspešen zaključek tromesečja

V kolhozih Dnjepropetrovske oblasti so odprli biološke laboratorije. Kolhozniki se namreč poslužujejo rezultatov sovjetske agrobiološke znanosti ter gojijo žuželke za borbo proti škodljivcem v kmetijstvu. Poletji bodo po bioloških metodah uničili te rastlinske škodljivce na površini 20.000 ha. Biološki laboratorij v kolhazu «Obletnice velikega preloma» je pričel že razmnoževati posebne žuželke, ki jih bodo v kratkem spustili na njive da bi uničile razne škodljivce.

Volitve v Bolgariji

V nedeljo so bile v Bolgariji volitve v ljudske svete (ljudske odbore), organe državne oblasti na terenu, po katerih prebivalstvo aktivno sodeluje pri upravljanju države.

Dosedaj Bolgarija ni imela ljudskih svetov. Po revoluciji 9. septembra so imeli v Bolgariji sicer že dvakrat volitve v Ljudsko skupščino, s čemer je bilo rešeno vprašanje sodelovanja ljudstva pri vrhovni državni upravi, vendar je pa še vedno ostala stara organizacija mestnih in podeželskih občin. Namesto teh občinskih uprav so bili sicer pozneje imenovani začasnji ljudski sveti, za katere pa državna uprava ni pokazala pravega razumevanja in je njihove naloge omejevala na reševanje krajevnih vprašanj. S sedanji ljudskimi sveti bodo dokončno odstranili stare blike oblasti, ki so se ohranile na področju krajevnih organov ljudske oblasti.

Po uradnih dokončnih podatkih o poteku volitev, je bilo vpisanih v volilne imenike 4.629.149 volivcev, od katerih je volilo za Domovinsko fronto 4.251.208, belih in neveljavnih volilnih listkov je bilo 377.949.

Na volitve na Madžarskem je šla Fronta neodvisnosti z osnutkom petletnega plana

V nedeljo zjutraj so pričele ob 7. uri volitve na Madžarskem v novi madžarski parlament. Volili so na 10.967 voliščih. Po dosedanjih podatkih so prešeli 2.397.765 glasov, od katerih je bilo 2.305.747 za kandidate Ljudske fronte neodvisnosti in 65.385 proti in 26.633 glasov je bilo neveljavnih.

Nedavno razpuščena zakonodajna skupščina je zasedala skoro dve leti in je v tem času opravila važno delo. Odobrila je celo vrsto zakonov, ki predstavljajo važen mejnik na poti ljudsko demokracije. Madžarske v socializmu: zakon o ljudskih sodiščih, agrarni reformi, zakon o poddržavljenju bank in podjetij z več kot 100 delavci, ratificirala je pogodbo o medsebojni pomoči in prijateljstvu z ZSSR in državami ljudske demokracije, izdala je zakon o poddržavljenju šol, cenah in še veliko drugih, ki govorijo o novi gospodarski in politični stvarnosti te države, katero je nazval Matyaš Rakosy «dobo obratna Madžarske».

Fronta neodvisnosti je stopila pred te volitve v novo madžarsko skupščino z načrtom petletnega plana. Ta petletni plan je nadaljevanje triletnega plana, ki je imel nalogo, zaceliti vojne rane. Ta plan uresničuje madžarsko ljudstvo s takim poletom, da bo končan, kakor kažejo vsi znaki, 7 mesecev pred koncem tega leta. Petletka bo omogočila splošen dvig življenjske ravni madžarskega ljudstva, v državnem okviru pa gospodarsko utrditev države. Ker natančne številke plana še niso znane, so pa znani njegovi glavni obrisi, kakor jih je potrdil glavni odbor madžarske stranke delavcev. Investicijski in proizvodni načrt bo v teh letih dosegel tako stopnjo, ki bi v prejšnji Madžarski pomenila sanjarjenje. Investicije (35 milijard forintov), vrednost industrijske proizvodnje (34 milijard forintov) in na milijone ton izdelkov, bo do bro karakteriziralo popolni preokret v gospodarski in socialni strukturi države.

Dosedanja madžarska industrija je bila z njenimi 58 odst. osredotočena v Budimpešti in njeni okolici, tako da na podeželju tako rekoč sploh niso poznali industrijskega delavstva. Tako je bilo na primer v okrožju Somogy od 360.000 prebivalcev samo 1.380 nameščenih v industriji, v okrožju Bekes je bilo med 350.000 prebivalci samo 3.700 industrijskih delavcev in v okrožju Tolna z 237.000 prebivalci samo 2.400 industrijskih delavcev. Po petletnem planu bodo razmestili težko industrijo tam, kjer je dovolj naravnih virov, ki so potrebni za to industrijo, lahko industrijo pa po poljedelskih predelih, kjer bodo gojili industrijske rastline.

Tako bodo postavili težko industrijo v miškolski kotlini, kjer je dovolj železne rude, z ležišči premoga v Salgotarjanu. Koks bosta madžarski industriji dobavljala Poljska in CSR. Druge zemeljske zaklade bodo izkoriščali v Mohačsko - peškem okraju. V bližini če-

koslovaške meje, med Almasluzom in Szekesfehervarom pa bodo predelovali boksit, titan, kopali premog in mangan. Pogonsko silo bodo dajali tej industriji lignit, zemeljski plin in nafta v bližini Zale.

Po petletnem planu bodo na Madžarskem izkopali 1953, leta 18 milijonov ton premoga namesto dosedanjih 11 milijonov. Jekla bo do izdelali namesto dosedanjih 800.000 ton 1.500.000 ton; poraba električne energije se bo dvignila na 4. milijarde kw namesto dosedanjih 2.2 milijarde kw in namestiti bodo 300.000 novih delavcev.

Na prostoru med Tiso in Donavo bodo s spremembo dosedanjega poljedelskega gospodarstva ustvarili pogoje za nov razvoj lahke industrije. 250.000 ha zemlje bodo zasadili z industrijskimi rastlinami, ki jih je morala Madžarska dosedaj uvažati. Podnebne razmere so ob reki Tisi ugodne za gojenje bombaža, prav tako bo povečan pridelek lanu in konoplje. Na tem predelu Madžarske bodo pričeli gojiti rastline, iz katerih je mogoče pridobivati kavčuk. Ob severnem teku Tise bodo gojili riž. V vsem tem poljedelskem predelu bo v petih letih zrasla močna konzervna industrija.

Vprašanje oskrbe z električno energijo bo rešeno s tem, da bodo postavili 6 hidrocentral.

Petletni načrt nadalje določa, da

Češkoslovaški minister za narodno zdravje pater Josef Plojhar pregleduje na praškem tovornem kolodvoru vlak polno naložen z osebami in tovarnimi avtomobili ter kolesi v skupni vrednosti 12 milijonov Kčs, ki je zapustil Češkoslovaško republiko. Pošiljka je namenjena Bolgariji, Finski, Jugoslaviji in Romuniji za pomožno akcijo Mednarodnega otroškega fonda Združenih narodov (UNICEF).

se bo dvignila poljedelska produkcija za 27 odst., število drobnice se bo dvignilo s 5.200.000 glav na 6 milijonov; goveda z 1.800.000 na 2.400.000 glav; število traktorjev postaj se bo dvignilo od 130 dosedanjih, na 500 in število traktorjev od 1.300 na 20.000.

Celotna življenjska raven delavcev so bo v primerjavi z letom 1948 dvignila za 150 odst., kar po-

meni, da se bo poraba mesa dvignila na osebo od 24 na 34 kg, masti od 10 na 14,5 kg, mleka od 127 na 200 litrov, sladkorja od 17 na 22 kg na leto.

To so v grobih potezah glavne značilnosti petletnega načrta, ki ga je Fronta neodvisnosti predložila Madžarom v diskusijo. Njegov smisel je samo eden: povečanje blaginje vsakega posameznika.

Obletnica češkoslovaške ustave

Tri leta po vojni po znamenitih februarjskih zgodovinskih dogodkih 1948 so Čehi in Slovaki dobili novo ustavo, ki je postavila temelje novemu, resnično ljudskemu demokracičnemu redu.

Poleg novih gospodarskih temeljev, ki jih postavlja ustava so najvažnejši ljudski odbori, ki so najvidnejši izraz revolucionarnih sprememb. Čeprav so tudi prejšnje češkoslovaške ustave obljubljale Cehom in Slovakom pravice, grajene na široki demokracični osnovi, je bilo vse to le na papirju. Stvarno jih uresničuje šele nova ustava, ki je lahko zrasla po revolucionarnih februarjskih dogodkih.

Eno leto dela ljudskih odborov, eno leto graditve ljudske uprave je prineslo Cehom in Slovakom velika izboljšanja. Ljudska fronta, ki na temeljih nove ustave aktivno gradi novo življenje na Češkoslovaškem, ustvarja resnični demokracični red, blaginjo in srečo delovnega ljudstva in vse države.

PETSTO LET JE STARA borba romunskih kmetov za zemljo

V Romuniji je do leta 1945 krožilizek, da če hoče kdo postati minister ali visok državni funkcionar, si mora prej nabaviti nekaj tisočev hektarjev zemlje. To ni bila nikakršna ironična fraza; to je bila, žal, žalostna in stara resnica. Lestvice vseh ministrov do leta 1945 ne vsebujejo namreč niti enega ministra, ki ne bi bil iz vrst visoke buržoazije. Pod režimom Antonescuja je prišlo že tako daleč, da je bil za poljedelskega ministra imenovan neki Pano, ki je imel 12 tisoč ha zemlje. Če so vodili taki ministri celotno politiko, je bilo zastoj misliti, da bi prodala misel o agrarni reformi, ki je bila tako potrebna za celotno gospodarstvo države. Pravilno razdelitev zemlje so že pet sto let zahtevali dninarji in kmetje, ki so se zaradi tega tudi večkrat uprli. V letu 1437 so imeli prvi kmečki upor v Bobalni. Takrat so se uprli madžarski in romunski kmetje in se hoteli rešiti feudalnih okovov. Stoletje pozneje so posadili plemiča

Giorgia Doja na žareč železni stol in ga kronali, kot v Zagrebu Matije Gubca, z razbeljeno krono, ker je vodil romunske kmete v upor proti zemljiški gospodi. V drugi polovici XVI. stoletja so Horio in Closco javno mučili pred smejočimi se plemiči in kmeti, katere so tjakaj nasilno pripeljali. Druge voditelje uporov so usmrtili 1. 1821. V letu 1848, ko so proglasili novo ustavo, je izjavil pisatelj Nicola Balcescu, da je nemogoča ljudska revolucija brez socialne revolucije.

V drugem delu preteklega stoletja so bile ustanovljene v Romuniji razne socialne stranke, ki so pričele z novo močjo borbo za pravično razdelitev zemlje, dokler ni pod vtisom dogodkov v ZSSR v letu 1921 po štiristoletnih bojih agrarna aristokracija pristala na prvo agrarno reformo.

Po tej agrarni reformi je bila poljedelska lastnina posameznika zmanjšana na 20 tisoč ha, vsak lastnik je pa lahko imel po več takih posestev. Kmetje, ki so pre-

jeli zemljo po agrarni reformi, so jo morali takoj plačati. Za orodje, davke in stroške niso prejeli nobene kredita. Kmalu jim je bilo nemogoče sproti odplačevati vse dolgove. V tem času je morala vlada zaradi ogromnih spekulacij kapitalistov z zemljo izdati odlok, v katerem je poizkušala urediti prehod zemlje na kmete. Toda to je bilo že prepozno. Takrat je bil že zopet vzpostavljen sistem, kot pred letom 1921. V začetku leta 1945 je bilo v Romuniji 1000 družin, ki so bile lastnice skoro vse zemlje.

Reforma v letu 1945 je dovolila vsakemu, da je imel do 50 ha zemlje. Tako je en milijon osem sto tisoč ha zemlje dobilo nove lastnike, en milijon dve sto tisoč pa so jo brezplačno razdelili med 400.000 revnih kmetov. Nadalje so dali 200.000 ha državnim posestvom za vzgojo semen. Postavili so traktor-ske postaje, država je pričela dati podpore kmetom za nakup semen, orodja in popravilo gospodarskih postopij.

Petronio Bortolo

Rojen v Piranu, 2. novembra 1897; pomorščak Italijan, Star borec v antifašističnem gibanju, kjer je imel vodilne funkcije: preganjan in aretirani od fašistov. Prestal šest let v zaporu. Tudi po vrnitvi v Trst ostal zvest svojim idealom. Po osvoboditvi član mestnega odbora Enotnih sindikatov. Tajnik »Centro di Cultura Popolare«, pozneje član izvršnega odbora SIAU in član glavnega odbora Enotnih sindikatov. Dobro znan in cenjen v krogu pomorščakov in pristaniških delavcev predvsem zaradi svoje velike sindikalne aktivnosti.

Drassich Carlo

Rojen v Buzetu 19. februarja 1901; delavec, Italijan. Član socialistične mladine od leta 1922 po razkolu v Livorno vstopil v komunistično mladino. Aktivno boro v komunistični partiji, leta 1928 aretirani in obsojeni na štiri leta zapora. Po prihodu iz zapora je nadaljeval s svojo delavnostjo. Vodja tajne organizacije v Tovarni strojev pri Sv. Andreju do osvoboditve. Član centralnega komiteja in izvršnega komiteja KP za Tržaško ozemlje.

Rupena Franjo

Rojen v Vodich leta 1891; trgovec, Slovenec. Star antifašistični bорец. Ves čas razvoja narodno osvobodilne borbe sodeloval z vso svojo družino aktivno v Osvobodilni fronti. Zena in hčerke so bile deportirane v nemških koncentracijskih taboriščih. Stopil dobrovoljno v partizanske vrste, kjer je ostal do osvoboditve. Ostal je vedno dosleden antifašist in pristaja boro proletariata, čeprav izhaja iz drugega družbenega sloja.

Soria Giordano

Rojen v Trstu, 20. septembra 1904, delavec, Italijan. Dosleden antifašist od svoje mladosti. Za časa fašizma večkrat aretirani, toda neopustno aktiven. Pod naci-fašizmom organizator vstaje ene-ga okraja. Po osvoboditvi aktiven v demokratičnih organizacijah. Član stavkovnega odbora leta 1946, obsojen na štiri mesece zapor. Član centralnega in izvršnega odbora KP za Tržaško ozemlje.

Pernančič Ludvik

Rojen v Prečniku 21. oktobra 1893; delavec, Slovenec. Dosleden antifašist, cenjen in priljubljen med pristaniškimi delavci, kjer vestno in pošteno opravlja svoje delo.

Kocjančič Valerija

Rojena v Divači 12. oktobra 1898; gospodinja, Slovenka. V demokratičnem gibanju od leta 1919. Politično preganjana po fašizmu. Članica OF od leta 1941. Leta 1943 je imela vodilne funkcije kot tajnica slovenskih žena. Bila je aretirana in zaprta. Po letu 1945 izvoljena v mestni tržaški odbor ASIZZ, članica glavnega sveta SIAU in OF, članica odbora za mir za Tržaško ozemlje. Zaradi svojih posebnih borbениh lastnosti je znana v vsem demokratičnem gibanju.

KANDIDATI LJUDSKE FRONTE

ZA VOLITVE V TRŽAŠKI OBČINI

Ginori Lorenzo

Rojen v San Giorgio di Tullana 4. avgusta 1883, delavec, Italijan. Član OF od 1943 in SIAU od 1946. Sedaj zelo aktiven v antifašističnih organizacijah, vesten in pošten.

Kalin Ladislav

Rojen v Trstu 5. julija 1911; delavec, Slovenec. V ilegali organiziran v OF in v Delavski enotnosti v Tovarni strojev pri Sv. Andreju. Sodeloval pri vstaji, aktiven na terenu; zvest demokratičnemu gibanju.

Bukovec Ivan-Vojmir

Rojen v Trstu 23. oktobra 1920; delavec, Slovenec. Ze kot mladi-nec se je udeleževal antifašistič-ne borbe v skupini mučenika Tomažiča. Leta 1927 bil aretirani in zaprt. Leta 1940 ponovno aretirani in zaprt za leto dni, nato pa deportiran na Sicilijo. Ob padcu fašizma mu je uspelo po-begniti in vstopiti v partizanske vrste, kjer je prevzel terenske politične naloge. Po osvoboditvi je bil izvoljen za tajnika po-krajinskega odbora Enotnih sin-dikatov, po čemer je znan vse-mu delavstvu.

Luxa Giordano

Rojen v Trstu 6. maja 1912; elektrovarilec, Italijan. Za časa fašizma organiziran v Delavski enotnosti. Sodeloval pri vstaji kot član bataljona v Tovarni strojev pri Sv. Andreju. Sindikalni voditelj v isti tovarni, član glavnega odbora Enotnih sindika-tov. Leta 1948 aretirani, nato 60 dni v zaporu zaradi sindikalnega delovanja. Leta ponovno aretirani pod palovo pretezo »sequestro di per-sona«. Sodna razprava proti nje-mu in proti tovarišem se je za-pela prav v teh dneh v svrhu blaženja osvobodilne in protifašistične borbe.

Ščuka Albert

Rojen v Trstu; delavec, Slove-nec. Član socialistične mladine od leta 1919. Za časa fašizma ostal dosledno zvest svojim idealom. Sodeloval pri vstaji v Trstu kot član bataljona v Barkovljah.

Scamperle Petronilla

Rojena na Malem Lošnju 20. oktobra 1909; gospodinja, Italijan-ka. Členica borka v ženskih or-ganizacijah. Članica glavnega sveta ASIZZ. Po svojem delova-nju znana v sektorju Vicoletto Ospe-dale Militare.

Vitri Andrea-Peter

Rojen v Tržiču; delavec, Itali-jan. V antifašistično gibanje je vstopil leta 1937, potem ko je z njim sodeloval že več let. Bil je med prvimi člani Osvobodilne fronte in doprinesel veliko pomoč partizanskemu gibanju. Bil je eden izmed voditeljev Osvobodil-ne fronte v Trstu. Zeno je izgubil v koncentracijskih taboriščih v Nemčiji. Znan po svoji intenzivni in dosledni protifašistični aktiv-nosti pred osvoboditvijo in po njej.

Španger Vekoslav

Rojen na Proseku 29. januarja 1906; delavec, Slovenec. Od leta 1927 do 1930 član antifašističnih podtalnih organizacij. Večkrat aretirani in zaprt. Zadnja obsodba se je glasila na 30 let ječe na znamenitem procesu proti štirim bazoviškim mučencem leta 1930. Leta 1940 interniran v Italiji, od koder mu je leta 1944 uspelo po-begniti in se uvrstiti med dal-matinske partizanske enote. Po osvoboditvi sodeluje dosledno v vseh demokratičnih organizaci-jah. Predsednik Prosvetnega dru-štva »Ivan Vojkos na Proseku-Kontovelu. Član centralnega od-bora bivših političnih preganjan-cev.

Kapun Nada

Rojena na Opčinah; uradnica, Slovenka. Članica Osvobodilne fronte od leta 1943. Kot članica Antifašistične mladine povezana z IX. korpusom. Po osvoboditvi je bila izvoljena za tajnico narodno osvobodilnega odbora na Opčinah. Deluje v vseh antifašističnih organizacijah Opčin, kjer je pri-ljubljena in cenjena.

Grilanc Aloiz

Rojen v Trstu, kmet, Slovenec. Ze za časa fašizma sodeloval z antifašisti na Proseku. Član Osvobodilne fronte od leta 1941. Na rodno osvobodilni borbi je posevtil vse svoje sile. Po osvoboditvi član narodno osvobodilnega sveta na Proseku. Aktiven član prosvetnega društva »Ivan Vojkos in aktiven član v vseh demokratičnih organizacijah.

Znidaršič Friderik

Rojen v Trstu 26. junija 1877; železničar, Slovenec. Star borec v socialistični stran-ki. Stalno v kontaktu z antifaši-sti v konspiraciji za časa faši-zma. Leta 1944 je bil član enega izmed rajonskih odborov Osvobo-dilne fronte. V borbi vedno dosleden, cenjen in spoštovan od vseh, ki ga po-znajo.

Faganel Josip

Rojen v Trstu 1. marca 1902; uradnik, Slovenec. Leta 1919 član socialistične mladine. Leta 1943 član OF, v kateri je sodeloval do osvoboditve. Po osvoboditvi zelo aktiven zlasti v SIAU in sicer v sektorju Vicoletto Ospedale Mil-itare.

ŠTOKA FRANC-RADO

Rojen v Trstu 11. avgusta 1902; ribič, Slove-nec. Član komunistične partije od leta 1922; moral se je izseliti v Argentino. Leta 1933 se je vrnil v Italijo, kjer je bil obso-jen na pet let konfinacije, v kateri pa je ostal deset let. Po vrsti procesov je bil osvobo-jen po padcu fašizma. Po 8. septembru 1943 je vstopil v partizanske enote kot poli-tični komisar. Bil je eden glavnih organiza-torjev podtalnega gibanja v Trstu in organi-ziral Delavsko enotnost. Pripravil je vstajo v Trstu kot politični komisar Komande me-sta Trst. Po osvoboditvi je bil tajnik Mestnega osvobodilnega sveta. Eden glav-nih voditeljev pouličnih borb tržaških demo-kraških množic proti reakciji. Član stav-kovnega odbora od leta 1946, obsojen na štiri mesece zapora. Član izvršilnega komiteja KP za Tržaško ozemlje in tajnik izvršilne-ga odbora OF. Tovariša Štoka je pristojni volilni urad črtal iz seznama kandidatov pod javnim izgovorom, da si ni pridobil pravočasno rezidence.

Slovansko - italijanska ljudska fronta poudarja in bo vedno poudarjala potrebo enotnosti in doslednosti borbe na temelju ju-naških tradicij tržaških delavcev

dr. Anton Daneu

Rojen na Opčinah 4. januarja 1902; zdravnik, Slovenec. Leta 1940 aretirani zaradi svojega protifašističnega delovanja. Posebno fašistično sodišče ga je obsodilo na deset let zapora. Leta 1944 je po prihodu iz zapora vstopil v partizanske vrste, kjer je v raz-nih edinicah Slovenije in Slo-venskega Primorja vršil službo partizanskega zdravnika. Po o-svoboditvi je bil izvoljen v NOO za Opčine. Sodeloval aktivno v demokratičnih organizacijah.

Boltar (Boltari) Edoardo

Rojen v Trstu 2. marca 1901; uradnik, Italijan. Star antifašist, organiziran v protifašističnem gibanju od leta 1940; sodeloval v ilegali pri Delavski enotnosti. Sodeloval aktivno pri vstaji. Znan in cenjen v športnih kro-gih, kjer vestno in neutrudno vrši svojo dolžnost.

LAURENTI EUGENIO

Rojen v Trstu 23. julija 1913; delavec, Italijan, partizanski bорец od 8. septembra 1943 pa do osvoboditve najprej kot komi-sar brigade »Garibaldi Trieste«. Član Po-krajinskega narodno osvobodilnega odbora, tajnik SIAU, tajnik Zveze primorskih parti-zanov, tajnik Okrožnega ljudskega odbora za Istrsko okrožje. Član stavkovnega odbo-ra slavne stavke v juniju 1946. Nedavno ob-sojen na štiri mesece zapora od imperiali-stičnega sodišča. Član izvršilnega komiteja KP za Tržaško ozemlje.

Prinajmanje prvo skupin kandidatov slovensko italijanske ljudske fron za občino Trst. V priloženih številkah bomo objavili slike in življenjepis vseh preostalih kandidatov. V kolikor bo dopuščal čas in prostor bomo objavili tudi slike kandidatov podeželskih občin.

Glasuj za Ljudsko fronto

Kurja (nočna) slepota

Ce stopimo z dnevne svetlobe v slabo razsvetljen ali temen prostor, ne razločimo ničesar v prostoru, zadenejo na stole in drugo pohištvo, se ne moremo orientirati in se šele polagoma prilagodimo zmanjšani svetlobi. Različne barve spektra — zlasti modra — izgube v mraku ali temi svojo značilno barvo in se nam zde vse sive v sivem.

Enako se nam godi pri hitrem prehodu iz teme na sončno svetlobo. Nekaj časa ostanemo bleščavi, preden se privadimo na svetlobo. Ta proces imenujemo adaptacijo za svetlobo ali temo. Ljudje, otroci ali odrasli, ki bolehalo na kurji slepoti, podnevi dobro vidijo, v mraku ali ponoči pa njihov vid zelo hitro in močno pade, da se ne morejo prosto gibati in izgube popolnoma možnost orientacije. Vedejo se kakor slepci, se izgube na prostem, ne spoznajo nobenih ovir, se spotikajo in niso sposobni, da bi sami našli pot domov.

Vzrok tej napaki ali bolezni so fotokemične spremembe v mrežnici, nezadostna ali prepočasna regeneracija vidnega purpura. Kurja slepota je bila znana že očetu medicine Hipokratu, omenjajo jo Galen, Celsus in Plinij, ki navajajo kot zdravila goveja jetra, kuhana v medu.

Kurja slepota je redko prirojena (podedovana) bolezen, katere vzroki nam niso znani: — najbrže pomanjkanje določenih snovi. A vitamina v hrani novorojenca ali prirojene napake v mrežnici, nezadostno število za svetlobo važnih paličic, zlasti v periferiji mrežnice, anomalije svetlobnega in barvnega čuta brez vidnih sprememb na ozadju očesa. Večinoma je pa kurja slepota pridobljena ali kot 1) idioptična, primarna, zaradi nezadostne ali nepravilne hrane ali 2) simptomatična — sekundarna — pri različnih boleznih vidnega živca, mrežnice, želnice, odstopa mrežnice visoka kratkovidnost, zelene mreže.

Glavni vzrok kurje slepote je pomanjkanje A vitamina v hrani ali nezadostna izraba v črevesu ali jetrih. Opazujemo več primerov v eni rodbini, najbolj pogosto v srednji starosti, bolj pogosto pri moških in to zlasti spomnimo in poleti. Podvržene so kurji slepoti osebe v taboriščih, kaznišnicah, širotišnicah, mornarji v podmornicah, vojaki, ki so izčrpani, duševno pobiti in nezadostno hranjeni. Ob času dolgotrajnega prostovoljnega posta, pri izključno konzervirani hrani v obleganih trdnjavah nastopa prav pogosto poleg skorbuta tudi kurja slepota, in sicer zaradi pomanjkanja mleka, jaje, masla, sadja in sveže zelenjave. Ugodna pri-

lika za kurjo slepoto so tudi bolezni želodca, črevesa, jeter, zlatenica, sladkorna bolezen, tuberkuloza, lues, alkoholizem, slabokrvnost in nosečnost.

Pri primarni kurji slepoti opažamo večkrat, da so oči zelo blede in v očesni razi vidimo trikotne, izbočene, z osušeno peno pokrite lise. Navadno je vidno polje zlasti za modro barvo koncentrično zoženo. Zenici se krčita na svetlobo počasi. Splošna bledica, suha koža in slaba prebava spremljajo na kurji slepoti bolele ljudi; naporno delo, duševno razburjenje in različne nalezljive bolezni ter občutljivost za močno svetlobo pospešuje razvoj in nastanek kurje slepote.

Prognosa za primarno kurjo slepoto je ugodna: bolezen ozdravimo v nekaj tednih in mesecih, če uporabljamo kot zdravilo ribje olje, če uživamo kuhana jetra ter vitamin A in sploh hrano, ki vsebuje ta vitamin: sveže sadje, in zelenjavo, surovo maslo, mleko in jajca. Priporočajo se tudi Vogan, čisti vitamin A. Bolnika oprostimo napornega dela in zdravimo morebitne druge bolezni: želodca, jeter, slabokrvnost. Priporočamo tudi bolniku, da nosi zaščitna siva očala.

Sekundarna kurja slepota, ki je posledica bolezni očesnega ozadja (kot že omenjeno) in kratkovidnost je žal neozdravljiva in sprememba v hrani, ribje olje, vitamin A ne vplivajo na bolezen. Zdravimo pač — kolikor mogoče — z zdravili ali operacijo očesna obolenja, alkoholizem, lues — vendar kurja slepota zaradi anatomske spremembe vidnega živca — želnice in mrežnice — ne izgine. Prav je, da preprečimo zakon tako obolelih bolnikov zlasti v krvnem sorodstvu, ker se te bolezni lahko podedujejo.

Dr. Ernest Dereani

MODA

Prva slika predstavlja dvobarvno platneno obleko, ki jo krasi gumbi in našiv. Druga obleka je kombinacija belega in modrega platna ali svile, kakor kaže slika.

POTONKA
okras naših vrtov

Prelepi mesec maj, vsa gmajna je v cvetju, vrtovi so kakor veliki šopki. Težko se je odločiti, katera cvetica je lepša in ni lahko reči, katera bolj vabi srce.

Potonke prav gotovo poznate. Na naši gmajni je doma divja, vsa je sedaj posuta z živoredečimi cveti; vrtove krasi njene udomačene sestre. Seveda jo poznate. Raste v majhnih grmičih, rdeči cvetovi so nekam podobni cvetom vrtnice, le mnogo večji so in cvetje se tako rado ospe; vonja niso tako močno prijetnega kot vrtnice. Sedaj so v najbujnejšem cvetju, še nekaj časa in konec bo njih lepote za leto. To so potonke.

Te vrtnice lepote so ali divje, ki so sešasoma postale vrtnice gospodične, ali pa so hčere daljnih krajev. Tam iz Sibirije, južne Rusije, Himalaje, Kitajske, Japonske od tam so jih presadili davni potniki v našo Evropo. Ostale so take kot so prišle iz prvotne domovine ali pa so se s skrbno nego še polepsale.

Pri nas rastejo divje le rdeče. Iz tujin pa so k nam presadili bele, rumene, ognjene, lilaste. Dve prelepi pomladi cvetici nam je dala zibelka človeštva Azija, tulipane in potonke, mi pa smo ji vrtili puške, kanone in kolonialno izrabljanje. Te naše divje potonke rastejo le v južni Evropi, na južnih obronkih Alp so najbolj severne, v južni Evropi so pa povsod, tam od Španije tja daleč na vzhod v Azijo.

Majhni grmički so potonke. Debele gomoljaste korenike imajo v zemlji, iz katerih vsako leto požene nova rastlina. Jeseni ponavadi te gomoljaste korenike presajajo, tudi čez pol metra globoko. Dajo jih v dobro zemljo. Tudi pognojiti jih je treba, da prihodnjo pomlad bodo lepše rastle in cvetele.

Sedaj, ko bodo odcvetele, je treba dolge peclje malo prikrajšati, na zimo pa jih je treba porezati. Ker se cvetje tako rado osuje, jim ponekod tudi dajo količke v oporo. Pozimi pokrijejo korenike v zemlji, da jih obvarujejo pred pozebo.

Pa ne samo s presajanjem v oktobru, tudi s semeni množimo potonke. Sejejo jih navadno v avgustu. Ko odcveto, ostanejo od cvetov samo še mešički in v njih semena. Sejejo jih v močno zemljo, najraje kam za zid v senco in to pokrijejo z listjem ali pa z mahom. Seme kali zelo počasi, tudi vzklali le malo semen, nekaj semen požene že jeseni, nekaj pa šele naslednjo pomlad. Nekateri jih sejejo šele spomlad; v tople grede.

Tiste potonke, ki imajo malo barvanih cvetnih listov dajo seme, tiste s polnimi cveti pa navadno semena ne dajo. Prav tako se obnašajo kot naše prijateljice vrtnice.

Slovenci pravimo potonki ponekod tudi potonija ali pa krsnik.

Tudi binkoštnica se kaže tu pa tam, ker so za ta praznik v najlepšem cvetju. Staro latinsko in grško ime pa je zanj peonia. To staro ime naj bi bilo po nekem domnem zdravniku Peonu, ki je staremu podzemeljskemu poglavarju hladil rane in bolečine s čudovito rastlino, ki je dobila ime po njem peonia. Danes je njena zdravilna slava že pozabljena, je samo še lepota, pred stoletji pa je bila tolažnica bolnih. Delali so iz nje tinkture, praške, kuhali čaje. In to po pravici. Moderna kemija je dognala, da vsebuje vsa rastlina strupa peonin in peregrin, ki vplivata predvsem na živce. Nabirali so prašnike in jih naglo posušili v senci, nabirali so semena, ko so bili mešički popolnoma zreli; gomoljaste korenike so pa izkopavali jeseni. Vse to je služilo za pripravljanje zdravil. Oslovske kašelj, leno grevesje, bolečine zaradi vnetega živčevja, težave z maternico po porodu so zdravili s potonkami. Največjo čast pa je uživala kot zdravilo proti božjasti. Ne samo, da so proti božjasti dajali zdravilo v telo, zelo je bilo včasih moderno, da so bolniku navezali okoli vratu na niti nabrane korenike potonke. Moderna kemija in znanost sta res izrinila potonko iz zdravniških knjig, ni je pa znanosti, ki bi ji zaprla pot v naše vrtove in zagradila pot do našega srca.

P. T.

NASVETI

Spinačna juha

Vzamemo 1/2 kg špinata, jo očistimo in v eni minuti zavremo, nakar jo pretlačimo. V kozico denemo 20 gr masla in 40 gr moke, da zarumeni, nato dodamo špinato, poper, sol, muškato in večkrat premešamo; končno zalijemo s kropom in pustimo, da vre vse 15 minut. V skledi pa mešamo medtem 2 rumenjaka in 20 gr masla in vlijemo vanjo juho. Nekaj opečenega kruha izboljša okus.

Tečna prikuha

Na opran riž denemo zrezane čebule in nekaj surovega masla ter ga nato oblijemo s slano vodo, ki naj bo 3 prste nad rižem. Riž kuhamo na zmernem ognju, da voda povre (20 minut), malo pomešamo, nakar dodamo 3-4 žlice naribanega sira. Tako pripravljene riž obdamo z reznji gajnat, ki smo vanje zavili po eno sardelo.

za
tržaško
kuhinjo

Riž oblijemo s paradižnikovo omako.

Češnjeva torta.

Stepemo 14 dkg sladkorja, 3 rumenjake in 2 jajci, da se lepo speni; potem primešamo prav malo nastrganih limoninih olupkov in 10 dkg moke. Polovico te zmesi denemo v namazan tortni model, pokrijemo testo z oblali in naložimo nanje v sladkorju prekuhanih češenj brez koščic. Pokrijemo nato z drugo polovico testa. Torto spečemo v zmerno vroči pečici, jo zvrnemo in posipamo s sladkorjem.

NASVETI

Medene predmete očistimo, če jih natremo s pol limone, nato pa z mehko krpo obrišemo.

—O—

Vodne madeže odstranimo s pohištvu, če ovlažimo sol z namiznim oljem in drgnemo z njo madeže, dokler izginejo.

—O—

Omelo, kateremu so se zlepile ščetine, denemo na vodno paro, dokler se zopet ne zavrta.

—O—

Zamazani ali zaprašeni žamet skrtamo s prav mehko krpo, potem pa ga drgnemo z otrobi, ki jih prej malo segrejemo. Otrobe tako dolgo menjavamo, da je žamet popolnoma čist. Lahko ga očistimo žamet tudi s kruhovo sredico, tako da drgnemo z njo po žametu previdno, vendar precej močno. Čim se kruh umaže, vzamemo drugega.

—O—

Madeže potu na oblekah odstranimo na ta način, da jih peremo v mešanici vode in kisa; prav tako peremo uspešno s francoskim žganjem.

—O—

V vročih dneh bo meso ostalo sveže, če ga ovijete v prt, namočen v kis.

—O—

Ko pereš zelenjavo, daj v vodo žlico kisa.

—O—

Stare usnjene kovčge, torbe in aktovke osvežimo z mlačnim vinskim kisom, ki smo mu primešali polovico tople vode. V to mešanico pomakamo krpo, drgnemo z njo nalahno po usnju, ki ga naposled še obrišemo.

NAJ ZJUTRAJ TELOVADIMO?

ganizem prehod v budno stanje. Pomislimo samo, da se krvni obtok popolnoma spremeni z lego telesa in kakšno obremenitev pomeni to za srce. Toda ne samo budno stanje, tudi hoja nas utruja. Nov napor za srce in krvni obtok pomeni tudi sprememba temperature: prej v topli postelji, potem na jutranjem mrazu. So mar v takih okoliščinah še pogoj ugodni za jutranjo telovadbo?

Videli smo torej, da je mnogo vzrokov, ki ne dopuščajo odrasle človeku, da bi na vse zgodaj tvegala prevelik napor. Prehod od spanja v budno stanje zahteva časa in prilagoditve ter celo zajtrk za okrepitev. Ne pomeni torej jutranja telovadba preveliko obremenitev za telo?

Jutranja telovadba je opravičena, če jo izvajamo trezno; ne sme pomeniti za telo nov napor, pač

pa naj nam pomaga, da se prebudimo. V tem primeru izvajamo samo lažje vaje, ki smejo trajati le od 15 do 20 minut. Najbolj zdravo je, da na prostem nekaj časa korakamo, nato korak pospešimo. Malo tekamo, toda — bodno tako, da ne prepiravamo in da nam ni treba loviti sape! Šele ko se ogrejemo, lahko začnemo z raznimi vajami; seveda tudi ne s takimi, ki bi ob njih preizkušali svoje moči, temveč telovadimo le tako, da bomo razrahljali svoje ude in celo telo.

Telovadba naj torej ne bo več banje, pač pa le sredstvo, ki pomaga prebujajočemu se organizmu, da postane sposoben za vsakdanje delo. Glasbena spremljava do jutranji telovadbi pripomogla do njene prave naloge: zbudila nam bo telo iz prijetne zaspanosti k veselju do dela.

Barvana vrata ne umivamo z milom ali raztopino sode v vodi. Zadoštuje, da jih obrišemo z vlažno krpo. Rjava vrata pa natremo lahko s kremo za čevlje in nato obrišemo z mehko krpo. Brezbarvno kremo porabimo lahko tudi za les druge barve.

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

Kako obvarujemo trto pred peronosporo

Peronospora (Plasmopora viticola) in kakor ji še po domače pravimo strupena rosa je ena najnevarnejših glivičnih bolezni vinske trte. V nekaterih letih se močno pojavlja in v velikem obsegu kljub škropljenju, ki ga vinogradniki tako skrbno opravljajo. A ravno ta reonost povzroča, da se bolezen širi. Razni roki za škropljenje vinske trte proti peronospori namreč niso vsako leto isti, saj se razvoj glivice ne ravna morda po kakem koledarju, temveč so odvisni od vremenskih prilik, ki pa so skoraj vsako leto drugačne. Neuspeh, ki ga često doživljajo naši vinogradniki v borbi proti peronospori, so največkrat posledica nepravilnega škropljenja. Vedeti je namreč treba, da s še tako temeljitim in pogostim škropljenjem in najboljšim škropivom ne moremo ozdraviti okuženih rastlin. Temeljno pravilo za obrambo vinske trte pred peronosporo je pravočasno opravljeno zaščitno škropljenje.

V zadnjih letih se peronospora zaradi vremenskih prilik ni mogla v večji meri razviti. Letos pa so vremenske razmere povsem drugačne. Če bodo prihodnji tedni in meseci še tako deževni in bo količaja pritiskala toplota, se bo ne-

ne troše (seme), jajčaste oblike. Poletne troše raznaša veter po trsu in so izvor ponovnih močnih okužb. V kapljici vode ali rose namreč razpadejo na drobne tako imenovane blodilice, od katerih je vsaka opremljena z dvema gibljivima bičkoma; z njihovo pomočjo se pomikajo v kapljici ter končno skozi dihalne reže vzklijo v notranjost zelenih trsnih delov, posebno v listje; okužba je tedaj izvršena. Glivica se med staničjem naglo širi in razvija tako imenovano podgobje, a po nekaj dneh bolezen zopet izbruhne. Pojavijo se bele prevleke (trosonosci s trosi). Ti poletni izbruh se v teku poletja večkrat ponavljajo, a šele proti jeseni prenehajo in glivica razvije v listju in drugih trsnih delih tako imenovane zimske troše, ki so naslednje leto izvor ponovnih okužb.

V obliki teh zimskih trosov glivica torej prezimuje pretežno v odpadlem listju, a spomladi ob primerni vlagi in toploti ti trosi vzka-

lijo v majhne, bučkam podobne tvorbe-makrokondije, ki izločajo drobne gibljive blodilice. Toplo nočno deževje in primerna toplota (nad 14 stopinj C) v mesecu maju posebno pospešuje okužbe in razvoj bolezni. Nekaj dni po okužbi, tako zvanj valilni in inkubacijski dobi, se na zgornji strani listov opazijo rumenkasti «oljnati madeži» in kmalu nato «bele prevleke» — prvi poletni izbruh bolezni, ki mu sledijo v določenih časovnih razdobjih nadaljnji.

Rekli smo že in to moramo še enkrat poudariti, da bolezen po že izpuščenih okužbah ni mogoče ozdraviti, ker glivici, ki se je že razrastla med rastlinskim staničjem, z nobenim sredstvom ne moremo do živga. Bolezen torej v njenem napredovanju in širjenju edino lahko omejimo, oziroma preprečimo nove okužbe. To storimo, ko škropimo vinsko trto s sredstvi, ki vsebujejo baker; ta že v majhnih količinah v vodi raztopljen deluje kot strup na poletne

Glivice peronospore v prerezu pod drobnogledom

troše peronospore in uničuje njih kalivost. Zato pa mora biti škropljenje pravočasno in pravilno opravljeno, a to se pravi, še preden so izvršene okužbe s poletnimi trosi. Skrajni čas za škropljenje je, ko se na listju pojavijo prvi oljnati madeži.

O tem, ali je sumljivi trsni list okužen ali ne, se lahko prepričamo na sledeči način: List položimo z zgornjo površino na moker piv-

nik ali platneno krpo in ga prekrijemo s širokim kozarcem, ki smo ga prej od znotraj orosili z vodo; vse skupaj postavimo na toplej prostor (25 do 30 stopinj C). Če je listje okuženo, se v 24 urah pojavijo na spodnji strani listov na mestih «oljnatih madežev» bele prevleke kot zanesljiv znak okužbe. Vendar pa tudi ne smemo prezgodaj škropiti, ker bi nam deževje škropivo lahko predčasno izpralo.

Ob normalnih vremenskih prilikah škropimo pri nas prvič v drugi polovici maja, nato pa v razdobjih vsakih 10 do 15 dni, kar je odvisno od vremena. Če cvetijo dalje časa traja, je treba škropiti v cvet, da tako obvarujemo nežne grozdice pred okužbami. Mnenje nekaterih vinogradnikov češ, v cvet se ne sme škropiti, je povsem neutemeljeno.

Vendar, kot že rečeno, je najugodnejši čas za škropljenje peronospore, torej na podlagi znanstvenih ugotovitev o življenjskem razvoju te bolezni in njegovi odvisnosti od zunanjih, posebno vremenskih vplivov in razmer.

Da določimo pravi rok za škropljenje vinske trte, uporabljamo razne račune. S pomočjo teh ugotovimo inkubacijsko ali valilno dobo v vsakokratnih vremenskih prilikah. Če nam je valilna doba znana, lahko točno določimo rok za pravočasno škropljenje nekoliko dni vnaprej. Škropljenje mora namreč biti opravljeno, tik preden poteče inkubacijska doba, oziroma tik preden izbruhne bolezen. Je naloga antiperonosporične obveščevalne službe, da napravi te račune ter vinogradnike po tisku in radiu poziva na pravočasno škropljenja proti peronospori.

O sestavinah v mleku

VODA zavzema v mleku glavni del sestavin. Za predelavo mleka bi lahko pogrešali precejšen del vode v mleku, za tečnost mleka pa, ki je namenjena za prehrano otrok in mladih živali, je visoki odstotek vode nujno potreben.

TOLŠČA je najbolj dragocena snov v mleku. Množina tolšče vpliva na dobroto in na ceno mleka. Maslo, ki ga pridobivamo iz mleka oziroma iz smetane, se sestoji večinoma iz mlečne tolšče. Pa tudi dobrota in vrednost sira je odvisna od tolšče. Najbolj dobrodošle so takšne mlečne krave, ki nimajo samo mnogo mleka, temveč tudi zelo gosto ali mastno mleko.

Tolšča je v mleku v obliki majhnih kroglic različne velikosti. S prostim očesom ne moremo razločevati tolščnih kroglic v mleku, pač pa pod drobnogledom. V litru mleka je 2 do 3 milijarde ali tudi več tolščnih kroglic. Belkasto barvo mleka povzročajo večji del tolščne kroglice. Maslo se topi pri 29 do 41 stopinjah Celzija in se trdi pri 18 do 26 stopinjah Celzija. V mle-

ku pa ostanejo mlečne kroglice tekoče, tudi če znaša toplota manj kot 18,0 C. Strdijo se šele zaradi tresenja ali udarcev. Ta lastnost tolščnih kroglic se praktično izrablja pri pinjenju smetane. Mlečna tolšča se sestoji iz različnih tolščnih vrst, med katerimi so stearin, palmitin in olein najvažnejše. Te tri tolščne vrste zavzemajo v mlečni tolšči preko 90 odst., vse ostale pa okrog 9 odst. Čim več oleina je v mlečni tolšči, tem bolj mehko je maslo. Palmitin in stearin pa napravita maslo trdo. Zelena krma in paša povzročata, da je v mlečni tolšči več oleina, odtod prihaja, da je maslo poleti bolj mehko nego pozimi, ko krmimo kravam molznicam seno, slamo in druga krmila.

SIRNINA (kazein) je za tolščo najbolj važna snov v mleku. Sirnina pa ni raztopljena v mleku, temveč je nabrekla. To nabreklo stanje sirnine v mleku je nekako takšno, kakršno zavzame škrob (štirka), ki ga denemo v posodo in polijemo z vročo ali vrelo vodo. Škrob se napije vode, močno nara-

ste in nabrekne. Nabreklost sirnine povzroča, da je mleko vedno nekoliko gosto tekoče. Če se mleko skisa in če ga okisamo s kako kislino (z mlečno, solno, žvepleno, ocatno kislino itd.) se sirnina izloči iz mleka, se sesede ali usiri. Ako pridamo sladkemu mleku, ki ima 20 do 44,0 C., primerno količino sirišča, se mleko tudi usiri. Vendar pa je učinek sirišča na sirnino povsem različen od učinka kislina, kar je za sirjenje mleka s siriščem poseben in praktične važnosti. Tudi z alkoholom, ki odtegne sirnini vodo, lahko usirimo mleko.

MLEČNA BELJAKOVINA (laktalbumin) ni nič drugega kakor skuta, ki jo dobivajo po sirnini iz sirotke. Z razliko od sirnine je mlečna beljakovina raztopljena v mleku. Tudi se ne da spraviti iz ostalega mleka s siriščem kakor sirnina. Sesede se, če mleko segrejemo na 72 do 84 stopinj C.

MLEČNI SLADKOR je tudi raztopljen v mleku. Čisti mlečni sladkor je brezbarven, prosojen in tvori trde kristale. Zaradi delovanja mlečno kislinskih glivic, ki pridejo v mleko, se mlečni sladkor pretvori v mleko v mlečno kislino. Zaradi nastale in zadostne mlečne kisline se sirnina v mleku sesede in usiri; mleko postane kislilo. Delovanje mlečnokislinskih glivic pa je zelo odvisno od temperature. Če hranimo mleko v prostoru, kjer znaša temperatura manj kot 10,0 C. se mlečnokislinske glivice ne morejo razvijati, zaradi česar izostane tudi tvoritev mlečne kisline. Mleko ostane sladko. Pri 12,0 C se že precej hitro razvijajo, pri 32 do 38,0 C pa se najbolj razvijajo-mleko se najhitreje skisa, pri 44 do 55,0 C pa njih razvoj že zopet ponehuje, dokler slednjič pri še višji toploti popolnoma ne poneha. Mlečni sladkor pa je tudi za razvoj raznih drugih glivic zelo dobra hrana, zaradi česar sme biti v mlečnih izdelkih le v določenj množini.

RUDNINSKE SNOVI ali PEPEL v mleku. Če nam mleko zavre in prekipi, zgornjo na vroči štedilnikovi železni plošči vse zgorljive mlečne snovi in se razkadijo. Na plošči ostanejo le negorljive snovi. Te imenujemo mlečne rudninske snovi ali mlečne soli ali mlečni pepel. V tem pepelu je precej fosforovega apna, ki je za razvoj kosti pri mladih sesajočih živalih posebno važen. Poleg fosforovokislega apna pa je med mlečnimi rudninskimi snovmi tudi kalij, natrij, klor, magnezij, žveplo, železo itd.

Poleg vseh navedenih sestavin so lahko še razne druge snovi v mleku. Tako so ravno v pomolznem mleku plini, ki se sestojijo iz kisika vodikar in ogljikove kisline.

Prednosti zelenega krmljenja in prednosti paše

Različna krmila, posebno tovarniški odpadki — ječmenove droži — se dajo dobro izkoriščevati ali uporabljati le pri hlevskem krmljenju. Za stalno prehranjevanje živine v hlevu ne potrebujemo tako obsežnih zemljišč, kakor pa če hočemo goniti živino na pašo. Ako krmimo živino tudi poleti v hlevu, je varna pred raznimi škodljivimi vremenskimi vplivi in pred posebnimi boleznimi, ki bi jo lahko zadale na paši. Gnoj se v hlevu nič ne porazgubi, kar tudi marsikateri pripravi do tega, da se raje odloči za hlevsko zeleno krmljenje nego za pašo živine. Vse te prednosti zelenega krmljenja v hlevu pa niti od daleč ne odtehtajo onih, ki jih ima paša posebno na mlado, plemensko in mlečno živino.

Z nepretrgano, edinole hlevsko vzrejo goveje živine, da ne govorimo o ostali živini, že od nje prve mladosti dalje imamo le slabe in žalostne izkušnje. Živali, ki jih vzredimo in držimo vedno le v hlevu, zaostanejo v razvoju, se omejujejo, se rade prehladijo in nimajo nikake prave odpornosti proti boleznim, posebno pa proti kužnim boleznim. Za jetiko ali sušico zbolijo najraje in večinoma le živali, ki so vzrejene in bivajo vedno le v hlevu. Zato pa je predvsem za mlado govedo zelo potrebno, da gre poletj na pašo. Na dobrem pašniku se mlado govedo lepo raz-

vije, okrepi in utrdi ter ostane zdravo, tudi če more pozneje, ko doraste, ostati in živeti največ ali vedno v hlevu.

Poleg paše ima živina na pašniku najlepšo priliko, da se lahko poljudno in zadostno giblje na svežem in čistem zraku, kakršnega nima še v tako dobro urejenem hlevu. Kost, mišice in pljuča se bolje razvijajo. Mlade živali dobe lepo zraščeno in krepko telo in se utrdijo. O tem se najlažje prepričamo, če primerjamo na pašniku zrastle in v hlevu vzrejene živali. Pa tudi svetloba, ki jo imajo živali na pašniku v veliki meri na razpolago, prispeva zelo mnogo k živalskemu zdravju. Živali dobijo na paši zelo primerno sestavljeno krmno, ki vsebuje obilo beljakovinskih snovi in je lahko prebavljiva. Ako živino lahko pasemo, si tudi prihranimo precej dela in stroškov, ki jih imamo drugače s košnjo, spravljanjem in pokladanjem zelenih krmil. Ker začne paša v bolj nizkih legah prej in konča za zelenim krmljenjem živine v hlevu, prihranimo s pašo tudi za zimsko krmljenje določena krmila.

Ker ima pašo toliko prednosti in neprecenljivih ugodnosti za uspešno živinorejo pred hlevskih zelenim krmljenjem, glejmo, da pride na pašo posebno takšna mlada živina, ki smo jo namenili za plemensko rejo.

Maj v čebelnjaku

V maju spozna umnj čebelar moč panjev v svojem čebelnjaku. Pravi čebelar je le tisti, ki ne računa s številom panjev, temveč z njihovo močjo. Pravi čebelar mora stremeti za tem, da ima v čebelnjaku le močne družine.

Drugo važno pravilo je zamenjava z novimi maticami ne glede na to, ali so oplojene ali ne. Novo matico dodamo v brezmatičen panj s pomočjo mrežaste rešetke (matičnice). To rešetko si lahko napravi vsak čebelar sam. Matico spustimo iz te kletke, ko jo čebele vzljubijo. Najbolje je, da odprti maticnice zapremo z voščeno ploščico (cepom). Ko se čebele sprijaznijo z novo matico, pregriže matica sama pokrovek.

Moč panjev je odvisna predvsem od letne paše. Včasih pa čebele ovira kljub dobri paši neugodno vreme. Čebelar mora tudi upoštevati pašo in možnost prevoza čebel. Vemo, da je pohlep po medu velik, toda količina medu ni odvisna od velikega števila panjev slabičev, temveč od močnih rojev. Kako pa pridemo do močnih rojev?

1. Če preprečimo družinam rojenje. Vzamemo jim staro matico z nekaj okvirci čebel ter jo prelozimo v nov panj. Stari panj, v katerem smo že prvotno pustili nekaj matiňjakov, pride v kratkem času do nove matice. Ko izvršimo to opravilo in je v panju matica, odstranimo vse ostale maticenake.

2. Vse slabiče moramo združiti. Če razmnožujemo družine po naravnih poti, ne smemo tpejti slabih rojev, marveč jih rajši družimo.

Poškodbe, ki jih je prizadejala peronospora raznim delom trte: trsu, jajčam in listju.

varnost peronospore tudi stopnjevala. Ako bi kdo mislil, da je peronospora zaradi zadnjih sušnih let v veliki meri zatrta, bi se zelo varal; vemo namreč, da trosi v odpadlem listju lahko preživijo, tudi dve leti, tako da so okužbe še v tretjem letu možne.

Če hočemo voditi uspešno borbo proti peronospori, moramo poznati vse okolnosti, ki vplivajo na življenjski tok te glivične bolezni. Šele potem bomo vedno lahko določili najpriljubnejši čas za vsakokratno zaščitno škropljenje. Da bo pa ta borba proti peronospori čim uspešnejša, je potrebno, da točno poznamo povzročitelja bolezni, njegov življenjski razvoj in pa zunanje činitelje, posebno vremenske, ki na ta razvoj odločilno vplivajo. Poleg tega pa je seveda še tudi izredno važno, da pravilno pripravljamo in uporabljamo škropiva, posebno borboško (modro-galično apnen) brozgo. Borba proti peronospori bo uspešna le, če bomo prvič pravočasno škropili 2. pravilno pripravili škropila in 3. pravilno škropili.

Peronospora je glivična bolezen, ki napade vse zelene trsne dele. Nekaj dni po okužbi ni na trti videti nikakršnih bolezenskih pojavov. Bolezen postane šele vidna, ko se na zgornji strani listov pojavijo tako imenovani oljnati madeži, blede rumene lise, ki so posebno lepo vidne, če jih držimo proti svetlobi. Že v prvem ali drugem dnevu (ob suhem vremenu tudi pozneje) se na spodnji strani listov pokažejo značilne prašnate prevleke, ki tvorijo bele pege; pravimo, da je izbruhnila bolezen. Listje se na teh mestih kmalu posuši in porjavi. V posebnih ugodnih vremenskih razmerah (vroče in vlažno vreme) pa bolezen lahko izbruhne, ne da bi se prej pojavili oljnati madeži. Kot rečeno, napada bolezen vse trsne dele. Če pogledamo te bele prevleke pod drobnogledom, vidimo našeto majhnih brezbarvnih, ob vrhu razčlenjenih trosonosev, ki na svojih koncih odvajajo v ogromnih množinah drobne, svetle polet-

MARIE MAJEROVÁ

ROMAN

Najlepši svet

»Ljudje, povejte mi, kaj se dogaja. Prihajam pravkar peš iz gozdarske hiše, nisem zdržala tam brez novic.«

»No da, imamo splošno stavko!« je začela Betina z ostrim glasom. »V sladkorni tovarni ukazuje upravna komisija delavcem. Zdaj jo bomo sami upravljali! Naš Karel je bil tudi pri tem, no povej, Karell!«

Grbasti, devetnajstletni Karel je zlezal z zapčka, še postavil sredi sobice in pripovedoval, kar je znal že na pamet od samega ponavljanja.

»Jaz sem bil bobnar. Šli smo nanje. Nanjel V imenu revolucije! Tole šerpo so mi dali!«

Opasan je bil z rdečo krpo od tovarniške zastave, ki so jo našli na podstrešju in raztrgali.

»Bobnal sem k orožju. Vsi na boj. Šli smo nanje. Patrny je komisar. Lenka, njihovo dekle se je vadilo s teboj v Jednoti, poznáš ga. Zavzeli smo tovarno, zato smo morali postaviti tam svojega upravnika. Tudi pisalni stroj ima, vse smo mu dali. Straži blagajno. Nato sem spet zabobnal in vsi smo zapeli Proč s tirani. To bi morala videti. Vsa gospoda se je potuhnila. Kako majhni so bili!«

Lenka je objemala grbavca, objemala Betino, a stara Kaftanka je momljala:

»Bog te je sem poslal, ti si njegov angel, ti jim boš govorila, kaj ne? Pripravljajo se, da pojdejo na Hladikovo posestvo.«

»Pomislila se je razburila Betina tako, da je morala sama govoriti. »Utrdil se je kakor v kakšni trdnjavi. Ima pištole in puške in kdo ve, morda tudi topovel. Baje so poslali po orožnike in po vojake, še danes moramo to zavzeti.«

Lenka ni vzdržala dalje tu. Stavkovni odbor je naglo sklical javno »občinsko zborovanje, v pol uri se je nabralo toliko ljudstva, da je bil vaški prostor premajhen, a na tribuni z lestvenega voza je izpregovorila Lenka zbranim. Njen govor se je začel:

»Ura je prišla! Vaša ura, sužnji zemlje!«

In dalje je tekel potok nabranega trpljenja, občutkov, navdušenja, bojazni, nad, napadov in klicev, tožb in groženj, za vsakim stavkom vzkliki in ploskanje in ognjevit medklci. Mraz, trpljenje, golota vojnih let je zdaj izpregovorila, rjula, vpila; ves snedeni vodeni močnik, neprebavljeni kruh iz slame in boba, vse nade, ki so pognale za časa slabe povojne prehrane, so se tu vračale, izpremenjene v sovraštvo, in preden je Lenka končala govor, se je množica z lestvenim vozom vred napotila naravnost k največjemu posestvu v občini, kjer je za mogočnimi vrati iz debelih letov migljala luč.

Stavkovni odbor, ki je imel še drugo, ponosnejše ime, je pozval Jurija Hladika, naj izroči svoje posestvo ljudstvu.

Iz dvorišča se je oglasilo zaničljivo smejanje.

»Le pridite, ušiveci, tatovi, samopašni razbojniki, dovolj ste si razdelili od mojega!«

»Že zjutraj se je zgradil, nihče ni smel z dvorišča ali na dvorišče, že štiri in dvajset ur je pričakoval ta napad.«

»Jurij Hladik, v imenu revolucije, v imenu enakosti, svobode in bratstva ti vzamemo posestvo. Postavili ga bomo pod ljudsko upravo.«

»Vi, fantje! Veste še, kako sem povedal generalu? To je bil večji gospod kakor veličanstvo ljudstvo. No, le pridite, pridite. Tudi vi me lahko... Če imate pogum!«

Za stavkovnim odborom je pritiskala tisočglava množica. Bili so med njimi poljski delavci iz okolice, deputatniki iz Přisimakov, dninarji iz Tlustovousov, kmetje brez zemlje z Horoušank, najemniki iz Březan, prišli so tudi Škvorčani. Iz sladkorne tovarne, s postaje, iz tovarna za marmelado in iz mlinov; od povsod, kjer so že imeli revolucijo, so šli na pomoč bližnjim. Ni bilo mogoče držati se dogovora in pozvati Hladika še v tretje. Zadnje vrste so pritiskale na prednje, prednje na stavkovni odbor, ki je moral iti naprej, ako ni hotel pasti, in se je težko uprl na vrata Hladikovega dvorišča. Vsa mogočna gmota je pritiskala. Vse je bučalo, hrumelo, kričalo: valujoče gibanje je bu-

talo ob vrata, napetost na dvorišču se je sprožila in odgovorila s strelom.

Dva, trije v množici so zakričali.

S tihim vzdihom se je Lenka oprla na rame grbavca. Do visokih dreves odmeva grom. Lenka je obstala v tem trenutku nad ostalimi.

Zagnali so krik, nastalo je preplašeno sproščanje, nekateri so bežali v paničnem strahu, toda mnoge, ki so videli kri, črno v snežnem polumraku zvezd in belih ploskev, razsvetljeno tudi od vaških svetilk, in so videli omagovati mlado, krasno žensko, ki je še hip pred tem pogumno oznanjala mišljenje njihovih počasnih možganov in občutke njihove zanemarjene notranjosti, je prevzela besna jeza, ki ne preudarja in daje rokam silno, nadčloveško moč. Iztrgali so vrata iz tečajev in zdaj se je množica razlila po velikem dvorišču, prodirala povsod liki povodenj, izsledila zaloge, postavila k njim straže in naposled dobila tudi Hladika na podstrešju z izstreljeno puško v roki.

»Pes! V ljudstvo streljaš, ki gara na tvoji zemlji?« tako so ga ogovorili, ko so mu pritiskali prve zausnice.

Ni se mogel braniti, ker so ga zvezali z njegovim lastnim pasom; prvič v življenju je bil tepen.

Prejel jih je za ves razred ošabnih veleposestnikov.

Stavkovni odbor je posegel vmes, ni dovolil kazni brez sodbe. Zaprl so Hladika v čumnato in postavili pred njo stražo. Jutri bo nasilnež izročen revolucionarnemu sodišču.

Lenko so počasi odpeljali na lestvenem vozu v Hradčanke. Udeleženci tabora so sami vlekli in porivali voz, previdno, korak za korakom, da ne bi škodili onesveščeni Lenki. Ko so prešli glavno cesto, so zagledali v daljavi luč. Nesel jo je v roki mož, ki se mu je bržčas zelo mudilo, ker, ko so prišli do prvih koč, je srečal že poslednjega iz žalostnega sprevoda in ga ogovoril.

Bil je Roman, ki je prišel prav tedaj, ko so izbrani silaki nesli Lenko z voza z največjo previdnostjo. Takoj se jim je pridružil kot zdravnik, ki da je bil naročen, in jim velel, kako morajo delati. V Kaftanini koči je pomaknil mizo na sredo sobe, položil Lenko nanjo in ji sam stregel.

Družina se je takoj vsa izselila, da je lahko ostal tu z njo do jutra in ji menjal obkladke. Grbavec je šel po pomoč in stavkovni odbor je pripravil Hladikov lahki voz z dvema dobrih konjičema, da bi zgodaj zjutraj odpeljali Lenko in druge obstrleljene v brodsko bolnico.

»Roman, bom umrla?« je vprašala Lenka, ko se je osvestila.

»Lenčka, kaj neki misliš? Krogla je šla gladko skozi pljuča, v šestih tednih je rana zaceljena. Moraš biti samo lepo mirna, ničesar ne izprašuj... drugo pa, veš, da je vse po starem. Kakor hitro ozdraviš, te popeljem v Prago.«

»Zakaj v Prago? Rajši domov, Roman. V gozd. Hvaležno ji je stisnil roko.«

»To ne gre! Moraš se zdraviti. Saj veš, da pojdem s teboj in te ne pustim več niti za hip!«

Marija se je začudila, ko je prejela pismo iz podolskega sanatorija, naj obišče bolno sestro. Poiskala je zadnje pismo, ki je prišlo za Lenko po njenem odhodu iz Prage. Takrat ga je Marija v skrbih obračala v roki. Po obliki in barvi ovoja je spoznala, da je v njem delegačni listek sekretariata za Lenko. Ni ga poslala za njo, temveč si ga ohranila za spomin.

»Izgubljena? Rešena?« se je tokrat vprašala. Zdaj je položila obe pismi poleg sebe in ponavljala:

»Izgubljena? Rešena?«

Medtem ni tega nihče vedel, niti sloveči specialisti, ki so Romanu vselej dajali upanje. V februarju je mogla Lenka sedeti, podprta z blazinami, in je gledala z okna na Vltavo, ki se je široko razlila, dramatično pretrgana z otokom in naplavinami, ki jo je obrobilo dvajset idiličnih topolov. Pokoj in mir je bil v tej sliki, ki se je zaključila z obrisom zlichovskega stolpa. Povodni gladini premikajoči se parnik je pričal, da gre vsakdanje delo svojo pot, splavi lesa so pluli iz šumavskih gozdov,

pod debelo vrvjo sklonjeni peskarji so vlekli čoln proti toku. Mirna zaporednost vsakdanjega dogajanja je uvajala Lenko spet v življenje.

Nekoč se je najavil obisk, neka gospa s podeželja. Lenka je pokimala, ne da bi pomislila, kdo bi utegnil biti. Ne radovednost ne kopnenje je nista več vznemirjale. Molče je gledala v vrata. Stara, sivolasa kmetka ženska je boječe vstopila. Duh po hlevu je zaudarjal iz njenih obilnih volnenih kril, od telovnika je vela plesnoba, ki jo je Lenka poznala iz zadnje sobe v mlinu. Lenka ni poznala ženske.

»Kaj želite gospa?«

»Sem ženska kaznovana za svojo oholost. Sem Hladikova gospa mama. Ne, ne bojte se me, jaz nisem streljala.«

Pomaknila je ruto k bradi in nad oči ter nadaljevala:

»Vse to sem že davno slutila. Že po Anini svatbi sem zasledila nekaj novega v njegovem početju. A sem si mislila, naj si le privoščim pustolovščino z vami. A nič več! Več nisem hotela. Bila sem prevzeta, vi pa ste bili pošteni. Kaznovali ste me za mojo prevzetnost.«

Umolknila je za hip in gledala v naročje, da se ne bi dala motiti v pripravljenem govoru.

»Videla sem, da koprni po vas, in sama sem mu svetovala, naj vas kupi. Takrat je bila huda lakota in dekleta so se veliko bolj poceni prodajala, kakor je vam ponudil. Vi se pa niste prodali in ste me kaznovali, malo je manjkalo, pa bi sina objokovala.«

Pod nategnjeno ruto je bilo videti, kako se premaguje, da bi mogla dokončati govor resno in dostojno, brez joka.

»Moralo se je zgoditi, kar se je zgodilo. On bi vas bil ubil tudi drugače, če treba v gozdu. To ga je zdaj minilo. Pri tem je bila politika. In bi ga obsodili. Vzeli bi mi ga. In jaz bi morala obupati. Prosim vas, Lenka Bilanska, vzemite ga za moža. Prosi vas stara mati, ki je s tem ponižanjem za svojo prevzetnost.«

Glas se je izgubil v zamolklo tišino, ki jo je Lenka pretrgala s šepetajočim glasom:

»Ne moja kri, marveč njihova kri bi mi to zabranila, tudi če bi mogla to storiti. A bodite mirni. Moram umreti. To čutim. Nimam moči, da bi dalje živela, tudi brez tega ne bi živela.«

V tem je vstopil Roman in z jeznim pogledom spremil kmetico skozi vrata.

»Kako je danes, Lenka?«

»Prav dobro, hvala.«

Zunaj se je polagoma prebudila narava. Topoli nad reko so obešali nase zelene resice mladega listja in mačic, med skalovjem so rumenele velikonočne marjetice. S poročja je vel vonj po trobenticah, šumel slap, odmevalo ukanje splavarjev in sikanje pene. Roman, Marija in Prochazka so se menjavali pri Lenkinem ležišču.

»Že jutri pojdem na izprehod«, je nenadoma izjavila Lenka sredi marca. »Tako lahka sem, rada bi šla s kakšnim sprevodom prav daleč in želela, da bi pri tem vsi peli. Še poješ, Marija?«

In ko je prikimala:

»Kaj poješ?«

»Arije iz oper, narodne in umetne pesmi, nastopila sem tudi javno na večeru samostojnih obrtnikov.«

»Znaš Internacionalo?«

»Ne znam. Pa se jo gotovo naučim. Takoj jutri«, je hitela Marija miriti Lenko.

Prav tako rada bi ji bila obljubila sinjino z neba.

»Škoda, želela bi, da bi mi jo zapela.«

»Gotovo se jo naučim, Lenka.«

Mislila je, da se mora opravičiti Lenki, ker ji ni mogla izpolniti vsako željo, kakor bi hotela. Zato je pristavila:

»Takrat je še niso peli, ko sem s teboj pela vse tvoje pesmice. Se spominjaš, kako smo se bali orožnikov?«

»Škoda«, je ponovila Lenka še enkrat, ko so se zaprla vrata za Marijo. Naslednjega jutra se je prebudila zelo osvežena, tako da jo je strežnica posadila na naslanjač, da bi videla z okna na vrt. Na gredicah so cvetele hiacinte in njihov duh je prihajal prav do semkaj. V zgodnjem marčnem pomladnem soncu je grmovje brstelo, rumene šibe forsitiije so segale do ceste.

»Kako smešna je usoda«, je Lenka dopovedovala strežnici, »da revno dekle, kot sem jaz, umira v sanatoriju za bogate ljudi, medtem ko so drugi, prav tako zadeti kakor jaz, umrli v tretjem razredu splošne bolnice. A ne morem si več pomagati, vidite! Samo eno mi ustrezite, sestra! Recite jim, da jih lepo prosim, naj me ne pokopljejo poleg očeta. Tudi naj me ne izpostavijo, ampak takoj zabijejo, boste rekli?«

»Kako govorite: umira? Zlasti danes, ko je svet tako pomlajen in nov v sončnem siju in ko imate toliko moči, da lahko sedite v naslanjaču.

UMETNOST • PROSVETA

O GROMOVH SLIKAH

Grom rastavlja že skoro deset dni in vedno močan obisk ob vseh dnevnih urah ne pomehuje prav nič. Obratno. In razumevanja zadovoljstva, da tudi spontanega čestitanja in priznanj je mnogo. Marsikdo, ki ni in ni imel časa ne prilike, da bi se zanimal za umetnost in da bi si pridobil razumevanje, je rekel: Bolj kot gledam, bolj mi ugaja in več najdem v njih.

Ne zahtevam plebiscitov za umetnike, vendar ni dvoma, da je v takem gotoku z ljudstvom največji del socialne naloge umetnosti. Če se umetnik zapira v slonokoščene stolpe individualističnega larpur-larilizma, to premnogokrat ne koristi niti reševanju umetnostnih problemov. Ni potrebno niti, da omenimo, da se to vodilo o socialni koristnosti umetnosti že od Tolstega sem vedno bolj zmagovito uveljavlja.

In da je možno kakršno koli socialno vplivanje le v dotiku z ljudstvom, s širšo javnostjo, je jasno. Prav tako je razumljivo, da je taka učinkovitost izdatna le z uporabo sližev in snovi, ki občinstvo zanimajo, s prikazovanjem sodobnih realnih predmetov in življenja. Morda bo kdo oporekal, da je tudi beg iz življenja in odobnost v abstraktnosti izraz in odsev sodobnosti ter njenih prilik. Res je obračanje hrbta življenju z indiferentnostjo, z zagrenjenostjo ali celo z gnusom nad sodobno resničnostjo tudi kritika in odraz te dobe. Vendar pa je taka kritika nekam pasivna in negativna. Ker pa išče taka umetnost nova izrazna sredstva in jih uporablja, je jasno, da nam prinaša napredek in da je nov doprinos in zato je prav, da se ta sredstva uporabljajo. Toda preveč je, če se zahteva, da naj se leta izrazna sredstva v tej skrajno moderni in priskutno obrabljeni enolični obliki uveljavijo stoddostno, kot nam jo ta umetniški svet nudi, ko že 40 let obnavlja ta zadnji umetnostni evangelij.

«Slabi umetniki si vedno nataknejo tuje naočnike», je zapisal. Rotin v svojem Izročilu mladim umetnikom.

Grom ne posnema in ne stika z modernimi. On hoče biti samostojen, svojstven.

Dela, kar ga trenutno zanima in v tem je mnogo spontanosti, čustvene svežosti, razpoloženi kot nam jih kažejo predvsem njegove oljate pokrajine n. pr. Nokturno (Prosek). Pogled na Kontovel, Kraška pokrajina. Jutro na deželi ter druge, ali akvareli: «Notranost cerkve» ali enobarvni akvarel ali tuš «Muslimanka z otrokom», ki kaže tudi zelo dobro risbo, — ali tuš «V vlak» ter pastel «Dijaki» itd. Tudi njegovi portreti «Ženska z ogljem» ali «moški portret S. G.» v pastelu so bili v dušku narejeni in so polni razpoložena ter psihološke poglobljenosti. Prav tako je njegov «Talec», ki je komaj nakazan, poln neposredne tragične dinamike.

Ni vse dognano pri Gromu. Kdo bi mogel tu tudi zahtevati pri njegovih letih. Ne škoduje mu, da se izživlja vsestransko v vseh mogočih tehnikah, bodisi v oljnatih barvah, akvarelih ali pastelih, v risbi s tušem ali svinčnikom, v grafiki. In vse te tehnike obvlada dobro, izvrstno, — kar pri modernih umetnikih ni več navada. Tako jih obvlada, da je težko reči, kakšna tehnika se mu bolj prilaga.

Ni dvoma, da je v risbi zelo močan. Glejte samo njegove risbe s tušem in ilustracije s svinčnikom «Muslimanka z otrokom», «Materinstvo».

Zelo ugaja njegovo folklorno naoblikovano, rahlo ironično, skoro groteskno «Bdenje pri mrtvecu». Način te slike je mračno razpoloženo, izraženo s temnimi na najmanjšo mero zmanjšanimi barvnimi kontrasti, kjer pride do popolnega razraza telesna drža govornih botre. Skoraj nekaj monumentalnega je

v figuralni kompoziciji «Oblačenje narodne noše», v hieratični drži stare matere, ko odpravlja vnukinjo, ki stoji v ozadju in je vsa prevzeta od svečanega trenutka, v kontrastu s svežo dinamično figuro pripoginjenosti v ospredju, ker vse je tudi barvno skoro impresionistično dognano. Figuralna kompozicija in notranjsčina, ki jih najmodernejše smeri vedno bolj opuščajo, — da ne govorimo o zgodovinski kompoziciji, — ali ki so jih vsaj zelo močno zanemarile, sta v tej krepki sliki dober primer za tako upodabljanje s čisto realističnimi sredstvi. Tudi «Perica» je vsekakor posrečena in izrazita.

Morda bo kdo očital takim večjim kompozicijam, da jim manjka svežost, spontanost. Kaj pa naj rečemo o abstraktnih, čisto racionalnih meditativnih slikanjih?

Z. J.

Z GROMOVE RAZSTAVE V „SCORPIONE“

Bogdan Grom:

PROSEK

Slovenski knjižni trg

Ze od nekdanj je slovensko ljudstvo zelo rado bralo, vendar pa je videti, da potreba po dobri knjigi med našimi ljudmi stalno raste in da je ljudstvo postalo zahtevnejše. Isto je opaziti tudi med drugimi narodi Jugoslavije. Dovolj nam to dokazuje bežen pregled mesečne revije «Slovenski knjižni trg», ki jo izdaja za slovenske založbe «Državna založba Slovenije» v Ljubljani. Da je tako, nam pove tudi dejstvo, da je v stari Jugoslaviji v letu dni izšlo za 12% manj knjig, kakor v letu 1948. samo na področju Ljudske republike Hrvaške. Danes pa poidejo skoraj vse knjige v nekaj tednih ali nekaj mesecih. Pri tem pa ljudje ne kupujejo samo leposlovnih in političnih knjig, temveč tudi mnogo poljudnoznanstvenih knjig, ki so jih svoje dni najbolj uporabljali študirajoči, zato da si osvežijo spomin na že preštetirano snov ali pa, da bi jim te razprave služile kot podlaga za stranske vede v njihovi stroki, ki pa so bile vendarle nujno potrebne za njihovo stroko.

Omenjena revija je zelo zanimiva in je verno zrcalo kulturnega dogajanja ne samo pri nas Slovincih, temveč tudi pri drugih narodih Jugoslavije. Velika važnost se danes polaga na medsebojno spoznavanje narodov Jugoslavije. Pred vojno se je mnogo govorilo o enotnosti slovenskih narodov, ki žive na področju Jugoslavije, toda vse to so bile po večini besede in se je le malo storilo, da bi ljudje spoznavali preteklost sosednjih narodov in njihove umetnine. Danes pa vidimo, da so si narodi Jugoslavije duhovno mnogo bližji in da so po svoji miselnosti enotnejši, kljub temu da se vsakemu priznava njegova samostojnost. V veliki meri prevajajo v naši dobi najboljše dela naših pesnikov, pisateljev in javnih delavcev v hrvaščino ali srbščino. Z zalaganjem del slovenskih pisateljev in publicistov se bavijo založbe «Prosveta» — Beograd (ki je izdala načrt za leto 1949, 1950 in 1951), «Novo pokolenje» — Beograd, «Nakladni zavod Hrvatske» — Zagreb, «Kultura» — Zagreb,

čevo dramo «Lacko in Krešila» in Mire Pucove «Ogenj in pepel». Za zgodovino našega gledališča bo zelo zanimiva razprava Dušana Moravca «Shakespeare in Slovenija», Boris Zihlert bo napisal razpravo «France Prešeren — pesnik in mislec».

«Zdravstvena knjižnica» skuša popularizirati dognanja medicinskih ved. Zelo zanimiva bosta dva domača spisa, ki izideta v zbirki «Poljudnoznanstvena knjižnica»: antropologa dr. Boža Škerlja razprava «O rasah in rasizmu» in Baša in Marušića «Stari Slovenci v zgodovini».

Za spoznavanje bratskih jugoslovanskih narodov in njihove književnosti bodo važna dela: Vladimirja Dedića «Dnevnik», druga knjiga, Miroslava Križe «Hrvatski bog Mars», Stevana Srećca humoristični roman «Pop Cir in Pop Spir» in Nušićeva «Sumljiva oseba». Iz ruskega leposlovja bo založba izdala nekatera dela Ostrovskega, Gogolja, Saltikova Ščedrina, Hoffenšferja. Za zbirko «Mojsiri in vzorniki» je pripravljena študija o Majakovskem ruskega slovstvenega Kritika Percova. Zastopane so tudi druge slovanske literature in sicer poljska, češka in bolgarska.

Iz zapadnih slovstev bodo priobčena dela klasične veljave ali pa take leposlovne ustvaritve, ki imajo kaj povedati našemu novemu, idejno zahtevnemu bralcu. Izšel je zgodovinski roman ameriškega naprednega pisatelja Howarda Fastia «Državljan Tom Pajnes», v tisku pa je mogočno delo iz ameriške literature Tehodorja Dreiserja «Ameriška tragedija». Francosko literaturo zastopajo Stendhal, Anatol France, Balzac, italijansko literaturo Goldoni in Verga, nemško klasično prozo Kleist. Med prevodi zavzema posebno mesto uzbekistanski pisatelj Albek z romanom o orientalskem pesniku Navoiu. Zaradi svoje eksotične barvitosti in idejne pomembnosti.

Kulturne drobtine

MAURICE MAETERLINCK

Dne 6. maja je umrl v sedemdesetletnem letu starosti v Nici znameniti belgijski pesnik in pisatelj Maurice Maeterlinck. Rodil se je v belgijskem mestu Gondu 28. avgusta 1862 iz flamske rodbine. Njegova umetnost je v njegovem času močno vplivala na slovstva drugih narodov. Prinesla je močno poglobitev v notranjost človeka. Maeterlinck podrobno opazuje človeka in naravo in se pogloblja v njuno bistvo. Opazoval je tudi življenje živali in rastlin. Izsledke tega svojega opazovanja in svoje ljubezen do vseh bitij je leposlovno podal v knjigi «Življenje čebela». Ti popisi so znameniti zaradi svojega čustvenega nastojenja in lepote svojega jezika. V čebela, mravlje in termite je položil svoja občutja, ki jih je čustvoval za človeka v veselstvu, položil je vanje svojo lju-

„O VRBA“ srečna, draga vas domača

Skalnati stol je le toliko odgrnil svoje sive megle, da smo po njegovem pobočju lahko videli sneg, ki je zapadel prejšnji dan in prejšnjo noč. Toda hladno in pusto vreme ni prav nič vplivalo na 200 članov tržaških prosvetnih društev, ki so prihajali v nedeljo v Vrbo, da si ogledajo malo vasico, da si ogledajo hišo, ki je dala Slovincem velikega Prešerna, ob katerem se je združil rod slovenske celine. S pobožnim zanimanjem si je skupina za skupino ogledovala vse podrobnosti v hiši in je ob tolmachenju fotografije Prešernovega rokopisa «Soneta o Vrbi» začutila, da smemo in moremo tudi mi vsi blagrovati Vrbo, «srečno drago vas», ki nam je dala Prešerna, in da ji smemo tudi mi vsi reči «vas domača», kajti vsem, prav vsem je ostal občutek, da je vprav ta kmečka hiša v Vrbi simbol našega duhovnega edinstva, naše kulturne skupnosti. Ob pogledu na partizanske puške na steni Prešernove izbe smo se spomnili velike borbe, ki jo je slovensko ljudstvo bojevalo za svoj obstanek, združeno v brigadah, ki niso nosile imen znamenitih generalov in vojskovodij, temveč imena naših duhovnih velikanov: Prešerna, Cankarja, Gregorčiča, Kosovelca.

Duh je zmagal in bo še zmagoval, četudi so pred kratkim koroski rojaki, ki so obiskali Vrbo, žalostno ugotovili, da si iz Prešernovega doma ne morejo odnesti domov knjig njegovih poezij, ker bi jim jih na meji zaplenili; četudi so tudi tu pri nas ljudje, ki jim ni prav, da so tržaški Slovenci pohiteli v Vrbo. In tudi taki so, ki so Prešerna «proslavljali», a se boje njegovega duha.

Tržaški izletniki pa so bili veseli popoldanskega stika z gorenskim ljudmi. Miha Klinar nam je s svojimi «Tržaškimi pesmimi» povedal, da misli, čuti in hrepeni prav tako kot mi vsi tu ob obali. Povedal nam je v svojih pesmih, kar sta nam povedala nekoč Kette in Askerc: da je naše morje tudi njihovo morje, da smo - eno. Da, še folklorna skupina, ki je zaplesala po motivih starih gorenskih plesov, je vzbudila v vsem nas zavest skupnosti in stari Mišel iz Saleza je bil navdušen; njegova drobna ženica pa je ugotovila: «Tako smo plesali mi, ko smo bili mladi».

Ce vprašate katerega koli od 200 izletnikov ali bi se še vrnil v oni lepi gorenski kotiček, bo to vsak odgovoril prihrdilno, kajti vsakomur je vsajen v srcu občutek, da je Vrba tudi naša draga vas «domača». To je tako preprosto in enostavno, toda vendar tako silno, tako mogočno, da ne hasne prav nič «železni zastora», četudi ga pomagajo tiščati skupaj že skoro leto dni tudi «internacionalisti» Bidovčevega in Gombačevega kova.

NOVE KNJIGE

Milčinski: Cvetje in trnje, ppl.	L. 430
Gregorčič: Zbrano delo II. del, ppl.	380
Lenin: Kdo so prijatelji ljudstva in kako se bore proti socialnim demokratom, br.	60
Keller: Ljudje, ki spreminjajo naravo rastlinstva, br.	50
Tarle: Napoleonov pohod proti Rusiji	310
Jovanović: Pesmi za otroke, ppl.	220

Dobite jih v slovenskih knjigarnah v Trstu in Gorici

Slovensko narodno gledališče v Trstu

V nedelo 15. t.m. je gostovalo Slovensko narodno gledališče v Sičolah v kinematografski dvorani z Gogoljevo komedijo «Ženitev».

V ponedeljek 16. t.m. je uprizorilo naše gledališče to komedijo v gledališču Ristori v Kopru.

Gledališče RISTORI

Dne 10. in 11. t.m. je nastopila dramska družina italijanskega kulturnega krožka v Kopru v obnovljenem gledališču Ristori s komedijo v treh dejanjih «Lohengrin», delom italijanskega dramatika Benedettija. Komedijska obravnava sentimentalno, od resničnega življenja odmaknjeno snov, nekatere utvare pričakovanja, kar pa običajno povprečnemu človeku ugaja. Konec je tak, da je pričakovani ideal popolnoma različen od onega, ki ga je junakinja videla v svoji domišljiji. Bolje bi bilo, če bi si bili izbrali igralci kako tehtnejše, resničnejše, globlje delo, ki bi bilo bolj v skladu z duhom časa. Pohvaliti moramo igralce, da so se lotili resno dela in da so se dobro pripravili za nastop. Kljub temu da so igrali samo diletanti, so vendar zelo dobro igrali in je njihova igra zelo ugajala številnemu občinstvu.

«Rad» — Beograd, «Matica srpska» — Novi sad, «Matica Hrvatska» — Zagreb in «Svetlost» — Sarajevo. V pravi so dela Franceta Prešerna, Ivana Cankarja, Otona Zupantiča, Antona Askerc, Simona Gregorčiča, Frana Levstika, Miška Kranjca, Tonea Seliskarja, Prežihovega Voranca, Juža Kozaka, Kajuha, Frana Zwitterja, Karleja, Kidriča, Beblerja, Menceja, Sv. Plešiča. Tudi srbske in hrvatske revije se bavijo s slovenskimi kulturnimi zadevami.

Ze sam načrt Slovenskega knjižnega zavoda je zelo obširen. V letošnjem programu je večje število slovenskih novosti. Izšle bodo pesmi Karla Destovnika — Kajuha, pesnika — bojevnika in pesmi Iga Grudna. V miniaturni izdaji izidejo pesmi Srečka Kosovelca. Pripravlja se nova pesniška zbirka Mateja Bora, Ceneta Vipotnika, J. Udoviča, Vide Tauferjeve in prevod najznačilnejše pesnitve iz časa jugoslovanske osvobodilne borbe Iv. Gorana Kovačiča «James».

Tudi izvirna proza je dobro zastopana v načrtu Slovenskega knjižnega zavoda. Tu izide Cankarjev «Aleš iz Razorov». Izide še prozna dela Karla Grabeljskega (novele), B. Magajne (novele), M. Malenška-Konjčiča (povest «Matjaž»), Ignaca Koprivca (novele). V tisku je Cirila Kosmaka za knjižno izdajo pripravljeni filmski scenarij «Na svoji zemlji». V «Knjižnici slovenskega gledališča» bo založba izdala Cankarjeve «Hlapce», Potr-

bezen za mala, skromna bitja, za lepoto v človeku, za srečo, ki se je mora človek zavedati. V iskanju sreče se je odmaknil od realnosti v življenje čustva, ki ga podaja z mnogimi simboli. Maeterlinckova umetnost je vplivala tudi na slovensko slovstvo. V znamenju njegovega simbolizma je Ivan Cankar iskal pota k večnim resnicam, v boljji svet lepote in umetnosti ter pravice v «Kraljestvo Lepe Vede». Prav tako je krenil podobno pot Oton Zupantič.

Italijanska unija za Istro in Reko je organizirala na Reki s pomočjo ljudske oblasti dva tečaja za režiserje diletantskih igralskih drušin in za pevce. Na Reki in v Pulji. Na tečaju so učili režiserji italijanskega gledališča na Reki. Tečajniki so se tudi praktično vadili pri italijanski drami na Reki in pri pevskem zboru delavskega kulturno-umetniškega društva v Pulji.

film

OSWIECIM

FILM O NACISTIČNIH STRAHOTAH

Znameniti poljski film *Oswiecim* prikazuje eno največjih tragedij v zgodovini človeštva. Mnogo smo že brali in slišali o «Auschwitzu», toda vse dosedanje predstave o tem taborišču nam močno izpopolni in živo približa film, ta prevažni dokument nacističnega zverstva.

Vsebinsko filma tvorijo dogodki iz življenja v taborišču smrti. Med neštetiimi žrtvami izstopa židinja Marta iz Varšave, ki se na vse načine trudi, da bi organizirala ujetnice in jih rešila smrti. Ko se *Oswiecimu* že bližajo sovjetske čete, se ji posreči zbežati in sporočiti poljski tajni organizaciji, da namestijo Nemci pred prihodom Sovjetov taborišče popolnoma uničiti. Ko jo Nemci ujamejo in obsodijo na smrt na vešalih, si prereže pred očmi nacistov žile in poziva svoje sotrpine, naj nadaljujejo z borbo. V tem se nad taboriščem prikažejo ruski avioni simbol končne zmage nad fašizmom.

Kaj je pripomoglo filmu, da je v *Marijanskih Laznih* dosegel Veliko mednarodno nagrado in zaslovel po vsem svetu?

Pred nami se vrste neusmiljeno realistične slike, druga strašnejša od druge; ni gostobesednosti, izratko, odsekano in strogo poteka dejanje, kar učinek samo še poveča. Posamezni, samo nakazani dogodki nas silijo k razmišljanju, k tvornosti, pritegnejo nas tako, da v svoji domišljiji lahko izpolnimo vse strahote, ki so si jih izmišljali izrodki človeštva — in v tem tiči umetnost filma. Zadostuje, da vidimo, kako ženejo uboge žrtve v krematorij in kako se čez nekaj časa začne valiti iz dimnikov gosti dim in že si lahko predstavljamo življenje vsake izmed nesrečnih žrtev. Dovolj jasno nam priča o velikanskem številu žrtev dragocenosti, ki so jih oropali ujetnikom. Izredno dobro so v filmu prikazani nacistični zločinci: z vsakim pogledom, z vsakim gibom in dejanjem izražajo samo sovraštvo in zverinski sadizem.

ŠAH

Množična šahovska manifestacija Hrvatska-Slovenija

V nedeljo je bila v Zagrebu ena največjih letošnjih šahovskih prireditelj — dvoboj med Hrvatsko in Slovenijo na 300 deskah. Prireditelj je otvoril predsednik Šahovske zveze Hrvatske minister Buković, za pozdrav pa se je v imenu Šahovske zveze Slovenije zahvalil njen predsednik Edo Turner. Dvoboju je prisostvovalo več tisoč gledalcev, ki so z zanimanjem spremljali potek posameznih partij.

Do prekinitve ob 18. uri je bil rezultat 157:123 za Hrvat., medtem ko so 20 nedokončanih partij ocenili Pirc, Rabar, Stahlberg. Končni rezultat je bil 169 in pol : 130 in pol točkam za Hrvatsko.

Na prvih deskah sta igrali službeni reprezentanti Hrvatske in Slovenije. Dr. Vidmar je remiziral z Vukovićem, Pirc z Rabarjem, inž. Vidmar z Udovčićem, Puc je premagal Subariča, Preinfalk pa Horvata. Remi sta se končali partiji dr. Kalabar - inž. Tekavčič in Filipčič - Germek, Longer je premagal Kindija. Slokan je izgubil s Tagirovim, prof. Stupan pa z Bertokom zaradi prekoračenega časa. Na prvih desetih deskah je razmerje 5 in pol : 4 in pol za Slovenijo.

Lionella Carell, ki je igrala žensko vlogo v znamenitem italijanskem naprednem filmu «Tatovi koles», je prestopila k družbi Scalera film, kjer bo igrala glavno vlogo v filmu «Tat z mečem».

Film tudi močno učinkuje s kontrasti. Tako vidimo tu do smrti izmučeno in sestradano ljudstvo, na drugi strani pa tolpo rejenih nemških valptov, ki si izmišljajo najbolj pretkane metode mučenja in uničevanja - ali tiho in nemo stopa vrsta otrok v taborišče, tam pa se taboriščni zdravnik prijazno nasmilja nemškemu otroku, ki se žoga. Ne manjka seveda tudi scen, ki kažejo vso hrabrost in odpornost zaščitjenih narodov, ki se tudi za ceno smrti bore za osvoboditev izpod nacističnega jarma.

Da je film tako uspel, je nedvomno velika zasluga Wande Jakubovske, pisateljice scenarija in režiserke, ki je sama bila oswiecimski jetnik. Prav tako nastopa na tisoče igralcev, ki je bila zanje igra pred filmsko kamero le doživljanje nečesa, kar so v resnici doživeli.

Film so snemali pod vodstvom znamenitega sovjetskega operaterja Monastirskega.

Ta obraz iz filma «Oswiecim» izraža grozote nacističnih taborišč

ITALIJANSKI FILM

IN HOLLYWOODSKI IMPERIALIZEM

Pred nekaj tedni so v Beogradu prikazovali italijanski film «Sonce še sije». Film je privabil na tisoče delovnih ljudi, pripravljenih, da pozdravijo vsak, pa četudi zelo majhen pozitiven napor naprednih italijanskih filmskih delavcev. Film prikazuje borbo neapeljskih partizanov, ni pa prava slika delovnega ljudstva, ki je in bo prvoborec za srečnejšo bodočnost italijanskega naroda. Kljub pomanjkljivosti pa je jugoslovansko ljudstvo z veseljem sprejelo film, ki kaže, da je po dolgi in katastrofalni dobi fašizma filmska umetnost tudi v Italiji močno napredovala. Film je dokazal, da je v italijanskem filmskem svetu dovolj moči za kvalitetne človečanske filme.

Na splošno ne morejo v državah, kjer vlada kapitalistični družbeni red prikazovati naprednih filmov. Dokler bodo namreč sredstva za filmsko proizvodnjo v privatnih rokah, film ne bo mogel služiti ljudstvu, revolucionarnim silam. Medtem pa vodijo borbo proti grabežljivim filmskim magnatom filmski delavci, režiserji, igralci in tehniki, tisti, ki so najmanj krivi, da njihovo umetnost tako izkoriščajo. Tako je n. pr. japonskim filmskim delavcem uspelo, da so izdelali nekaj dobrih filmov, kakor na pr. Petricio iz Tokia, ki razkrinjuje japonske militariste in birokrate. Napredni francoski filmski delavci se bore proti ameriškim filmom. Film «Sonce še sije», dalje «Rim, odprto mesto», «Dro življenja», «Zemlja drhtita», «Brez usmiljenja», «Težka leta», «Tatovi koles» itd., dokazujejo, da se je v italijanski kinematografiji prišla nova doba.

Italijanski film napreduje, vendar pa z mnogimi težavami in ovirami. Prvi italijanski film so ustvarili leta 1944, ko še ni bila osvobodena severna Italija. Proizvodnja je iz leta v leto naraščala, bilo je okrog 70 filmskih podjetij, ki pa so ustvarjala le slabe brezdnežne filme in plehke glasbene medije. Glavni proizvajalec podobnih filmov je Hollywood, ki izdela letno okrog 500 filmov. Po vojni je v Hollywoodu čakalo okrog 2800 filmov na izvoz in tako je poleg ostalih dežel Marshallovega plana, postala tudi Italija žrtev hollywoodskega imperializma. Ameriški filmi so masovno prodirali v Italijo, zastrupljali mase, lažno prikazovali resnico o kapitalistih, vzbujali najnižje instinkte in poniževali italijansko kinoidustrijo.

To, kar se je dogajalo na Japonskem, v Franciji, in zapadni coni

Nemčije, se je zgodilo tudi v Italiji. Zaman se je angleški filmski magnat J. A. Rank trudil, da bi si pridobil vsaj nekaj pozicij. Italija je pripadla Ameriki in Anglija se je morala zadovoljiti z drobtinami.

Italijansko ljudstvo pa se le ni zadovoljilo z usodo in odločno se je začelo upirati ameriškim filmom in čeprav so bili za to borbo značilni trgovski interesi italijanskih filmskih proizvajalcev, so se zanj zanimale široke ljudske množice in posebno še filmski delavci. Pod njihovim pritiskom je kljub nasprotovanju De Gasperijeve vlade 16. marca 1947 izšel zakon, ki določa, da se 80 dni v letu prikazujejo italijanski filmi. Napredni filmski delavci so izdelali vrsto filmov, ki jih je Evropa sprejela z velikim odobravanjem. Nekatere so financirali iz sredstev Zveze partizanov in dosegli velik uspeh.

Eno leto po «zakonu o 80. dnehi» so v Italiji osnovali Komite za zaščito italijanske kinematografije, pod katerega vodstvom so italijanski filmski delavci napravili veliko akcijo proti prodiranju ameriških filmov. V letu 1948 se je namreč izkazalo, da je bil «zakon o 80. dnehi» le prazna beseda, kajti v Italijo so uvozili in dublirali 864 ameriških filmov, čeprav jih tržišče sprejme lahko le okrog 390.

Filmska KRONIKA

Od osvobođenja dalje stalno raste število obiskovalcev kinematografov v Jugoslaviji. V letu 1947 je v Srbiji obiskalo kino 19.223.410 ljudi, v letu 1948 pa 9 milijonov več. K temu je pripomogla ne samo gosta kinematografska mreža, temveč tudi boljše kvaliteta filmov. V letu 1949 se bo število kinematografov verjetno še povečalo, ker so v zadnjem času odprli 50 novih.

V Bosni in Hercegovini je n. pr. trikrat toliko kinematografov kot ob osvoboditvi.

Preteklo leto so v Pulju osnovali kinematografsko podjetje, ki zelo uspešno deluje. V letu 1948 so tam igrali 11 domačih, 149 sovjetskih in 49 ostalih filmov. Mnogo je tudi podjetje napravilo, da zadovolji italijansko narodno manjšino. Tako bodo letos predvajali več filmov v italijanskem jeziku in z italijanskimi napisi.

Italijanska filmska produkcija se je znašla v krizi in nacionalni komite je izdal proglas, v katerem je odkril pravo stanje italijanskega filma. Proglas so podpisali znameniti filmski igralci, kakor Anna Magnani, Viktor De Sica, L. Zampa, Gino Cervi, De Santis, Latuada itd. Po proglasu je bilo v Rimu zborovanje, kjer je okrog 50.000 ljudi — od teh 20.000 zaposlenih pri filmski industriji — zahtevalo, da se spoštuje zakon z dne 16. marca 1947, da se vpelje davek na uvožene filme, da se znižajo davki za italijanske filme, da se kreditira filmska industrija itd. Bil je to miting kulture, ki je iz slonokošene palače stopila med široke ljudske množice. Igralci, scenaristi, režiserji in slikarji so se združili ne le s filmskimi delavci, pač pa tudi s tistim majhnim človekom, ki ga je prikazal Aldo Vergano, v zaključnih scenah svojega filma «Sonce še sije», v borbo, s puško v roki. Te scene ne more nihče pretvarjati, kajti to je resnično življenje, odlo mek iz borbe za demokracijo, povezan z borbo partizanov na novih frontah.

Borba se nadaljuje in v aj borbi filmski delavci vztrajajo, ker to zahteva Italijansko ljudstvo in interesi njihove domovine.

Sovjetski režiser Petrov, znani tvorlec filmov o Petru Velikem, je začel snemati drugi del stalingrajske bitke.

Do srede tega leta bodo izdelali prvi romunski dolgometažni umetniški film: Dolina odmeva.

Hollywoodski filmski podjetnik Goldwyn je ponudil znanemu angleškemu režiserju Oliveru 5000 dolarjev tedenske plače, če podpisuje z njim dogovor. Oliver je to ponudbo odklonil in gre rajši v Avstralijo, kjer bo delal za mnogo manjši honorar.

V Nemčiji je danes 70 filmskih podjetij, od teh 68 v britanski coni in dve v sovjetski. Kolikšna je razlika med delom zapadnih in vzhodnih podjetij je razvidno najbolj iz statistike: medtem ko so v 68 podjetjih zapadne cone izdelali vsega skupaj 19 filmov, sta dve podjetji sovjetske cone izdelali v istem času 13 filmov.

V Nici so zaprli filmski studio, prav tako je prenehal z delom studio v Joinvilleu in bo le samo še dubliral ameriške in angleške filme, družba Pathe pa je začela snemati v Italiji. Taka je usoda francoskih filmskih podjetij.

TEHNIKA

in ZNANOST

Novi poklic

V vseh pristaniščih Velike Britanije so nastavili opazovalce neurij. Ti poročajo o svojih opazovanjih zvezl za raziskovanje električne energije. Namen njihovega dela je, da preprečijo poškodbe na električnih vodih, ki jih povzroča strela. Oni javljajo čas, trajanje bližajoče se nevihte, nje smer in jakost ter približno število udarcev strele v zemljo.

Strela poškoduje letno do 160 km visokonapetostnega omrežja in petkrat toliko nizkonapetostnega. Na podlagi dolgoletnih opazovanj so izračunali meteorologi, da udari strela letno 6 krat na kvadratno miljo zemeljske površine. Zveza za raziskavo električne energije se opira pri svojem delu predvsem na število in jakost udarcev v bližini kabelskih vodov.

Slepici bodo videli ovire na svoji poti

Da bi pomagali slepim vojnim invalidom v ZDA, so pričeli preizkušati napravo, ki bi tem največjim nesrečnikom kolikor toliko omogočala hojo brez tuje pomoči. Pri tem je vodilo strokovnjake dejstvo, da si netopirji, ki so slepi, pomagajo pri letu z neke vrste ultrazvočnim radarjem: proizvajajo prav visoke, toda za človeka neslišne glasove in opazujejo njihov odboj. Zato se nikdar ne zalet, razen v prav mehke tvarine (ženski lasje). Treba je bilo le elektronsko realizirati «aparaturu» netopirja in dodati primerno napravo, ki bi slepec sproti po vedala njegovo razdaljo od ovire. Ta razdalja je funkcija časa, ki je potreben, da ultrazvočni valovi pridejo od oddajnika, do ovire in nazaj.

Po večletnem trudu je to uspelo. Oscilator odseva ultrazvočno energijo. Vračujoči se odmev se pokaže v obliki ultrazvočnega impulza spremenljive frekvence in traja kakih 50 tisočink sekunde. Sprejeti signal se meša z oscilatorjevim in rezultat je signal slišne frekvence, ki ga slepec zazna s pomočjo naprave v čepici.

Za pravilno tolmačenje signalov je treba seveda precej vaje. Nizki toni, ki ustrezajo oviram, ki so zelo blizu, pridejo do ušesa pred visokimi, ki ustrezajo bolj oddaljenim oviram.

Poizkusna naprava lepo odkrije ovire na razdalji 10 m. Sestoji iz 14 cm visoke škatlice, posebne čepice za poslušanje in projektorja ultrazvoka, ki jo slepec drži v roki. Vse skupaj tehtaja nekaj več kot 2 kg.

Le kaj pride vse prav ženski lepoti

Zene, ki si pri frizerju «trajno kodrajo» lase na hladen način, ne vedo, da tega novega načina ni iznašale kakšen lepotni salon, temveč da so prišli do tega spoznanja tehniki tekstilne industrije, ki so poskušali izpolniti metodo za kodranje volne, za kar so prej uporabljali toplo vodo in paro.

Lanska žitna letina

Po podatkih iz vsega sveta je lanske letina dala 2.260 milijonov hl pšenice (leta 1947 2.030 milj.) in 595 milijonov hl rži. Od tega odpade na ZSSR 358,8 hl pšenice in 323,8 hl rži. V Aziji je dosegel pridelek pšenice 567,7 milijonov hl, kar je nekaj manj, kot so predvidevali pri setvi. Pridelek v Evropi je bil lanske leto še vedno manjši kot pred vojno. V Afriki so pridelali 51,8 milijonov hl pšenice, v Južni Ameriki pa 87,5 milijonov.

Krtača za masiranje goveda

V Angliji, kjer imajo zelo napredno živinorejo, je neko podjetje izdelalo novo krtačo za čiščenje goveda. Ta krtača sestoji iz obokane gumijaste podlage z jeklenimi ščetinami. Ta podlaga je vdelana v lesen obod z ročajem, iz katerega jo je mogoče tudi potegniti. Tako lahko sterilizirajo gumijasti del s ščetinami v vroči pari, da se pri tem ne poškoduje leseni ročaj. Ščetine na gumijasti podlagi delujejo na govedo kot masaža.

Aurora zopet prva na kvalifikacijski lestvici tržaškega prvenstva

Boj med najboljšimi enajstoricami v tržaškem nogometnem prvenstvu se vleče naprej. To nedeljo je Aurora zopet zasedla prvo mesto, Skedenj, ki je pa dosegel samo neodločen rezultat v tekmi z Miljami se je pa moral zaenkrat ponovno zadovoljiti z drugim mestom.

Skedenj to nedeljo ni slabo igral z Miljami. Neodločen rezultat 2:2 nam ne pove vsega tistega, kar so videli gledalci na trebenjskem nogometnem igrišču. Skedenj je v tej tekmi tehnično prevladoval, toda ko je šel na igrišče, ni računaj z eno stvarjo: da gre tu Miljam za ločke in da se znajo tudi oni pripraviti. Zato so dale tudi dosti hitrejšo in bolj borbeno igro.

Aurora ni imela posebnega dela z Rojanom, posebno zaradi tega, ker se je Rojan predstavil na igrišču s 5 rezervami. Tekma se je končala z 9:0 za Aurora. S tako visoko zmago ima

Aurora tudi znatno boljšo razliko golov od Skedenja.

Nogometaši OMMSE so to nedeljo prav gotovo prišli v Koper prepričani, da bodo pri srečanju z Meduzo zmagali. Meduza je pa ves čas prevladovala na igrišču, razen v 20. minuti prvega polčasa, ko se je OMMSI posrečilo izkoristiti gnečo pred golom in zabiti edini gol. Tekma se je končala z visoko zmago Meduze 5:1.

Poniziana B je v tekmi z Dreherjem vseeno pokazala, da nekaj zna. Res je, da je včasih kar lahko premagati Dreherja, toda to nedeljo je pokazal zobe in se dolgo časa boril, da obdrži vsaj neodločen rezultat, če ne zmaga. Poniziana je končno zmagala s 4:2. Bila je tehnično boljša, zlasti pa je bil gibčen njen napad.

Sv. Ana igra vsako nedeljo bolje. Od desetih nedelj je dosegla samo 2 neodločena izjida, v ostalih 8 pa je

zmagala. To nedeljo je imela za nasprotnika Magdaleno, ki ji je bila v vsem prvem polčasu, kakor tudi v polovici drugega polčasa povsem enakovredna. Potem je šla Sv. Ana v napad in do konca tekme nasula Magdalencanom celo kopico žog v mrežo. Tekma se je končala s 4:1.

Tekma med Piranom in Kostalungo se je končala neodločeno. Prav tako so dosegli moštvi Tovarne strojev in Umaga neodločen rezultat. Kakor sta obe prvi moštvi skupaj na kvalifikacijski lestvici, ta rezultat ni nobeno presenečenje. Drugače pa je v tekmi med Tovarno strojev in Umagom. Vsakdo je pričakoval, da bo v nedeljo Tovarna strojev pobrala obe točki. Umag je pograbil iniciativo v prvem polčasu in dosegel po Kovačiču prvi in edini gol. Potem je prešel Umag v obrambo in že se je zdelo, da bo z njo uspel. Vendar pa mu je Tovarna strojev vendarle prekrizala račune in po Mozetiču izenačila v 20. min. drugega polčasa. S tem rezultatom se je tekma tudi končala.

Pristaniščniki so imeli to nedeljo pravo smolo. Arrigoni jih je tolkel prav pred koncem igre z 2:1.

Aurora	25	16	7	2	65	14	39
Skedenj	24	17	4	3	62	21	38
Tov. strojev	26	15	6	5	54	22	36
Arrigoni	23	15	5	3	57	23	35
Milje	25	14	6	5	50	22	34
Umag	27	10	7	8	43	41	27
OMMSA	28	12	3	10	38	39	27
Kostalunga	24	8	8	7	44	52	24
Piran	23	8	7	11	45	45	23
Sv. Ana	26	9	5	11	44	44	23
Magdalena	26	8	5	13	39	53	21
Poniziana Lj.	23	7	5	11	32	35	19
Pristanišč.	26	5	8	12	29	42	18
Meduza	25	7	3	15	29	57	17
Dreher	26	2	4	20	13	69	8
Rojan	24	2	3	19	19	85	7

ANGLIJA-SVEDSKA

Na stadionu «Rasunda» v Stockholmu je švedsko nogometno moštvo premagalo angleško reprezentanco s 3:1. Gole so dali Carlsson, Jeppsson in Johnsson za Svedsko in Finney za Anglijo. Angleži so bili sicer na terenu rahlo močnejši od njihovih nasprotnikov, ki so pa imeli prednost v odlični obrambi, pri kateri se je največ odlikoval vratar Haelzingerborg-Svensson. Najboljši mož na igrišču je bil Sved Gunnar Gren, ki je igral na desnem krilu. Tudi angleški vratar Ditchburn je bil dober.

Svedski list «Morgen Tindingsen» piše o tem srečanju: «Kaj je ostalo od angleških gigantov iz leta 1937? Če hočete - 11 dobrih nogometašev, ki so kljubovali težavam in so tudi malo hitrejši od naših; toda oni so improvizirali, igrali nepovezano in bili v streljanju netočni, videli smo med ostalimi, da je tudi konec znane igre angleškega napada. Če natančno preučujemo pomen včerajšnje tekme - zaključuje list - tedaj lahko ugotovimo, da je bil to pogreb neke dobe: dobe neporušljive premoči angleškega nogometa.

Tretje kolo tekmovanja za Davisov pokal zaključeno

Tretje kolo teniških tekem za Davisov pokal je bilo v teh dneh zaključeno. Po zmagah v tem kolu bodo tekmovali v četrtfinalu naslednje države: Jugoslavija-Svedska, CSR-Francija, Madžarska-Svica in Chile-Italija

Mitić in Palada se bosta v pričetku junija srečala v Zagrebu s švedskima reprezentantoma Johanssonom in Bergelinom. Na tretji sliki vidimo Torstena Johanssona, enega izmed najboljših igralcev v Evropi.

V Budimpešti je s tekami v soboto vodila Madžarska proti Belgiji z 2:0. V prvi tekmi se je srečal Asboth z Wascherjem, katerega je sigurno premagal. V tekmi parov sta igrala za Madžarsko Asboth in Adam, za Belgijo pa Wascher in Brichant. Zmagala sta prva s 6:1, 3:6, 7:5 in 6:4. Končno je zmagala Madžarska s 5:0.

Francozi so nepričakovano lahko eliminirali Danco. V dveh zadnjih singlih je Jacques Thomas tolkel Erika Bjerra s 3:6, 6:4, 6:0, 6:0 in Danec Kurt Nielsen se je tolkel Francoza Roberta Abdesselama s 6:4, 3:6, 6:7, 6:4. Francija se bo srečala 14. junija s CSR v Parizu.

Ceprav se srečanje med Anglijo in CSR vrši na travnatih igriščih v Wimbledonu, je Drobny že prvi dan razpršil vse nade Angležev in njihovega najboljšega igralca Mottrama premagal v prvih treh setih. Černik je premagal z lahkoto tudi Paisha. Tudi v dublu ni bilo nič boljše za Angleže. Oba Čehoslovaka sta jih premagala tudi v prvih treh setih s 6:3, 6:3, 6:1. Končni rezultat je 4:1.

do 14. junija - točen datum še ni določen).

Kakor bi že lahko približno določili rezultate drugih srečanj četrtfinala (razen Francija-CSR), je zelo težko pogoditi, kako se bo končalo srečanje med FLRJ in Norveško. Svedji so za primer FLRJ premagali v finalnem srečanju za evropsko cono leta 1946 po vodstvu Jugoslavije v prvem dnevu (2:0) s končnim rezultatom 3:2. Jugoslovani se za ta dvoboj resno pripravljajo in bodo verjetno nastopali v dneh od 18. do 29. maja v Parizu na mednarodnem teniškem prvenstvu Francije. Po rezultatih na tem turnirju bomo lahko pogodili formo jugoslovanskih igralcev.

Nepoznani igralci iz Chileja so pripravili v drugem kolu največje presenečenje v Dublinu na tamkajšnjem travnatem igrišču, ko so premagali Irsko s 3:2. V nedeljo so pa igrali proti Egiptu v Birminghamu. Rezultat prvega dne je bil 1:1; drugi dan pa so igralci Chileja premagali Egipt tudi v igri parov. Končni rezultat je 3:2.

Prav tako zanimivo je bilo tudi srečanje med Italijo in Južno Afriko. Po stanju 1:1 prvega dne, se je vnela v igri parov ogorčena borba. Odigrali so celih 65 gamesov, predno so Italijani zmagali in dosegli rezultat 2:1. Zadnji dan je Canepelle premagal Fannina (presenečenje), prav tako je pa tudi Cucelli z lahkoto premagal Sturgessa.

Sveda Bergelin in Johansson sta premagala švedsko Norvežane s 5:0.

Po tej zmagi Norvežanov se bodo srečali z njimi v naslednjem kolu Jugoslovani v Zagrebu (najkasneje

RAZNE VESTI

Angleško nogometno moštvo Arsenal je na gostovanju po Argentini, kjer bo oddigralo 6 tekem. V prvi tekmi je premagalo Fluminense s 5:1.

Garrit Schultze je zmagal na kolesarski tekmi «Okrog Holandske». Proga je bila razdeljena na 10 etap. Schultze jo je prevozil s časom 51,38:9. Drugi je bil Keeteler (Belgija), tretji pa Schelingerhout (Holandska).

V Egiptu je vendarle prišel evropski turnir v košarki. V prvi tekmi so Grki premagali Holandece s 43:28. Prav tako je Holandsko premagala tudi Francija z 58:25. V drugem kolu je Grčija premagala Libanon, Egipt pa Sirijo.

V Lizboni je bila v nedeljo mednarodna nogometna tekma med Gallesom in Portugalsko. Zmagal je Galles s 3:2. Tekmi je prisostvovalo 45.000 gledalcev.

Ted Schroeder je premagal v tenisu na kalifornskem turnirju Riharda Gonzareza, ameriškega prvaka s 6:1, 6:4, 6:2. Zensko prvenstvo si je osvojila Gertruda Moran, ki je tolkla Heleno Fastail Perz s 6:8, 6:4, 6:2.

5 rekordov ob pričetku sezone

Jugoslovani so v letošnji sezoni postavili že pet novih rekordov v lahkooletiki; in sicer v teku na 1000 in 3000 metrov, skoku v višino in dva rekorda v štafeti 3 x 1000 m. Ta zadnji rekord je postavilo zadnje nedelje moštvo Crvene zvezde z 8:09,6. Novem sadu. Vendar pa ta rezultat ni imel dolgega življenja. Se isti dan so ga izboljšali lahkooletiki «Mladosti», ki so porabili za to progo le 8:07,4.

V nedeljo se je končalo drugo kolo tekmovanja za lahkooletički pokal FLRJ. Tekme med posameznimi moštvi so bile v Beogradu in Ljubljani. Na njih so dosegli nekaj dobrih rezultatov, kakor v teku na 100 m Pecelj (Crvena zvezda) s časom 11,0 sek, teku na 400 m Zupančič (Kladivar) 52,4 sek, in v metu krogle Jevtović (Crvena zvezda), ki je izenačil svoj lanskeletni najboljši rezultat (14,84 m).

Med zadnjim zasedanjem mednarodne zveze za smučanje v Oslu so sprejeli tudi ruščino med uradne jezike

Po lepi zmagi zopet poraz

Gostovanje Poniziane v Splitu se je končalo s 4:1 za Hajduka

Poniziana je v nedeljo gostovala v Splitu, kjer je igrala proti Hajduku. Hajduk je nastopil s pomladnim moštvom in z dosti boljše tehnično igro premagal Poniziano s 5:1. Poniziana sicer tehnično ni dosti zaostajala za Hajdukom. Vso krivdo za njen tako visok poraz nosi prav gotovo obramba, ki je večkrat pustila Matošiču proste roke pred golom. To je Matošič izkoristil in dal sam kar tri gole in sicer v 18. minuti prvega polčasa in v 15. ter 39. minuti drugega. Colombin je zmanjšal rezultat za Poniziano šele v 43. minuti drugega polčasa.

izenačila. V 15. minuti je pa Sloga že zopet vodila z 2:1. V drugem polčasu ni tekma prav nič izgubila na svoji živahnosti.

Naša krila so visoko premagala Lokomotive (4:0). S tem rezultatom so se povsem ucvrstila na kvalifikacijski lestvici, dočim je obstoj Lokomotive v prvi ligi še vedno negotov. Obe moštvi sta igrali precej raztrgano in je bila njuna igra nezanimiva. Vendar pa so naša krila izkoristila večjo raztrganost vrst Lokomotive, kakor njenih in tako dosegle tako visok rezultat.

Italijansko prvenstvo

V Torinu so imeli v nedeljo komemoracijo za najboljšimi italijanskimi nogometaši, ki so se kot znano ponesrečili pri letalski nesreči. Potem so juniorji Torina oddigrali tekmo z Genovo in jo premagali s 4:0. Ostale tekme italijanskega prvenstva so končale takole: Atalanta-Bari 2:0, Palermo - Bologna 0:0, Juventus - Roma 1:0, Sampodria - Lazio 2:2, Milan - Livorno 2:0, Pro Patria - Modena 2:0, Fiorentina - Triestina 5:3, Novara - Lucchese 5:2, Inter - Padova 3:1.

Nogometno moštvo Rdeče armade je v nedeljo premagalo moštvo Dinama (Moskva) z 2:0. Po tej zmagi je vrstni red prvih štirih moštev prvenstva Sovjetske zveze v nogometu: 1. Zenith 12 točk, 2. Spartak 8 točk, 3. Dinamo (Moskva) 6 točk, 4. Rdeča armada 6 točk.

Nepoklicni angleški in italijanski nogometaši se bodo srečali 26. tm. v Benetkah. Sodil bo Dattilo.

V nedeljo igra Poniziana v Beogradu proti Partizanu.

To nedeljo je nastopil Partizan v tekmi z Metalcom. Partizan je zmagal s 3:0 in si s tem utrdil svoje prvo mesto na kvalifikacijski lestvici. Metalac je igral zelo dobro. Tudi pri njemu ni delovala obramba, kot bi morala. Pozneje je Partizan popustil; lepo igro je dal potem šele v drugem polčasu.

Druga važna tekma je bila v Zagrebu med Crveno zvezdo in Dinamom. Zmagalo je prvo moštvo s 3:1. Crvena zvezda je uspela zmagati zaradi njenih močnih napadov, odličnega branjenja vratarja in uspešne obrambe. Dinamo je bil ves čas znatno močnejši na polju, razen desetih minut tik pred koncem tekme, ko je popustil zaradi že povsem sigurne zmage Crvene zvezde. Napad Dinama je bil zelo nesiguren v streljanju in se ni znašel pred vratarjem Lovrjemcem.

Sloga, ki je prejšnji teden dosegla lep uspeh, je v nedeljo premagala Budućnost s 4:2. Budućnost je pričela z močnim napadom takoj v pričetku tekme, kasneje je Sloga

ZA BISTRE GLAVE

Križanka

A B C D E F G H I J K L M

Vodoravno: 1. stvar - pogovor, 2. nevisok - kamen, 3. pasma psov - Zlato - zabava, 4. mizarsko orodje - kraj v Sremu - mesto ob Baltičkem morju, 5. matematični izraz - bog ljubezni - predel afrike, 6. premočov plin - islamsko sv. pismo, 7. francoski kvizling - španski slikar - osebnostni zaimek, 8. okraj (hrvaški izraz) - gaj - pripomoček za umivanje, 9. vprašalnica - padavina - suknjič, 10. proštran - žensko ime, 11. afriški ptič - zver.

Navpično: A. darilo - udar, šum, B. športnik, C. mesto v Latviji - tenko, prozorno blago, D. teža - sredstvo za narkozo - termin, E. pogojni veznik - država v Aziji - skupina čebel, F. naseljenec - orožje divjakov, G. posebna partizanska vojaška edinica - domača žival, H. tovarna zdravil v Ljubljani - slovenski sodobni pisatelj, I. abesinski plemenski poglavar - hranilna rastlina - ploščinska mera, J. zamašek soda - reka v Sloveniji - spoj, dotik, K. pesem kolednica - planet, L. struja v literarni in likovni umetnosti, M. povelje - prst, glina.

sanica; E. gol, vata, ila; F. litanije, Elija; G. on, za, oče, or, no, al; H. kobila, rt, kisik, samota; I. sonata, ujec, takoj robida; J. in SG. ar, ud, al, ba, ah.

Navpično: A. ep, sl; B. ob, ko; C. oko, oni; C. Bosna, goban; D. rop, nit; E. sad, dol, las; F. analiza; G. av, ta; H. pra, rja; I. potok, noter; J. zel, Vič; K. dan, pajek; L. elite, itd; M. oša, osa; N. opeka, Erika; O. med, kol; P. bi, in; R. socija; S. dno, Ala, ara; S. Abo, amo; T. idoli, globa; U. kit, tih; V. až, ad; Z. da, av.

Kupon št. 109
za nagradno tekmovanje
Ljudskega tednika

LIUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik
KAVS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

Rešitev križanke

Vodoravno: A. Ob, st, pp, da, om, dd, ik; B. pokora, proza, Opel, Nadiža; C. posoda, Atene, ed, sobota; C. np, na, ol, lok, bo, ol; D. davek, pi-

JUCA PIŠE PEPI

Na plakatih, ki jih lepi slavni Blocco Italiano malo manj, da niso k škornju priključili še Ljubljano.

Nad vse radi pa vso Istro in še Korziko in Nizo Rima dali v želodec radi bi z blokaško žlico.

Kaže, da blokoitalijani so na nekaj pozabili, in sicer na tisto dejstvo: da so vojno izgubili!

Ali pa so razni paketi glave jim tako zmešali, da naravnost musolinško zopet lačni so postali. Po volitvah jim bo treba na požrešne te letake v znak sožalja nalepiti lepe črne žalne trake.

Kajti Istra je sklenila, da svobodna bo ostala, saj na rimsko se volkuljo je že zdavnaj požvižgala.

Prošnja

Spodaj podpisano združenje vljudno naproša tržaške stranke, naj uvidljivo lepijo svoje volivne plakate vsaj pol metra od tal, ker bi spodaj podpisano združenje ne želelo skruniti predvolivne propagande.

Združenje tržaških psičkov.

Ko bo Trst priključen k Italiji

...takrat bo tu prevladala popolna svoboda — za Mussolinijeve pristaše.

...takrat bo Vidali odkrito povedal, da mu slovensko-italijansko bratstvo še od rojstva zelo smrdi.

...takrat Trst ne bo več pristanišče, ker bo do tedaj morje že izhlapelo!

Pogovor s ceste

Takole sta se zadnjič pogovarjala dva na tržaški ulici: «Ali si kaj ujel danes?» «Nič, slab dan je bil danes za nas».

Vem, vsi boste rekli, da ribiča sta se pogovarjala. Pa ne bo držalo. Bila sta dva, ki lovita glasove za volitve.

Komur to do zdaj ni znano, temu druge ni pomoči kot da gre na rimske griče in od jeze se razpoči.

Za Vidalija, seveda, pa so v redu ti plakati, on takoj je zadovoljen, če kdo «Titovino» blati.

On internacionalizem vsepovsodi rad razglašča, kjer iz tega lahko skuha šovinistična se kaša.

Za volitve pa mož nima niti za dva skromna grama tega, kar bi moral imeti: proletarskega programa.

Tak program nekoč na rame socialist si je nakladal, tiste čase, ko Franc Jožef z Dunaja je Trstu vladal.

Od tedaj pa pol stoletja kmalu menda bo minilo, za Vidalija pa vse je vedno še, kakor je bilo.

In zato volivna značka bi njegova bila prava: Franca Jožefa cesarska in kraljevska siva glava;

Znaki predvolivne borbe v Trstu že povsod so vidni, v tem pogledu na sodnji so s procesi silno pridni.

V interesu italijanstva na zatožno klop prispeli tisti so, ki v zadnji vojni niso za pečjo sedeli.

A sodniki so jim tisti, ki so London poslušali po njegovih navodilih pa se niso nič ravnali:

Londonski poziv k uporabi jim prispel je do ušesa, a poguma niso imeli, tresle so se jim bedresa.

Danes, ko je vojne konec, pa korajža jih navdaja, pod zaščito partizane iztrebili bi do kraja.

Iz usega, kar se dogaja jaz napravim takle konto: kdor želi vse dobro Trstu, ta glasuj za Ljudsko fronto!

Te pozdravlja
Tvoja Jucal

Koprski „Parco delle Rimembranze“

Koprski uprava je sklenila, da nadomesti neestetični »spominski park« na trgu Brolo z modernim parkom, ki bo res zaslužil to ime in bil mestu v okras. Izvestno časopisje je spričlo tega zagnalo huronsko vpitje, češ da so podrli »parco delle rimembranze« (spominski park za padle junake).

A. Ali si bral? V Kopru so podrli »parco delle rimembranze«. Naši padli junaki ne bodo imeli več spomenika.

B. Kolikor vem, je spominska plošča v čast Nazariu Sauru vedno na svojem mestu. Ravno tako plošča posvečena Carlu Combi-ju in druge.

A. Ze res. Ampak tisti ubogi fašisti, ki so šli leta 1921 v Marzigo pobijati ljudi in požigati, a so naleteli na zverine, ki so se branile, ti »junaki« so zdaj brez spomenika.

Med prijatelji

Jože: Veš, Janez, tistih 1000 lir ti ne morem še vrniti. Moral boš še počakati.

Janez: Rad počakam. Koliko odloga pa želiš?

Jože: Recimo pol leta. Janez: Recimo raje, da mi vrneš denar, ko pride tržaški guverner!

Jože: Ne, Janez. Darov pa ne sprejemam.

Ne bo velike škode

A: Si čital, da bodo ukinili »Voce libero«?

B: Saj sem že večkrat dejal, da nima smisla, da še izhaja, ko pa piše »Lavoratore« prav tako kot »Voce«.

Kratka parola

Kdor bi ricinus rad pil,

ta naj bo za priključitev.

Kdor je rad svoboden, živ

bo za osamosvojitel!

„LIBERTAS“

Dali so mu piti žolča in za njegovo sukno so žrebali...

Aretacija Konkonelecev ali laž ima kratke noge

I. dejanje

(Pred železno zaveso)

OPENSKA POSTAJA

Konkoneleški pevci se bašejo v vagon. Namenjeni so v Ljubljano. Končno vlak odhaja, skozi okna gledajo nasmejani obrazi. (Železna zavesa pade)

II. dejanje

(Pred železno zaveso)

NA KONKONELU

Po hišah zaskrbljenost in žalost, kajti dragi svojci se nahajajo onstran železne zavesse. Iz zanesljivih virov vidali. jevih zaščitnikov so že dospeli prve vesti o aretaciji dveh pevcev. Bog ve, če se bodo še kdaj vrnili! (Predželezna zavesa pade)

III. dejanje

(Za železno zaveso)

V SEZANI

Dobra volja vsepovsod. Navdušenje pevcev dobi najboljši izraz v pesmi »Pozdravljena domovina«.

V LJUBLJANI

Krasen sprejem, množica ljudi, godba, pesem itd. Zvečer koncert.

NA BLEDU

Zabavni izlet s čolni po jezeru, nato koncert.

V ZIROVNICI

Nepozabni sprejem ter koncert. Po koncertu odhod v Trst. (Železna zavesa pade)

IV. dejanje

(Železna zavesa se dvigne)

OPENSKA POSTAJA

Mala gruča Ferlugovcev čaka v temni noči prihod vlaka. Na obrazih se razbere velika skrb: Bog ve, če se bodo še kdaj vrnili.

Sveti Just in volitve

Sveti Just, patron Trsta, je te dni ponoči skočil v Trst, da bi videl, kakšno je videti njegovo mesto. Zmajal je z glavo, čudil se je, da so vse hiše podprte s plakati. In jezen je bil, ko je videl naslikanih toliko škornjev. Dejal je, da mu to nič kaj ne ugaja. Za časa svojega življenja je svetnik hodil vedno bos in je že zato proti škornju. Povprašal je nekoga človeka, ki je ravno izkal prostor, kam bi pritiskal še en tak

zelen škorenj, če bi smel tudi on voliti. Dejal je tisti človek, da najbrže nima rezidence, da pa kot mrtvec pride nekako v poštev. Svetoval mu je, naj gre kar nazaj v grob, da bodo že drugi zanj volili brez njega. Sveti Just se je napotil nazaj v nebesa. Ko so ga tam vprašali, kako je v Trstu, jim je le to dejal, da ne verjame več, da je Mussolini umrl.

Mihec in Jakec

Mihec: Ali kaj pregleduješ volivne lepake?

Jakec: Tako, tako. Saj niso ravno zanimivi.

Mihec: Prav imaš. Ampak nekaj mi ni jasno: Zakaj je stranka MSI (Movimento sociale italiano) tako debelo podčrtala ime svojega kandidata Schergat-a?

Jakec: Ali ne bereš opisa, da je to mož z zlato kolajno, ki je v zadnji vojni pognal neko ladjo na dno morja?

Mihec: In kaj ima to opraviti z občinskimi volitvami?

Jakec: Najbrže pričakujejo od njega, ga bo pognal občinsko gospodarstvo — v zrak.

Tržačani, pozor!

V pomanjkanju prostora za lepjenje plakatov obstaja bojazen, da prično italijanske stranke v kratkem lepiti plakate kar pasantom na hrbet. To bo sicer združeno z večjimi stroški za omenjene stranke, ker bo treba plačevati odškodnino za pokvarjeno obleko, a za italijanstvo Trsta bodo stranke rade na to pristale. Splošna želja prebivalstva pa je, da bi v tem primeru lepili propagando na spodnji del hrbtišča, kjer bi tako zelena reklama še prav posebno učinkovala.

Mesto vzdihljajev

Zvedeli smo za predlog, ki se nam dozdeva zelo umesten. Predlagano je namreč bilo, da bi se Trst odslej napisal: Mesto vzdihljajev. To pa zato, ker so vsi importirani predvolivni govniki tako strašno vzdihovali za izgubljen Istro, Korziko in Nizo. V tem primeru bi se moral tržaški grb spremeniti v toliko, da bi ga krasila na italijanski trikolori velikanska solza.

PRI KORITU

DEMOKRISTJAN: Camerati, le zajmimo, dokler se nam ne ohladi. Vidva tam v kotu pa počakajte, če bo kaj ostalo.